MELBOURNE CHRONICLE

Independent Cultural-Social Periodical

In This Issue:

SERGE I. LIBERMAN	—	CONTEMPORARY AUSTRALIAN JEWS	1
EPHRAIM BLUTH	—	ISRAEL'S OTHER WAR	2
REV. S. LINK	—	JEWISH LITHURGICAL MUSIC — AN OVERVIEW	6
MARIA LEWITT	—	I DID IT ALL FOR YOU	9
KARL DULDIG	—	JEWISH ARTISTS OF AUSTRALIA: JACK KOSKIE	12
A. SUTZKEWER	—	PERETZ MARKISH (Poem)	12
RON ABEL	—	FULFILMENT	13
PAUL FORGASZ	—	WORLD OF OUR FATHERS BY IRVING HOWE (Book Review)	15

PRICE $1.00

Published by the Jewish National Library and Cultural Centre "Kadimah"

Melbourne, Australia — No. 1 (12) — February 1978

ייִדישער קולטור־צענטער און נאַציאָנאַלע ביבליאָטעק „קדימה“

מיטוואָך, דעם 15־טן מערץ 1978, 8 אָוונט, וועט אין לעאָ פינק־זאַל פון „קדימה”, 7 סעלווין גאַס, עלסטערנוויק, פאָרקומען

די 66־טע
יערלעכע אַלגעמיינע פאַרזאַמלונג

טאָג־אָרדנונג: 1) איבערלייענען און באַשטעטיקן דעם פּראָטאָקאָל פון דער לעצטער אַלגעמיינער פאַרזאַמלונג;
2) באַשטעטיקן דעם יערלעכן באַריכט און דעם פינאַנסיעלן באַלאַנס;
3) אויסוויילן אַ נייעם קאָמיטעט;
4) אַנדערע ענינים.

שריפטלעכע נאָמינאַציעס פון מיטגלידער פאַרן קאָמיטעט דאַרפן אַריינגעטראָגן ווערן אין „קדימה”־סעקרעטאַריאַט נישט שפּעטער ווי ביז זונטיק, דעם 12־טן מערץ, 5 נ”מ.

JEWISH CULTURAL CENTRE AND NATIONAL LIBRARY "KADIMAH"

66th
ANNUAL GENERAL MEETING

The 66th Annual General Meeting of the "Kadimah" will take place at the
Leo Fink Hall, 7 Selwyn Street, Elsternwick,
on Wednesday, March 15, 8 p.m.

BUSINESS:

1. Confirmation of Minutes of the previous Annual Meeting
2. Reception and Adoption of Annual Report and Balance Sheet
3. Election of Board of Management
4. Any **other business** that may occur.

Note: Written nominations for Directors of the Board of Management should be lodged at the office of the "Kadimah" not later than Sunday 12th March, 1978, 5 p.m.

Printed by York Press Pty. Ltd., 1-19 Hoddle Street, Abbotsford, for the Publisher
S. Goldstein, 7 Selwyn Street, Elst ernwick, Victoria, 3185, Australia

Melbourne Chronicle

Independent Cultural-Social Periodical

FEBRUARY 1978 | No. 1 (12) | MELBOURNE, AUSTRALIA

Address for Correspondence: Melbourne Chronicle, 7 Selwyn Street, Elsternwick, 3185, Australia

Editorial

Contemporary Australian Jews

BY SERGE I. LIBERMAN

It has long been this writer's belief that the Jewish community possesses amongst its members a wealth of talent and enterprise directed at ends less material and self-interested than creative and utilitarian. This belief was recently strengthened by the publication by Rabbi Dr. Rudolf Brasch of a book entitled "Australian Jews of Today".* Unlike the earlier volumes by Peter Medding ("From Assimilafion to Group Survival" and "Jews in Australian Society"), this is not a sociological study. Rather, it consists of a series of pen-portraits of 34 Jews who have become prominent in their particular fields, the totality of which forms an impressive record and document indeed.

The book is a welcome eye-opener. Jews have long congratulated themselves on their contribution to the society around them and, undoubtedly, with good reason. Business, medicine, law are heavily endowed with Jewish man-power. There are, too, we know in a general way, Jewish artists, sculptors, writers, architects, politicians. But the details, the prominent names and faces, escape us. Ask any local Jew, or gentile, to name Jews who have to some notable extent contributed to Australian society and he would, with probably little hesitation, point to John Monash, Isaac Isaacs and Zelman Cowen. Were he more aware, he might include in his list such personages as Julius Stone, Roy 'Mo" Rene, Judy Cassab, George Dreyfus, David Martin and Leo Port, but would do so to the sad neglect of many other illustrious characters who could well hold the stage with those already mentioned.

* Rudolf Brasch: "Australian Jews of Today — and the Role They Have Played". (Cassell Australia $19.95.)

The "Melbourne Chronicle", published by the Jewish National Library and Cultural Centre "Kadimah", aims to deal with cultural, communal, social, political and religious issues of interest and relevance to the Jewish community.

In keeping with this aim, the "Melbourne Chronicle" invites contributions of articles, poetry, short stories, critiques and reviews from all interested members in the community. In particular, it seeks to serve as an outlet for local creative literary talent.

The opinions expressed by contributors to the "Melbourne Chronicle" are their own and do not necessarily represent the views of the editorial committee or of the Kadimah organisation.

What Rabbi Brasch has done is to add detail to impression or, as it were, flesh to mere bone. And he has done this in a readable, entertaining and generous way, selecting as his subjects personalities from a wide range of fields, some as unexpected as they are unusual. So we read of Jewish speedway motorcycle champion Lionel Van Praag, of entertainer, billiard-ball manipulator, ventriliquist and juggler Maurice Rooklyn, of master-accordionist and raconteur Herbie Marks, and of 89-year-old Women's Rights campaigner and recipient of the United Nations Peace Medal, Ruby Rich-Schalit. We read too of enterprising innovators — for example, Maurice Kellerman who pioneered and expanded the correspondence education movement in Australia, Peter Karmel, renowned now for his report on "Schools in Australia", John Saunders, pioneer of Australian shopping centre complexes and Martin Selley of Selley's Handiman Bar fame. And then there are celebrities in more conventional fields of endeavour — medical men

such as Jack Hansky who has furthered the understanding of gastro-intestinal hormones, Oscar Szmalzbach who has developed the field of forensic psychiatry, Harry Seidler, a revolutionary in modern architectural construction, Asher Joel, public relations expert, politician Sydney Einfeld and publisher Israel Horwitz.

The men and women assembled here form a motley crew. That is part of the fascination of the book. Another is their diverse nature as Jews. No particular "type" holds the limelight exclusively. Well-established, long-settled Australian Jews such as Major-General Paul Cullen and Dr. Maurice Joseph are in the company of post-war immigrants such as Judy Cassab, David Martin, Oscar Szmalzbach. Some are professed free-thinkers, others observant Jews; some are already well-assimilated into their surroundings, others consciously, willingly, straddle both the Jewish and the secular. No two are alike. But what they do share is a single mindedness of purpose, a capacity for hard work, the conviction that Australia is their home and a sense — to quote Rabbi Brasch — that "no matter who or what you are and where you came from, if you are good at your job and genuine, you can reach the top".

Although the author states that the book was not meant to show how good Jews are to Australia, that remains nonetheless one of the conclusions that as a Jew one is tempted to draw. What also emerges clearly throughout the book is the awareness of the freedom, the security, the openness and, ultimately, the receptivity to new ideas which Australia offers those with the will, talent and imagination to create something worthwhile — a theme elaborated in a previous editorial in this journal.

Rabbi Brasch has written a pleasing, enjoyable and edifying book which already hints at a sequel.

January 1978.

Israel's Other War

BY EPHRAIM BLUTH*

The movement toward a renewed Geneva Conference and the ever-present threat of yet another convulsive outbreak of war in the Middle East have served to maintain the prominence accorded to Israel's security priorities. But as the drastic economic measures introduced in the waning days of October have once again illustrated, Israel faces a formidable task in its struggle for economic self-sufficiency — Israel's other war.

The major economic problem which confronts Israel is twofold: A severe deficit in its balance of payments, coupled with a critical inflationary spiral. The two are curiously intermingled in a contradictory fashion. That is, each tends to contribute toward a worsening of the other — yet their respective solutions appear to be mutually exclusive.

BALANCE OF PAYMENTS DEFICIT

A country's balance of payments can be likened to a household budget. If your purchases (imports) exceed your income (exports), then your household budget is in the red — and, if you were a country, you would have a deficit in your balance of payments. If your household budget was out of whack, you could help balance it in one of three ways. You could get another job or have your wife enter the job market — thus increasing your income; or you could solicit gifts from your friends and relatives; or you could borrow enough to cover the difference. This, of course, assumes that you could not reduce your purchases in any appreciable way.

Israel does all three. In a continuing effort to increase "income" (exports), Israel offers its manufacturers significant benefits and subsidies to encourage production for export and attempts (not always with success) to maintain a high level of wages in export-oriented industries, so as to attract a larger work force.

These efforts notwithstanding, the deficit in Israel's balance of payments does not permit the luxury of long-term solutions. Import bills must be paid **now** — so Israel turns to its friends and relatives for help. Contributions from World Jewry, German Reparations and direct grants-in-aid from the United States; as well as economic and military credits from the U.S.A., the European Economic Community, the International Monetary Fund and the International Banking Com-

* "Ephraim Bluth, a Senior Economist at the Ministry of Finance in Jerusalem, is presently working as Aliya Shaliach in Melbourne, and can be reached at the Beth Weizmann Community Centre."

munity are the sources of finance Israel depends upon.

But for how long can Israel rely upon the ability of its allies to finance its deficit? Recognition of the inter-relationship between the economic and the political dependence upon the United States has had a sobering effect on Israel's leadership, as today's newspapers clearly show.

Although they succumb to the urgent need to beg and borrow at every opportunity, Israel's economic strategists from all sides of the political spectrum are nevertheless united in their belief that the necessary improvement in the balance of payments (and the subsequent reduction in dependence upon the United States) can only occur through a long-term programme to restrain imports and to simultaneously expand exports.

The key to such a programme has always been to maintain the profitability of exports, relative to the sale of the same commodity on the local market. Thus, if faced with a choice to sell his wares in Israel or abroad, the Israeli manufacturer will always choose the more profitable avenue — and Government policy has been to ensure that his choice will be export.

In order to manipulate the market forces so as to produce the desired results, Israel's economic planners have used two main weapons: the rate of exchange and direct subsidy of export. The recent decision of the Israeli Government to float the Lira and, at the same time, cancel export subsidies is not so much a departure from existing policy, as it is a refinement which has been long overdue.

INFLATION

The Government's struggle to reduce the deficit in the balance of payments has been complicated by a spiralling rate of inflation. As explained previously, the expansion of exports depends largely upon the maintenance of the profitability of exports — relative to the prices a producer could obtain for his wares on the local Israeli market. When prices in Israel continue to reach higher and higher plateaus, the effect is to **reduce** the attractiveness of export sales. Why should any Israeli producer sell his goods abroad, if he can realise a similar or at times even a higher profit on the local market? Why, indeed?

Due to the high rate of inflation (which ballooned to 54% in 1975, fell to 38% in 1976 and will probably reach 35-36% in 1977), Israel's economic architects have resorted to periodic devaluations to counteract the debilitating effect inflation has on export profitability. This devaluation strategy was refined in 1975 and frequent mini-devaluations took the place of periodic massive alterations in the formal rate of exchange.

Now, with the institution of the float, the Israeli Lira will probably undergo almost daily fluctuations; but as long as inflation remains high, these fluctuations will almost certainly be in one direction only — downward. It is a curious, but unhappy fact that while devaluations (large or small) do indeed correct an imbalance in the short-term, they also tend to worsen inflation. This, in effect, negates a major portion of the advantage exports derive from a devaluation.

This is true because Israel, as a country poor in natural resources, is largely dependent upon the import of raw materials for manufacture. In fact, it has been estimated by Israel's Central Bureau of Statistics that up to 65% of all Israel's export is derived from the direct import of raw materials. Although devaluations make exports more profitable, it also makes imports more expensive. Since imports comprise nearly two-thirds of Israel's exports, devaluations therefore increase production costs which are then passed on to the consumer in the form of increased prices. Devaluation, then, only worsens inflation — which leads to another devaluation and further inflation. No export-oriented programme can never be successful, if the debilitating effects of inflation are ignored.

If one then jumps to the conclusion that the solution to Israel's balance of payments deficit is directly linked to the reduction of its inflationary rate to a manageable single digit, one wouldn't be far from the truth. Unfortunately, the solution is not that simple and clear-cut. I indicated at the outset that Israel's two major economic problems have solutions which are somewhat contradictory. I have already shown how devaluation, when applied as a solution to a payments deficit, worsens inflation. Well, it works in reverse as well.

A classical remedy for inflation is to cut down on demand (consumption) and the classical tried-and-true method to accomplish this is to put people out of work. Even if we ignore for a moment the social implications of such a recessionist policy in a Socialist State such as Israel, the implications of such a course of action for the balance of payments are disastrous.

Despite any declarations you may have heard to the contrary, there is no such thing as a "selective" recession. Recessions of any nature, Government-inspired or otherwise, hit all sectors of the economy and

export-oriented industries are not immune in any way. Were Israel to embark upon a course of action against inflation which would cause widespread unemployment, one of its direct results would be a sharp reduction in exports. The solution to Israel's balance of payments deficit lies not only in its successful fight against inflation, but also in a broadening of the export-based industries — and a "controlled" recession would clearly work against this. Israel's experiment in 1965-67 to produce the same result has only convinced today's economists that such a course of action would work against Israel's best interests.

Of course, there are many who find that a chief cause of inflation in Israel is the Government itself. This is largely true and in recent years the large and growing deficit in the Government budget has only led to what is commonly called "the printing of money" to cover deficit spending.

Furthermore, the practical remedy to inflation by reducing consumption is only valid if one is dealing with a Demand - Pull inflationary cycle. That is, if excess demand over supply is causing producers to raise prices in an effort to maximise profits. Unfortunately, Israel's inflationary spiral is at least partly the result of a Cost-Push cycle, since so much of the necessary raw materials are imported from other countries, where inflation is also a problem which just won't go away.

WHAT TO DO?

In short, Israel's economic dilemma is a truly difficult one. Its two major problems, inflation and the payments deficit, tend to work against each other and their respective solutions are at odds.

What, then, are the options open to the Israeli Government? What should be the basic guidelines for an enlightened economic policy which can correct the present situation?

First of all, it must be stated very clearly that none of the alternate solutions can be viewed as an easy way out. There are no easy answers and every solution entails some economic sacrifice on the part of all Israelis. Second, the effect of any economic policy will not be uniform throughout the economy and certain economic sectors will be adversely affected to a larger extent than others. Similarly, certain groups of people are likely to absorb a sharper blow than others. There is simply no way to ensure uniform application of economic measures.

There are methods, however, which can compensate for an unequal sharing of the economic burden and the Israeli wage system already incorporates many of them. I refer to child endowment payments, welfare payments to needy families and social security benefits to the elderly, the unemployed and the retired which can somewhat compensate specific families for a loss in purchasing power. I also refer to the enlightened use of a progressive tax system which can absorb purchasing power from the higher income groups, although I would argue forcefully against the abuse of the tax system by those who would invoke punitive tax measures against the high-income earners.

But despite these possible measures to mitigate the effects of an austerity programme, some belt-tightening by Israelis is the obvious and unavoidable conclusion.

The major thrust of the required economic policy is to maintain economic growth at a stable but moderate rate, but clearly this is to be an export-led growth only. The expansion of export is to be achieved by a two-pronged effort. On the one hand, the profitability of export must be maintained and the present system of the floating Lira is a self-adjusting one which has worked admirably in other countries. Early indications following its introduction in Israel show that the Banks and the public have adapted well to the new system. If the response of major international financial institutions to the Israeli float is an indication, then the recent change augurs well for the future. (One punster was heard to remark that the Israeli Lira is no longer sinking — now it's floating.)

It must be remembered that the value of the Israeli Lira, relative to other currencies, will now be determined by the international monetary community and not by the arbitrary fiat of the Government. Market forces will be the primary influence and continued inflation in Israel will certainly be reflected in a continued adjustment of the Lira; that is, its continued devaluation.

The float should, therefore, act as a built-in check against the reduction of export profitability — since inflationary pressures will, as a matter of course, be translated into a lower exchange rate by an ever-watchful banking community.

The second prong of the export expansion programme is the broadening of the export-based industries and those which produce substitutes for imports, now suddenly too expensive due to a vastly uneconomic rate of exchange. The recent changes in foreign currency regulations should also provide the impetus for more foreign investment, as does the recent Common Market decision to remove tariff barriers on Israeli

products. The opportunity to make significant inroads into European markets via Israel has already attracted many investors and the momentum is on the upswing.

Concurrent with the increase in exports is the restraint of inflation — but not through a policy designed to put workers on the street. The required reduction in consumption can be affected through additional taxes, but there are already indications that Israelis are over-taxed as it is. On the other hand, the Government's deficit budget is clearly inflationary and ought to be reduced or eliminated — but such a step involves either increased taxes (which is unlikely) or a lower level of Government services (which is undesirable).

Actually, the Government has already moved in a direction which both decreases the budgetary deficit and also restrains consumption. The large-scale cuts in Government subsidies on the basic food commodities serve to limit Government spending (thus negating the need for extra taxes) and also serve to force families to re-allocate their household budgets to include a larger proportion of money spent on essentials (thus reducing consumption on non-essentials). Curiously, the cut-backs in subsidies on basic commodities have the immediate effect of raising prices — but the long-term effect is to control inflation through decreased consumption and a lowering of real living standards, especially when coupled with a policy aimed at restraining credit — which was further tightened as part of the economic policy introduced in late October.

However, the key to the Government's attempts to reduce inflation through cuts in consumption is a policy designed to induce savings on the part of individuals and institutions, thus cutting down the money supply. Several savings schemes have already produced encouraging results, but an interesting goal of the recent liberalisation of foreign currency regulations is to increase savings even further. New regulations permitting Israelis to buy and deposit foreign currency in Israeli Banks are likely to induce thousands of Israelis to do just that. The average Israeli will buy dollars as a hedge against the float and against inflation, but by doing so he will be removing money from circulation and the contraction of the money supply is Israel's main weapon against inflation.

The fear that such a mass move to the dollar will worsen Israel's dollar reserves is unfounded, since the dollars Israelis will buy will almost certainly remain in Israeli Banks. In fact, it is expected that the new liberalisation will not only do away with the previously illegal practice on the part of Israelis to deposit their foreign currency in European banks, but will actually induce them to bring their capital back to Israel. This has, in fact, already begun.

In conclusion, I would only reiterate that the fiscal measures introduced by the Likud-led coalition are only a refinement and a continuation of policies initiated by its Labor-led predecessor. Can such a policy succeed? Can inflation be reduced, while at the same time achieving a significant reduction in the balance of payments deficit? If the past several years can be our guide, then the answer is a definite "yes".

The fact is that the deficit has been reduced from a peak of U.S.$4,000 million in 1975, to U.S.$3,200 million in 1976 and to a projected U.S.$2,800 million in 1977. At the same time, inflation dropped from 54% in 1975 to 38% in 1976 and, were it not for the measures introduced in October 1977, would have reached no higher than 28% in 1977.

It should be noted that, in real terms, imports have remained fairly stable for three consecutive years — while exports, again in real terms, have moved ahead significantly. While things are far from rosy, the only conclusion is that the economic policy pursued by successive Governments since the Yom Kippur War has produced the desired result — but not without sacrifice by the Israeli population. The prognosis for the future is for further sacrifice, but also for further progress. Barring an outbreak of war (G-d forbid), Israel's payments deficit and its rate of inflation will both look less foreboding one year from now.

The "Melbourne Chronicle" — Subscription Form

SUBSCRIPTION RATES:

$6.00 for 1 year (6 issues)

Name ....

Address ....

.... Postcode ....

Please send remittance to:

"Kadimah", 7 Selwyn Street, Victoria, 3185.

Jewish Liturgical Music — An Overview

BY REV. S. LINK*

In order to outline some of the important features of our Liturgical Music we have to first look at the definition of the term "Music". According to the dictionary, Music is the art of expressing or stirring emotion by melodious and harmonious combination of sounds. How true is this definition with regard to our Synagogue Music! In Synagogue song the individual and the congregation both appeal to G-d by means of the Spoken word. Prayer has to express a wide range and scale of human feelings; Joy, Praise, Thanksgiving, Sadness etc. Hence on different occasions during the year the Synagogue music changes.

Yom Tov (Pesach, Shavuot, Succot) — Joyful
Three Weeks, Sefirah, Tisha B'av — Sad (Minor Key)
Rosh Hashana, Yom Kippur — Serious

Firstly, let us trace back a little to the music as it was in the very olden days.

In the days of the Temple, not only was the singing of the Levites an integral part of the service but we find that musical instruments were used to assist in the Temple worship. The Levites received formal training in the singing of the Praises of G-d.

In the first centuries after the destruction of the Temple in Jerusalem, it seemed that music was doomed to be silenced forever among the Jewish people. Already before the destruction, secular music was considered a bad influence on the people. Greek songs especially were regarded as harmful, and the spiritual leaders tried to fight against it by urging the people to sing religious songs at all festivities.

After the destruction, all instrumental music, even for religious purposes, was prohibited, as a sign of national mourning. It is no wonder, that in the first centuries that the music was simple and was only tolerated in religious song.

The music served only to interpret the text; hence it was limited in its form. Much stress was laid also on unison congregational singing "in one tone, with one mouth and in one tune". There was a syllabic rhythm based on accentuated words. Indeed, there was no stimulus to the creation of strict rhythm.

As to the actual Ashkenazic Synagogue music it is quite natural that motives of German folk song and sacred song crept into the song of the Synagogue in Germany. Especially since the development of the Minnesong (11th-14th Century) — sung by Minnesinger or poet-musicians — in which art Jews took part, it was inevitable that German music should leave its impress upon the song of the Jewish people, that the spirit of the Jew should be imbued with the musical scale and style of his surrounding.

Thus a new style and type of music was created in the course of time, a Judeo-German song, which became the genuine expression of the German Jew. Here for the first time since the Hellenistic period two conflicting elements met and were merged and moulded into one. In such cases, the stronger element usually gains supremacy. Here, both being powerful, gave birth to a new creation: the unique "Ashkenazic song", while the Oriental Synagogue, continuing to draw musical nourishment from Semitic-Oriental sources, was spared a similar clash.

Aside from the tunes of metrical texts, i.e. of poetry, the Ashkenazim created special tunes for several prose-texts of the old prayers. Indeed, in the Ashkenazic Synagogue, these texts are chanted in the same modes in the daily service. However, for religious reasons the idea was conceived by the Ashkenazic Rabbis, to express the significance of every holy day by distinctive tunes, and to consecrate special melodies to each occasion in order to create the distinctive atmosphere for that day.

To achieve that aim, the regular daily prayers were set to special tunes or modes for various distinguished days, with the aim of giving tonal expression to the underlying idea of the day by a LEADING MOTIVE or mode or tune assigned to it. Thus, the leading motives for the New Year express reverence and awe for the Day of Judgment; those for the Day of Atonement — plead-

* Reverend Steven Link is Cantor at the St. Kilda Hebrew Congregation.

ing and contrition; those for the Pilgrim Festivals — joy and hope, liberty, exultation and thanksgiving; those for the day of the Destruction of the Temples express mourning; and so on.

Upon entering the house of worship on one of these days, the Jew was inspired by the dominating mode or melody which reminded him of the purpose of the day.

Of course, it is impossible and futile to pass judgment as to whether these tunes are capable of calling forth in our days the ideas and sentiments they are supposed to express, since so many centuries have passed from the time of their creation, and inasmuch as they have become traditional to the Ashkenazim, deeply rooted in their soul and associated with religious sentiments in general and with holy days in particular. The fact that only these out of many tunes became traditional and popular would point to their combination of Jewish and German material as the reason for their preservation. Those tunes were selected which appealed to the German-Jewish taste. They were singled out of a multitude of tunes which the Chazzanim or Cantors throughout the centuries attempted to introduce into the Synagogue and into the prayers.

The idea of special modes and tunes for prayers in prose to be used on holidays is not an original Ashkenazic one, for the Oriental Synagogue, too, practises the same custom. Yemenites have a special mode for the New Year and Day of Atonement, the Sefardim use also a special mode for the High holydays. Once these modes were set down it now became important for this music to be presented in a fine manner in the Synagogue. It was now time for the Chazan or Cantor to arise and to utilise this beautiful music and to beautify the actual Synagogue service.

The Eastern Chazzanim of the first half of the 19th century were classified into two groups. One group consisted of Chazzanim who had fine voices combined with a marvelous talent of performance, and were at the same time gifted composers. The other group was made up of gifted composers and choir leaders who had poor or no vocal ability. This second group often were compelled to function as Chazzanim because there was no other position for a musician created in the framework of the Synagogue.

The Chazzanim of the first group created schools of their own not only by their original music but also by their original method of performance. There were those who created selections in fixed forms, in tunes; but for the most part they founded their strength upon their free spontaneous song, improvised while they conducted the service. As a result of the latter practice, in the course of time certain motives and melodic curves, modulations and coloratura passages and embellishments became distinctive of their chant. And thus an individual style was created, crystallised during a lifelong improvisatory singing. The style of the individual was copied by his "singers" and admirers.

The reason for this type of procedure was that the reading and writing of music had been unknown to the greatest number of Eastern Chazzanim, during the first half of the 19th century. They just held their compositions in their mind, and had trained their "singers" accordingly. It then rested with the singers to remember the compositions improvised by the Chazzanim while they were officiating.

It is difficult to imagine the musical character of early Chazzanut. One can however, attempt to demonstrate the common features of Oriental and European Chazzanim of today with comparable gentile melodies taken as a control group. The Chazzan had to command a good measure of musical creativeness. He does not reproduce only a preconceived piece of music, but also must give final shape to the general outlines of a theme by an improvisation of his own. In this way the Stanza of a Piyyut (Poem) may develop in a series of variations on the basic traditional theme.

The musical tradition in Chazzanut means a melodic pattern to be followed, the choice of a specific scale which is representative of a certain mood, or a stock of motives to be arranged and rearranged in changing melodic structures. The most ancient heritage of Jewish music cannot be confined to bar lines or enclosed in a framework of symmetric phrases. Its rhythm is free, as is the Hebrew poetry of the time.

The Piyyut as sung art-poetry demanded the expertise of a gifted soloist, especially when the singer himself was expected to compose both text and tune. A lay precentor could hardly continue to fulfil such a task. It is surmised that the early paytanim performed their creations themselves, having also composed or adapted the melody. It was at this period in the last quarter of the first millennium, that the new function of the professional solo singer came into existence — presently the well-known figure called the Chazzan.

It may be said that Chazzanut implies the free evolution of a melodic line. The tune therefore proceeds by seconds and other small steps while leaping intervals are avoided.

As to the Sefardi type of music one sees that it developed in two parallel lines; one accompanying bodily motions, such as marching, laboring and dancing, for which it had to mark strict rhythm; and the other, the recitative, independent of bodily motions, serving only as an interpretation of the text. Some peoples, notably the Orientals, such as the Hindus, Arabs and Jews considered the free music, the modes, superior to the rhythmical; while Northern European nations developed the rhythmical music to a high degree, neglecting the modal type altogether.

Fixed forms of worship were considered by the Jewish sages of old to restrict the free stream of our sentiments. Free, improvised prayers, such as were customary in Jewish worship, without artistic forms of meter and rhyme, could not be intoned in free, improvised modal music. This circumstance and the general Oriental inclination to unrhythmical song explain the predominance of the modal form in the Synagogue; while the complete absence of rhythmical music was due to the abolition of bodily movements and percussive instruments in the service.

The lack of the rhythmical element, though that element was considered inferior, was certainly intuitively felt by the people all along. But as in so many other and similar circumstances in history, there was needed a stimulus from without to help the inner longer to express itself.

The Arabs, as a Semitic-Oriental people, were not different from the Jews in their preference for modal i.e. recitative music. Gradually the Arabic type of verse and music was introduced not only into Jewish secular life but also into the Synagogue, so that by the 10th century we find poetry in Arabic meter together with Arabic melodies in the Synagogual services in Babylonia, Syria, Morocco and Spain. An exception to this tendency to fall into the influence of rhythm, we find in the Yemenite Jews, who, though living in Arabic environment, accepted very few Arabic melodies. They seldom employ rhythmical music in the Synagogue song. They recite even those poems in the ritual which are based upon Arabic meter in the same traditional modes employed for the ancient prayers. On the other hand, in their home songs (though these are religious in content) they have a rich treasury of melodies in strict rhythm, because these are accompanied by hand-clapping, dancing, and the beating of rhythm on the drums. This type of music is also characteristic of the music of the Persian Jews.

It is therefore quite obvious that the Arabic meter, though it opened the way for rhythmical music in the Synagogue, did not remain the only moulding and determining creative power of rhythmical song. Rhythmical music, once established in the Synagogue, gained more and more ground; and rooted itself in Jewish song. It was Arabic tunes which were first adopted for the Hebrew poems based upon Arabic meter. This very procedure of adopting tunes, originally set to OTHER texts developed in the people an appreciation of the MUSICAL value of the melodies, apart from the text.

Frequently, the poets would be inspired by a certain melody to write a poem according to its rhythm; others would adjust their verses to favourite tunes then in vogue, even when the poetical meter did not exactly fit the musical rhythm. There were many instances of attractive tunes originally set for secular texts to which some Rabbis, in their zeal to prevent the people from singing words of doubtful morals, would supply substitute texts of religious content, imitating the meter and even the sounds of the vowels of the secular texts.

The custom of adopting tunes from the local Arabic or other music made a breach in the unity of Synagogue song. But since poets arose in various localities who composed poems, they selected local tunes for their products, or composed tunes in the style of the music of the people of their environment.

Nonetheless we find a number of tunes common in the various Sefardic communities in the East and the West, though with some variations.

In the phlegmatic Orient, the Synagogue song of the Sefardic-Oriental communities remained stagnant. Only the Italian Jews were stirred by the Italian Renaissance to renewed activity and creation; and this, indeed, for a short time only, leaving their attempt to be continued by the youngest and strongest of all Jewish groups — the Ashkenazim.

Some of the most beautiful music that was ever written for the Synagogue has been lost over the years due to the fact that we do not hear them anymore in the Synagogue services. Unless there is a Shule with a Choir most of these compositions are not sung. Such great composers as Lewandowski, Sulzer, Naumbourg, Nowakowski, Dunajewski cannot be appreciated. There is a great wealth of written music which has never even been performed and may never be performed as the Modern-Day Chazzan has the ability and capacity to create his own beautiful interpretation of the written texts.

I Did It All For You

BY MARIA LEWITT

Auntie Anna was out when I returned home from work. The table was prepared for our evening meal, the house was tidy as usual, but it was empty and cold.

I suppressed my uneasiness and put potatoes to boil. Soon the fireplace was generously distributing warmth.

I heard my husband at the door. He had never opened the lock in one go yet. That fiddling of his irritates me or makes me sentimental, depending on my mood. "Won't you ever learn how to open your own door?"

"What's biting you?"

"Aunt isn't home."

He said nothing but looked at me in a concerned way. "Don't worry, she'll be back soon. She's not a little girl, she has right to go out if she wanted. You mother her too much."

"At least I have someone to mother" I snapped and was immediately sorry because Ron wanted children as much as I did and my answer didn't actually come into the category of fair play. I was all right before Ron came home, now I had to use all my will power and not to start crying.

"Don't worry." Ron put his arms around me and kissed me; little running up and down kisses which made me feel better. "She'll be back before we finish our meal, you'll see."

He was right too. Before I had a chance to clear the dishes away, my aunt was back home.

"Where have you been? Why didn't you let me know?"

Anna stood like a school girl in front of a headmistress. I poured some soup for her.

She sat down quietly, her eyes shifting from me to Ron, her hands unsteady, spilling the soup back into the plate.

"I went to the pictures" the apologetic intonation of her voice made me feel uneasy.

"What have you seen?"

"What have I seen? Some war picture. You think they can show me something new? I know it all."

"You shouldn't have gone. It always upsets you, brings back your memories!"

"Brings back memories? What memories? There is nothing in my life now, nothing in my future. All I have are memories."

"How could you say a thing like that? You have us, we love you!"

"How could I say a thing like that, you love me. I know, I know. I also know you would be better off without me."

"Oh auntie, without you we'd be lost!" exclaimed Ron.

"Without you we couldn't have a house. I couldn't possibly go to work", I added.

Anna looked at us. The eagerness of our voices made her feel reassured, so she smiled at us, a bleak smile, but a smile.

That night I tossed in bed, I couldn't settle down thinking about the time when aunt stepped into my life. It was during the war. My parents were sent to the concentration camp. At that time I didn't even know what it meant, but I cried, because aunt Anna was crying. She promised never to leave me and kept on repeating that I was her little girl for ever and ever.

When Ron and I met, she wanted to go on her own but we didn't let her. My feelings towards Ron gained strength because of his attitude to the whole complicated situation. The three of us migrated to Australia and continued as a family unit here.

Our life was normal, except that we didn't have any children. It didn't worry us when we were young but lately it became a source of a constantly throbbing sorrow.

Both of us, Ron and I worked while aunt Anna made our life easier by staying at home. She cleaned, cooked and tried very hard not to be in our way. But everytime someone invited us, the same story repeated itself. She would refuse to go with us, making us feel guilty for leaving her at home on her own.

"Don't mind me. Go out, enjoy yourself. Who am I? Just an old aunt. Why should you spoil your outing? You don't have to think of me, think what is better for you. I am used to being alone."

Her words created uneasiness and on such days aunt's comb and hair brush, clogged with her grizzled hair were out of place in our tiny bathroom.

Ron usually used aunt's dentures as an outlet for his irritation.

"Can't she keep her false teeth in her own room? Do I always have to look at them?"

The dentures laughted at us from the depth of the glass, some food particles floating around them. I always tried to avert my eyes from them, but on occasions like these Ron's explosion forced me to look at them objectively.

"What do you want me to do? I am not going to hurt her Ron."

"Go, talk to her! Tell her anything, tell her that her dentures feel lonely and neglected left behind in the bathroom," Ron shouted in a whisper, the veins protruding in anger, disfigured his whole face. "I can't even shout in my own house. Do something!"

"Just as well you are restricted in your outbursts" was all I managed to say. I knew that Ron was right, I also knew that Anna had a right to keep her false teeth wherever she wanted.

Anna's expedition to the pictures left me with uneasiness; it wasn't like her. For the next few days I watched her closely, listened to every word she said.

"You must be out of your head, my girl!" Ron wasn't concerned.

Things went back to normal. After work Anna greeted me with a smile, a delicious meal and a flow of words which were bottled up in her for the whole, lonely day. And as before, Ron would join in for a short while, say a few words and then go and find a refuge in front of TV, or in his papers. I too, kept glancing longingly at telly, wishing that Anna would take a hint and go to bed sooner.

"You can't trust them", Anna's voice had some new overtones.

"You can't trust who?" It was my turn to reply with a question.

"You can't trust Australians. They are jealous of us. They don't like us. Take my word, the same thing will happen to us here. I am glad you haven't got any children."

I look at her in panic, searching frantically for the right words. "What are you talking about? Nothing will happen to us here. Who put those silly ideas into your head? You shouldn't even think like this. We are safe here."

Anna stood up, looked at me in a "knowing" way and while leaving the kitchen said: "You will see," her voice was prophetic and made me shudder.

Next day Anna was enigmatic. To my many questions she replied "yes", or "mmmm". I worried about her most of the night and was mad with Ron because he slept well and didn't share my apprehension.

After a few peaceful days Anna greeted me from the kitchen: "They hate us!" There was some satisfaction in her statement. "I was going on a train. . . ."

"What train, auntie? When did you go?" She didn't even hear me.

"A man was sitting there and he said that soon there won't be any water left in Australia because the migrants will use it all!" Anna's eyes were overbright, her hair tousled, her tone vicious. She gesticulated, started past me and when her eyes met mine I turned my head away. Her glare hurt me. I put my arms around her.

"It's all right auntie. Nothing to worry about. It was an isolated case. The man was obviously drunk, or something."

At first Anna's body was stiff, then gradually her head dropped to my shoulder and her tears wet my blouse.

Both Ron and I were shocked. Ron wiped her tears using his own hanky and for a moment I visualised him with a child he never had and I cried too.

Anna wept for a long time. She gabbled some words, but they were mixed up with sobs and lamentation, and we couldn't understand what she really meant. We put her to bed. I was shocked to see how small she was and it reminded me of the time when she used to put me to bed.

"Don't worry" she moaned. "Who needs a rest? What are you talking about? Doctor! Who needs a doctor?" She put on a brave face before we left her room.

That night Ron didn't tell me that I am unreasonable. We spent the night worrying and fearing for Anna together.

Next morning I rang our doctor and got an appointment for aunt in five days' time.

Ron couldn't open the door when we arrived home that evening.

"Won't you ever learn how to open your own door?" I had enough of his clumsiness.

"I can't open the door," Ron said it very slowly. Then he called out: 'Auntie, are you home? It's us, Ron and Rena!"

We shouted and we hammered, running from front door to the back. The windows were all closed, the curtain drawn. But there was some movement inside.

"Open up auntie, open up!"

"You won't get me this time!" Anna's voice was strange, unfriendly and threatening. "I know you, you fascists! Get out, get out! You won't get me."

We heard some rumbling and hitting and then silence.

"Auntie? . . . Auntie? . . ."

No reply. Ron was the first to shake off the impact of all these words and tumult and stillness.

"Go next door and call the doctor immediately!"

The doctor promised to come "as soon as possible". My neighbour looked at me with compassion.

"Call us any time. We're here next door, remember any time." I thanked her and regretted that Anna couldn't have heard what was said. I went home alone feeling that it was something between auntie and us.

Meanwhile Ron managed to enter the house after smashing the panel of the back door. He called me from the inside. The front door was already ajar. I pushed my way through. Ron was pulling the barricade down to make the entrance free.

Anna was sitting on the floor watching Ron. She looked exhausted and her eyes were weary. She rocked to and fro.

"You will regret it. . . . You will regret it. . . . You will see. They will come after us I know. I want to protect you. One day they will come. . . . I did it all for you . . ."

I sat beside her and stroked her hair. Her arms and hands were sore, scratched, her dress torn. She was so small and old. How did she manage to pile almost all our furniture in front of the door? I was trying to understand what made her do it when she pushed me away.

"Who are you?" Her eyes full of fear and suspicion alarmed me.

"Please trust me. I love you." She let me nurse her again.

The doctor came soon after and had a lengthy conversation with Ron. Anna paid but a little attention to him. She leaned over me and let me kiss her sore hands. The doctor gave her an injection. She fell asleep almost immediately. Ron carried her to bed and the doctor advised me not to undress her because she would be safer and better in the hospital. I feared it all the time, my last, weak protests were lost in the realistic world of Ron and the doctor.

The ambulance arrived, the doctor reassured me "there is nothing to worry about. Anna's phobia should go away with the help of drugs. The fact that she can't speak English doesn't really matter, nobody could reach her in her present state of mind anyway." Before he left he promised me to look after Anna well.

All of a sudden there was silence and stillness. I started putting the furniture where it belonged. Ron helped me without opening his mouth. I was grateful to him for not saying empty words and at the same time I was mad at him for not finding something to say.

We worked till late in the night. I left traces of my tears wherever I went.

In the bathroom Anna's glass looked empty and abandoned.

I was constantly in touch with the doctor. In his dry, ever so slightly impatient way, he informed me over and over again that "Anna was as well as could be expected". He urged me "to be more realistic", and promised to notify me "when the lights will turn green'.

We quarrelled a lot during those few weeks, Ron and I. We slept badly. Anna was constantly on our minds.

We missed her very much.

And then the day came when we got permission to visit her. We smiled, and laughed and couldn't stop talking. We were almost happy.

Anna was sitting beside her bed. Her hands sticking out from her dressing gown were frightfully thin. Her hair hung loosely. There was an aura of sadness around her. She let us kiss her but was cold in her response. She replied to our questions in a very monotonous voice. We even missed her familiar repetitions which used to irritate us so much.

Towards the end of our visit she became more alive.

"I like you two. See, I am good. I even clean my own hair brush!" and she pointed to her small bed-side table where her hair brush lay lifeless and sterile like the rest of the ward.

"I will let you in on my secret", Anna became agitated. "I haven't told anybody yet. . . . I am going to have a baby! This is why I eat more, and clean my brush, and sleep, and take all my tablets. It is good for my baby. . . . You two should have a child." She smiled at us in her old way and then she hid behind the indifferent politeness.

The doctor with his professional smile told us: "she is doing just fine", and "don't worry, before long she will be allowed to go back home."

A few days later Anna died. Apparently her heart couldn't, or didn't adjust to new miracle drugs.

We buried her in Australian soil. The eulogy over her grave was delivered in a language she never properly understood.

The soil was cloddish, the north wind blew furiously but the earth received her without any reservations.

Jewish Artists of Australia:
JACK KOSKIE

BY KARL DULDIG

It is a privilege to introduce Jack Koskie to readers of the "Melbourne Chronicle".

I have known Jack Koskie since he first came to Melbourne and joined the "Ben Ari" Society for the Arts. His formal artistic training, his various qualifications and experiences as a teacher, together with his undoubted artistic talents as displayed in his own work, qualify him as a true professional. Art is his life and his work.

Jack Koskie was born in Hull, Yorkshire, in 1914, his parents having come from Lodz, Poland, at the turn of the 20th century. It was in this famous shipping and fishing port that Jack developed an interest and love for ships which still persists in his work as an artist. His art education was formal. He won a scholarship to the Hull College of Art where, at the age of 17, he won his first major prize and was featured in the London Jewish Chronicle.

He served his apprenticeship in the printing industry in England. He arrived in Australia around 1939, worked for a time in Melbourne, entered war service in the Merchant Navy and later the Australian Army Camouflage Unit.

After the war, he settled in Sydney where he enjoyed a successful period as free-lance designer and illustrator, including a term as Art Editor for the Commonwealth Office of Education, and worked for leading Sydney publishers. He was a Foundation Member of the Contemporary Art Society of New South Wales. He commenced his teaching career in Hobart, Tasmania, in 1954 with an appointment in charge of the Department of Graphic Design and Printing at the Technical College. This period included some time at the University of Tasmania. In 1961, he became Art Master at Mount Scopus College. In 1967, Jack went to Geelong where he is now Lecturer in Printmaking at the Deakin University. Jack Koskie sits on the Committee of the Print Council of Australia. His name is in the Encyclopaedia of Australian Artists, and Contemporary Australian Printmakers.

Jack Koskie has had a number of one-man exhibitions and his work was recently included in the "Of the Sea" special exhibition at the Realities Gallery in Melbourne. His awards include "War at Sea" in the section "Australia at War" exhibition; the Cato Prize; the Carlyon Prize; the Roland Prize for water-colour, Warrnambool; the Print Purchase Award; the Corio Rotary Pur-

---

A. SUTZKEWER

PERETZ MARKISH

Translated from the Yiddish by G. SHAIAK

At the steps of Pushkin's statue
We bade our last "Goodbye";
It rained on us in Moscow
With a purple stars display.
At the moment of departure
"Godspeed" — lips quivered sound
You've seen Alexander
In bronze his veiling wound.

Once more your hand in mine
Your eyes were fearful, grey,
— I do not want to be a gypsy —
Your lips then tried to say.
Poet, eternal nomad
Our dust inflames all round! . . .
Above your head Alexy
In bronze in veiling wound.

I said: a black canopy
Spun by death in my town.
We are the text of your "Koopa"*
Selected — to a gallow's death.
The snow is not me alien,
To melt is never prone. . . .
I wish beneath my head to lay
A softly Jewish stone.

The trumpets suddenly quieten
A stillness descends upon the square
I've seen your tear in fetters,
A tear of fate aware.
Where are you comrade? Come forward!
Speak the truth.
From the grave you're free to speak:
"— I praised in hymns your country
With a bullet you paid back."

The Koopa — famous poem of P. Markish

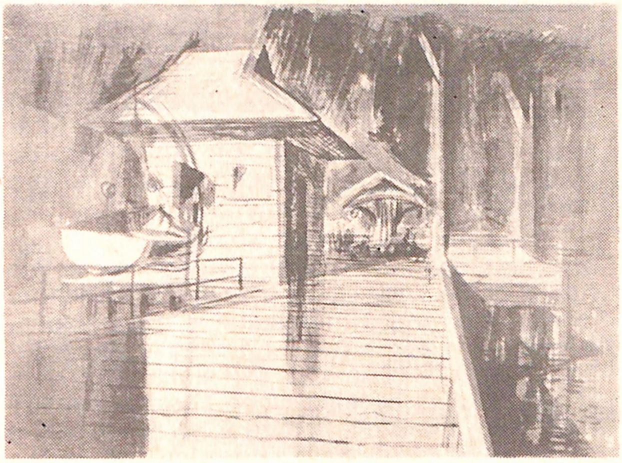

Jack Koskie "The Pier", Lithograph 1971

chase Award; the Applied Chemicals Prize; the Ben Uri Prize, and others.

Further, he is represented at the Australia War Memorial, Canberra; the Broken Hill Art Gallery; the Dunlop Collection at the John Drysdale Library, Geelong; the Auburn State College, and many other private and public collections.

Jack Koskie himself is short and well-built, a keen yachtsman, and is modest and unostentatious. He works with equal interest in most traditional mediums and respects the intrinsic qualities of each. He uses water-colour as a transparent luminous medium, sometimes with the support of ink or charcoal for emphasis according to the needs of the occasion as, for example, in his "The Big Ship". He uses oils, glazes and impasto as the spirit moves him or as required by the material, as in "The Fisherman". He is equally at home in lithography, intaglio or relief, ever mindful of the special qualities inherent in each method. It is here that innovation enters. Prints don't just happen; you see the image in terms of the medium and then start work finding the means to say what you want.

Jack Koskie has drawn his themes from his environment, sometimes directly, sometimes chewed over for years before breaking into paint. The oil painting "The Trawlermen" was painted about 1945 following an experience during a fishing trip to Iceland in 1932. A lithograph was later made on the same theme. He has no hard-set philosophy. Jack Koskie enjoys Rembrandt and Rauschenberg, Prexiteles and Picasso. But his major influences have been the direct experiences of life — a tough boyhood in the North of England, the Depression of the 1930's and then the war which may be responsible for the sense of drama and sometimes of comedy which finds its way into all his work. At present, he lives in Geelong, finding themes on the waterfront of the Bellarine Peninsula. Were he to live in St. Kilda, he would no doubt produce back street or City pictures.

Fulfilment

BY RON ABEL

When Percival Isaac Goldstein entered this world it was late afternoon. A ray of sunshine, striking down through the window, outlined his downy head in a golden halo. Millions of dust motes danced and swirled in the beam, but the enraptured mother saw only the Light and the Glory.

Surely this was an omen? Was he singled out to make his mark in the world? Was he destined to rise above the common herd, and achieve Success?

She had waited 10 years for him, her only child. In the months following his birth his tiny feet found the daily path soft and smooth, his wounds were kissed and anointed.

When he was old enough his mother sent him to a good school, always assuring herself he was born to be a leader of men. But he showed no great aptitude for learning, and had to be coaxed to persevere in all subjects. He must not be content to be a tailor, like his father, but must rise above the mundane struggle for existence. To this end she devoted all her resources, and she hoped that he would never let her down.

He would be trained for a Profession; Doctor, Lawyer, Architect, Accountant. It would be decided later, when he had found his natural bent.

Of course Papa Goldstein did not hold with fancy names, so he called his son "Ikey", after his own father, Isaac. But Mama called him Percy. It would stand him in better stead in later life she reasoned.

Mr. Goldstein kept a strict hand over his son, moulding him the way he should be trained, so, of course, there was sometimes a little friction between husband and wife. But, unfortunately, Papa was not destined to have a hand for long in shaping his son's destiny, for a bad heart carried him off when the child was about 10 years old. The strain of life in Russia, before reaching the haven of South Africa, had taken toll and hastened his end.

Mrs. Goldstein battled on alone. She took in sewing and mending to eke out her small

income, for the cost of living was high. A growing boy, Percy needed nourishing food, good clothes, and some entertainment, so she sat far into the night, unmindful that her own undernourished body was not quite equal to the task.

She never grumbled. "He will take care of me, and make my old age smooth and carefree" she consoled herself. But Percy went his own way, and did not quite come up to her expectations.

The friends he kept worried her. He did not pay as much attention to his lessons as he should. Once she caught him secretly smoking cigarettes, and he was not always truthful when she questioned him. Never mind, he was young yet, he would grow out of his ways when he reached maturity and took life seriously. Let him enjoy his youth now, so that later there would be no recriminations.

One day, as she sat at her machine, he stood at her side. "Mama, some of the boys in my class are already wearing long pants. Can't I have a pair also?"

She felt a chill at her heart. Long trousers were so expensive, and funds were low. "It won't be long now before you turn 13 Percy. Can't you wait until then, when you enter manhood?"

"Oh Please Mama. I don't want to be different from the other boys. Can't you buy me a pair now?"

"Alright, my son," she said gently. "I'll see what I can do about it."

During the night, as she lay worrying about the extra expense, she had a sudden solution. There was the piece of thick grey flannel her husband had put aside to make a winter costume for her, but had not had a chance to cut it out before he died. She would use that. She had always helped her husband, so had a good knowledge of tailoring.

In the morning she found some paper patterns in a drawer, and, selecting the smallest, cut out and sewed a very creditable pair.

She reflected, as she basted them together, that she was shaping his manhood, and with the hot iron she pressed out his boyhood. The long trousers were a symbol of the flight of time, wherein he passed from her motherly protection and became a man! He wore them with pride, and her heart rejoiced at his fine appearance.

The months and years passed: dull, hard, uneventful years, wherein she strived to make ends meet, and saw to it that her son never went short of food, money or clothes. It was so necessary to keep up appearances if he was to make his way in the world!

However, he failed his Matriculation. "It doesn't really matter" his mother consoled herself, "many of the world's great men have risen to the top without any education at all." Her son's natural ability and astuteness would see him through. She might be able to get him apprenticed to a firm who could use his particular talents.

However, Percy still went his own way, and had no particular preference as to his future career. He spent his days after school in idleness, and with unsuitable companions, keeping himself in pocket money from doubtful sources. "One day I'll make you rich, Mom" was all he said when she reproached him. She toiled on, finding it harder to make ends meet, but gave no sign of losing patience or courage.

One Friday night the table was set with a starched cloth, a flask of wine, a special loaf of bread, and the ritual fish dish. A pair of candles stood in their polished holders, waiting to be lit. The home had a peaceful, sanctified air.

It was already six o'clock, and getting dark. Percy had never come home as late as this before. He knew she wanted him to be punctual on the Sabbath. It was not the Synagogue, to which he never went on Friday nights, which kept him late.

She bent her head and lit the candles, intoning a prayer calling on God for His blessing. The appetising food of chicken broth, fried chicken and fish, awaited her son's enjoyments. Only on Friday nights could she permit these luxuries. She wished he would hurry: she was getting anxious.

Sitting quietly in the chair, she folded her arms and tried not to panic. There were many factors which could delay him. She turned her mind to pleasant things, to keep her stomach from turning over. Closing her eyes she let her thoughts roam. Her head fell on her chest, and she dozed. . . .

Dawn was lighting the sky when she awoke. She arose stiffly and went to his room. His bed had not been slept in, and his best suit and some of his possessions were gone . . . .

Five years passed; lonely, empty, without compensation. She never heard from him. She was now working as an alteration hand in a big departmental store in Johannesburg, and lived in a small flat. She had made a few friends, so life was a little more pleasant.

Now she was on her annual vacation in Durban for a much needed rest. One morning, she stood waiting in the queue for a bus to take into town — a thinner, greyer, more gaunt little woman. As usual her thoughts roamed to Percy. Oh! she thought

sadly, if only his father had lived, how different life would be! He would have studied to become a doctor, a lawyer, some sort of professional man with a settled future, and she would have been taken care of, surrounded with comfort and love . . . .

Still rapt in thought she climbed on to the bus. "Your fare, madam," said the driver.

Rudely startled out of her day dream she held out the coins. Her eyes encountered those of the driver . . . .

"PERCY," she gasped, her throat closing with surprise and joy.

"Oh, hullo Mom," answered the driver. "Please move inside and let the others get on. I'll see you at the terminus."

Book Review

World Of Our Fathers by Irving Howe

(Harcourt, Brace, Janovich; New York, '76)

BY PAUL FORGASZ

Irving Howe's "World of Our Fathers" presents us with a massive social and cultural chronicle of the immigration of Eastern European Jewry to America and of the life they found and made there. "World of Our Fathers" examines this life from its origins in Eastern Europe, through the difficulties of establishing roots in a new country, to its moments of great and creative achievements. Regrettably, from the concluding pages of the book, and in fact from its general tone, Howe sees little hope for a declining but once - vigorous Yiddish cultural tradition. However, what makes this book stand out in particular is the warm personal and human element that Howe has been able to blend into a scholarly historical work.

The book consists of four main sections, plus an epilogue, and is well illustrated with photographs and a series of drawings.

The first section, "Towards America" presents us with a brief account of Jewish life in Eastern Europe at the end of the 19th century and analyses the reasons that led Jews to emigrate to America. Using material from memoirs, diaries and letters of this period, Howe vividly describes the journey across the Atlantic and the confusion that existed upon arrival at Ellis Island. Some two million Jews came to America between 1881 and 1914, the largest number settling in New York's lower East Side.

Section Two, "The East Side", is the largest part of the book and stands easily as a section in its own right. It spans the period from 1881 till the early 30s and paints a fascinating sociological and cultural sketch of the life in which the Jews of the Lower East Side participated. These Chapters encompass life in the sweat shops and tenements, the inner world of the Landsmanshaften, the diversity of religious lifestyles, the activities of The Heder and secular school, the fun of the saloons and candy stores, the excitement of the theatres and cafes, and the emotion of the rich immigrant folk culture. Howe also devotes a chapter to the passion which immigrant workers developed for a learning that had long been denied to them.

It is interesting to read of migrant experiences in the night schools for English and one reads with fascination about the cafes which one immigrant Jew described as "those universities of the ghetto" (p.235), or of the diverse programmes of lectures organised by the "Workmen's Circle, the unions, the socialists, the Zionists, indeed any group with the faintest pretension to culture" (p.238).

For Howe, what is most significant about this hotchpotch of educational endeavour was the emergence of "the most notable human type in the immigrant experience: the self-educated worker. . . . These men and women . . . hoped to recreate themselves according to an ideal image . . . (which) had come to them from a strange confusion of sources: from the old Jewish respect for learning, from the heightened morale brought by the renaissance of Yiddish culture, from the Socialist vision of a humane existence. The self-educated worker was a child of the 19th century, perhaps the most pervasive evidence for its creed of progress". (p.245-6).

Many of these workers were a product of Jewish labour movements in Eastern Europe and Howe develops the theme of Jewish socialism in two lengthy chapters. He writes about the origins and achievements of Jewish Labour movements, whilst at the same time describing the intense factionalism that weakened and eventually caused its decline. Yet, in assessing the meaning

of Jewish Socialism, Howe writes movingly when he says: "Jewish socialism was primarily a political movement dedicated to building a new society . . . (but) there is a simple, perhaps decisive sense in which Jewish socialism can be said to have failed, quite as American or French socialism failed: it did not lead to the creation of a new society in which all men would live without want in freedom and fulfilment. But just as international socialism helped to transform the consciousness of humanity, so did Jewish socialism transform the consciousness of the Jews . . . creating a new type of person: combative, worldly, spirited and intent upon sharing industrial society with the rest of the world." (p.323).

Section 3 of "World of Our Fathers" is an informative study of American Yiddish literature, theatre, scholarship and the press. The four chapters which make "The Culture of Yiddish" abound with descriptions of tremendous achievements which at their most promising and brightest moments seemed to carry the seeds of a real cultural revival; it is indeed overwhelming to read of the sheer volume of literary and scholarly output which was produced in the short space of some 50 years. Yet it is equally sad to read of the gradual decline, of an almost inevitable fading away of a once-vibrant cultural tradition. Howe so movingly summarises the fate of the culture of Yiddishkeit as a whole when he says of Yiddish theatre. "Had Yiddish culture survived with some measure of self-assurance, there might have appeared new playwrights spontaneously blending native and acquired motifs. But there was no time: a blink of history and it was all over". (p.495); and of Yiddish scholarship: "What was missing, here as in all other branches of Yiddish cultural life, was the natural process of replacement which yields younger scholars and intellectuals for whom Yiddish would be not only their natural language but the signature of an encompassing way of life." (p.517).

In Section 4, Howe attempts to assess the impact of a declining Yiddish cultural tradition upon a migrant generation which dispersed and began to journey outwards, and upon a new generation of Jews which grew up in America. "Cultures are slow to die," he says. "When they do, they bequeath large deposits of custom and value for their successors." The lives of these people, "their deepest inclinations of conduct, bias, manner, style, intonation all bore signs of immigrant shaping . . . all showed the strains of immigrant Yiddish culture, usually blurred, sometimes buried, but still at work." (p.618). It is on that note that one can proceed to read the Epilogue, with a certain sense of renewed optimism, despite its prevailing message of failure.

In this final section, entitled "Questions upon Questions," Howe analyses the cultural conflicts which the Jews confronted in attempting to become "normal" citizens in a new country and he openly acknowledges the failure of the culture of Yiddishkeit to sustain Jewish life for very long. It is with a tremendous sense of sadness that one reads the book's closing paragraph: "The story of immigrant Jews is all but done. Like all stories of human striving it ought to be complete, with its beginning and its end, at rest in fulfilment and at ease with failure. A story is the essential unit of our life, offering the magical imperatives of "so it began" and "so it came to an end". A story encompasses us, justifies our stay, prepares our leaving. Here, in these pages is the story of the Jews, bedraggled and inspired who came from Eastern Europe. Let us now praise obscure men." (p.646).

Yet in a strange way one is moved to re-read the book over and over, to keep telling the story, to keep a memory worth remembering alive. Perhaps it is no longer possible to recreate that memory, but we can strive to find relevance and meaning in it. "We cannot be our fathers, we cannot live like our mothers, but we may look to their experience for images of rectitude and purities of devotion." (p.645).

"KADIMAH" CHESS TEAM SEND OFF

Members of the Australian Jewish chess teams — six of them were players of "Kadimah" chess club — competed in a 24 hour chess marathon on Sunday, January 29, 1978.

The Australian record for the playing of simultaneous chess matches in a day was easily broken at the chess marathon by Stan Christodoulou.

Christodoulou, a European master now living in Melbourne, played 314 games continuously, breaking the existing Australian record of 158 games.

Of the 314 games, he won 279, drew 19 and lost 16. He competed against 153 people during the 24 hour marathon.

This world record attempt, at the Independent School of Chess in Prahran, was part of the fund raising activities to send an Australian Jewish chess team to Israel this month.

The "Kadimah" also organised a series of functions to raise funds. A substantial sum was used to send our chess team to the World Jewish Chess Championships which commenced on the 17th February and will end on 4th of March, 1978.

The Jewish World Chess Olympiad will take place in BAR-SHEVA, ISRAEL and the Jewish Chess teams are from all over the world, United States, England, Italy, Canada, France, South America, Israel and other countries.

The "Kadimah" chess team is: 1. Morris Topial, Captain; 2. Albert Braunstein; 3. Tom Kalish; 4. Michael Hain.

סאָלידאַריטעט־מיטינג מיטן סאָוויעטישן יידנטום

ס׳פּאַסירט נישט צו אָפּט, אַז דער מעלבורנער „באָאַרד אָף דעפּיוטיס״ זאָל אונטערנעמען אַ פּאָליטישע אַקציע און איינאָרדנען אַן עפנטלעכן מיטינג. עס איז דעריבער צום באַדויערן, וואָס דער מיטינג פון 17טן אָקטאָבער 1977 האָט ניט געפונען קיין אָפּרוף אין דער יידישער, און יידיש־ענגלישער צייטונג. דעמאָלט ווען אַקטיוויטעטן פון קליינע, אומבאַדייטנדע גרופּן קריגן א סך רעקלאַמע אין דער זעלבער פּרעסע.

די באַציאונגען צווישן דער יידישער פּרעסע און דעם „באָאַרד״ איז אַ פּראָבלעם „מיט אַ פאַרגאַנגענהייט״ — דאָך וואָלט זיך געלוינט אַמאָל אומקערן צו אים.

דערוויל ווען מיר מאַכן עטלעכע פאַרצייכענונגען וועגן דעם פאַרגאַנגענעם סאָלידאַריטעט־מיטינג.

אויפן זאַל האָבן זיך געפונען אַ באַדייטנדע צאָל יוגנטלעכע סטודענטן, וואָס ווייזן ארויס אינטערעס פאַרן גורל פון סאָוויעטישע יידן.

די הויפּט־אויפמערקזאַמקייט אויפן מיטינג האָט געצויגן פּראָפ. אַלעקסאַנדער וואָראָנעל, וועלכער איז אין 1974 ארויסגעפאָרן פון רוסלאַנד, און איז פּראָפעסאָר אויפן תל־אביבער אוניווערסיטעט.

מיר ברענגען דאָ עטלעכע אויסצוגן פון זיין אינטערעסאַנטער רעדע און ענטפערס אויף פראַגן.

„אין די פריע דרייסיקער יאָרן איז געווען אַן אויפלעבונג פון נאַציאָנאַלע קולטורן און טעטיקייטן. נישט בלויז יידיש — נאָר יידיש אויך. צום סוף פון די דרייסיקער יאָרן, ווען עס האָבן זיך אָנגעהויבן סטאַלינס „רייניקונגען״ וואָס האָבן דערפירט צו דער ליקווידאַציע פון אָנפירנדע פערזענלעכקייטן. דעמאָלט האָט ער אויך דערמאָרדעט די אָנפירער פון די אויפגעוואַקסטע נאַציאָנאַלע קולטורן.

דערפאַר זענען נאַציאָנאַלע קולטור־טעטיקייטן געוואָרן אַ פאַרדעכטיקטער ענין און אַן איינשטעלעניש. די טעטיקייטן האָבן זיך שוין קיינמאָל ניט צוריקגעקערט, צום ווינציקסטן אין פאַל פון דער יידישער קולטור.

אין איניקע רעפּובליקן קומט פאָר אַ נייע דערוואַכונג — אָבער דאָס איז שוין דער רעזולטאַט פון אַ נייער אַנטוויקלונג. אַזאַ אַנטוויקלונג איז אָבער ניט דערלויבט צווישן יידן אויך אַנדערע מינדערהייטן — ווייל זיי זענען ניט געשטיצט פון דער רעגירונג.

דאָס זעלבע איז אויך מיטן אַנטיסעמיטיזם: נאָך סטאַלינס רייניקונגען אין די פערציקער יאָרן, האָט קיינער ניט אויפמערקזאַם געמאַכט, אַז סטאַלינס פּאָליטיק איז פאַלש. און ביז צום היינטיקן טאָג איז ניטאָ די זיכערקייט אין דער פראַגע, און אַלע יידישע אַקטיוויטעטן ווערן באַטראַכט אַ גראַד ווייניקער, ווי אַבסאָלוטע לאָיאַלקייט צום רעזשים.

כרושטשאָוו האָט אויפגעטאָן אַ סך, דורך אָפּזאָגן זיך פון סטאַלינס פּאָליטיק. אָבער ניט אין אַלע פאַלן.

ער איז דאָך געווען אַ פּאָליטיקער און אַ רעאַליסט. עס זענען געווען פּונקטן, וועלכע ער האָט ניט געקאָנט פאַרבייגיין. און ניט בלויז אין דער יידן־פראַגע, האָט ער ניט געקאָנט עפנטלעך מודה זיין סטאַלינס פעלערן. ער האָט אפילו ניט געקאָנט רעהאַביליטירן בוכאַרינען, וועמען ער האָט זייער רעספּעקטירט. ער האָט אויך נישט געקאָנט זאָגן אַ וואָרט וועגן טראָצקין. די דאָזיקע זענען „טאַבוס״ אין רוסלאַנד און קאָנען ניט אומגעענדערט ווערן ביי דער „הערשנדיקער עליטע״.

אויף איינער פון די פראַגן, צי די געשיכטע פון רוסלאַנד האָט די רעגירונג „פאַרפרוירן״, כדי זי זאָל זיך פּאַסן צו אירע נויטן, האָט פּראָפ. וואָראָנעל געענטפערט:

„דאָס רוסישע לעבן אין אַלגעמיין, איז אַביסל איינגעפרוירן. אינטערעסאַנט — דאָס איז געווען אַ לאָזונג, וואָס ס׳האָט ארויסגערוקט איינער פון די אידעאָלאָגן פון צאַרישן רעזשים, אין ניינצנטן יאָרהונדערט — קאָנסטאַנטין לעאָנטעוו. ער האָט געשריבן, אַז דאָס רוסישע לעבן דאַרף ווערן איינגעפרוירן — און עס איז טאַקע איינגעפרוירן״.

פּראָפ. וואָראָנעל גלויבט, אַז אויב איינער איז פּאָפּולער און באַקאַנט אין אויסלאַנד, איז די באַציאונג צו אים פון דער מאַכט, אַ בעסערע. ער ברענגט אַ ביישפּיל פון פּאַסטערנאַקן. „פּאַסטערנאַקן האָט מען באַשולדיקט אין די צייטונגען, אָבער מען האָט אים ניט אַרעסטירט. דאָס אליין איז שוין אַ גרויסער פאָרשריט. אין סטאַלינס צייטן וואָלט מען אים אַרעסטירט און אומגעבראַכט, ווי עס האָט פּאַסירט מיט א סך מענטשן פון זיין שניט...״

★

פאָרזיצער פון דער פאָלקס־פאַרזאַמלונג — וואָס איז פאָרגעקומען אין „קדימה״־טעאַטער, איז געווען מר. אַרנאָלד בלאָך, פּרעזידענט פון יידישן באָאַרד אָף דעפּיוטיס אין וויקטאָריע; ארויסגעטראָטן זענען: מר. ראָדזשער שיפּטאָן — דעפּוטאַט פון פעדעראַלן פּאַרלאַמענט; מר. דעני קאַץ — וויצע־פּרעזידענט פון פאַראיין פון יידישע סטודענטן אין אויסטראַליע. אין יידיש האָט גערעדט מר. מ. אייזענבוד, מיטגליד פון „קדימה״־עקזעקוטיוו.

ווירקלעכקייט, אַז צו זיי געהערן די מיטלען פון פּראָדוקציע. דער מערווערט פון אַרבעטערס דערגרייכונגען ווערן אויך איינגעזאַמלט דורך דער ביוראָקראַטיע, וועלכע פאַרנוצט אַ גרויסן טייל פון דעם פאַר זיך״.

זיין אויספיר איז דעריבער:

„דער סאָוויעטנפאַרבאַנד איז ניט קיין סאָציאַליסטישע מלוכה. עס איז אַ דעגענערירט אַרבעטער־לאַנד מיט אַ מעגלעכקייט צו באַוועגן זיך אין ביידע ריכטונגען״.

„אין אַלגעמיין דאַרפן רעוואָלוציאָנערן שטיצן די פאָדערונגען פון די סאָוויעטישע מענטשן: דאָס צוריקשטעלן פון די דעמאָקראַטישע רעכטן.

מיר קענען מישא פרידמאַנען ווי אַ קענער פון מאַרקסיזם און ראַטנפאַרבאַנד — צוויי אידייען מיט וועלכע ער איז פאַרבונדן דאָס גאַנצע לעבן.

מיר קענען דעריבער, מיט אַ רואיק געוויסן, רעקאָמענדירן דעם מר. פעקטאָר זיך צו פאַרטראַכטן איבער דעם בריוו אין „טריביון״. ווער ווייס — טאָמער קריגט ער נאָכאַמאָל אַן איינלאַדונג, וועט ער האָבן וואָס צו זאָגן דעם „סאָוויעטישן היימלאַנד״ אין זיין אינטערוויו.

אַנאַטאָלי

אין 1940 האָבן די סאָוויעטן אין די פֿאַרנומענע געביטן פון ווייסרוסלאַנד און אוקראַינע ארויסגעלאָזט אַ קלאַנג, אַז אויב עמעצער וויל צוריקפאָרן אויף דער פוילישער טעריטאָריע, וועלכע געפינט זיך ביים דייטש, קאָן ער עס טאָן. טויזנטער האָבן אויף יענער זייט בוג געהאַט משפחה: פרויען, קינדער, עלטערן. זיי זענען אַנטלאָפן פון דער היים אין זומער־מלבושים מיטן געדאַנק זיך באַלד צוריקקערן. און דערווייל איז געווען אַ שווערער ווינטער. מיטאַמאָל האָבן זיך די פאַרצווייפלטע פליטים געפונען אין צוויי לענדער.

צענדליקער, טויזנטער זענען געפאַלן קרבנות פון דעם סאָוויעטישן „טריק". מענטשן האָבן אָנגעגעבן גענויע אַדרעסן, געזעסן אויפן אָרט און געוואַרט אויף דער מעלדונג, אַז מען קאָן שוין פאָרן.

אין איין נאַכט, אין חודש מאי האָט מען זיי אַלע צענויפגעזאַמלט און אונטער פאָליציייאישן עסקאָרט פאַרשיקט קיין סיביר, ווו אַ גרויסער טייל איז אומגעקומען פון די שווערע, אוממענטשלעכע באַדינגונגען. שוין זייענדיק אין די לאַגערן האָבן זיי באַקומען צוגעשיקט זייערע אורטיילן. דאָס רוב: פאַר אומלעגאַלע אריבערגיין די גרעניץ. זיי זענען געמשפט געוואָרן אונטער די אויגן דורך דער „אָסאָבאָיע סאָוויעשטשאַניע" (די טראָיקע). דער אורטייל האָט געלויטעט פאַר ווענמען 3 יאָר, פאַר ווענמען 5 יאָר.

פריי פון אַרעסט זענען געבליבן די פליטים, וועלכע האָבן ארויסגענומען סאָוויעטישע פאַספאָרטן.

קיינער האָט נישט געקאָנט פאָרויסזען (אפילו ניט די סאָוויעטן) אַז אין אַ וואָסערע 6 וואָכן ארום וועט אויסברעכן די מלחמה מיט דייטשלאַנד.

ביעלאַיעוו קאָן דעם פאַקט ניט פאַרבייגיין. ווי זשע גיט ער זיך אַן עצה — עס איז אַ ביין ניט אַראָפּצושלינגען און ניט אויסצושפייען. און ביעלאַיעוו, ווי אַ געניטער שרייבער (און געניטער קאָמוניסט) מאַכט עס אַזוי:

אין יענעם זומער, ערעוו דעם אָנפאַל אויפן סאָוויעטנפאַרבאַנד, ווי עס האָבן מיר דערציילט די לוואָווער יידן, האָט דורך דער שוואַך באַוואַכטער „גרינער גרענעץ" זיך דורכגעשמוגלט קיין לוואָוו פון דער דייטשער זייט,, דער קאָרעוו פון באַוווסטן גוויר, דעם אייגנטימער פונעם פאַסאַזש, דער ציעניסט האוסמאַן. באַזוכנדיק די דירעס פון זיינע באַקאַנטע יידן, האָט ער דערציילט, אַז אין דער „גענעראַל גובערנאַטאָשאַפט" לעבט זיך גאָרנישט אַזוי שלעכט, ווי עס טרומייטערט די וועלט־פרעסע".

(האָט עמעצער אין די סאָוויעטישע געביטן ווען ניט איז געזען כאָטש איין אויסגאַבע פון וועלכער ניט איז אויסלענדישער ציַיטונג? פון ווענמען מאַכט דאָ ביעלאַיעוו חוזק? די איינציקע אינפאָרמאַציע איז דאָך געקומען פון סאָוויעטישן ראַדיאָ און פּרעסע, ווו היטלער איז פאָרגעשטעלט געוואָרן ווי אַ פריינד פון ראַטנפאַרבאַנד, און ווו מען האָט קיין איין וואָרט נישט געטאָרט דערמאָנען וועגן די נאַצישע רציחות איבער יידן...).

„צוהערנדיק זיך אַפּנים צו די אייצעס פון אָט דעם פּראָפּאַגאַנדיסט האָבן בלויז אין לוואָוו זיך פאַרשריבן אין די רשימות אויף אומקערן זיך קיין פוילן (וואָס האָט זיך געפונען אונטער דער אָקופּאַציע פון די היטלעריסטן) אַכט טויזנט יידן".

און ביעלאַיעוו פירט אויס:

„עס איז אַבסאָלוט קלאָר, אַז האוסמאַן איז געווען ווערבירט דורך דער געסטאַפּאָ, דאָס האָט די געסטאַפּאָ אים געשיקט אויף דער סאָוויעטישער זייט, ער זאָל פאַרנאַרן אין דער „גענעראַל גובערנאַטאָרשאַפט" די פאַרמעגלעכע און רייכע יידן, וועלכע האָבן געהאַט מיט זיך גאָלד און ווערטפולע כפייצים".

★

מיינט טאַקע שאָלעם פעקטאָר, אַז מיט אַזעלכע אַרטיקלען קאָן מען געווינען פריינד פאַרן ראַטנפאַרבאַנד צווישן יידן אין אויסטראַליע (און ערגעץ אַנדערשוו)?

★

נאָך אַ מעלבורנער תושב איז געפאָרן קיין ראַטנפאַרבאַנד. (מיר נעמען זיך ניט אונטער צו זאָגן אויף וועמענס איינלאַדונג) זיין נאָמען איז: מישא פרידמאַן.

אויב מר. פעקטאָר איז בייגעווען אויף קאָנצערטן, אָפּערעס, זינגערייען — האָט מישאַ פרידמאַן געזען די מענטשן און דאָס לאַנד.

און וואָס ער האָט געזען, דערציילט ער אין דער סידנעיער קאָמוניסטישער צייטונג „טריביון". פאַר אונדז איז עס אייגנטלעך ניט קיין נייעס, און מירן מישא פרידמאַנען געקאָנט איינשפאָרן די הוצאות — אָבער פאַרן מר. פעקטאָרס נוצן, וואָס האָט בלויז געהערט און געזען ווי עס „טראַלאַלייקען באַלאַלייקעס" (ווי עס זינגט זיך אין קולבאַקס אַ ליד) איז כדאי צו ברענגען עטלעכע אויסצוגן פון דעם בריוו:

„אין פאַרגלייך מיט סטאַלינס צייטן איז (דער היינטיקער רעזשים) — אַ דערגרייכונג. עס זענען דאָ ווייניקער באַגרענעצונגען און ווייניקער טעראָר. די עיקרדיקע קענצייכנס פון סטאַלינס רעזשים זענען דאָך געבליבן".

„די וויכטיקסטע עלעמענטן פון סאָציאַליזם זענען — לויטן מאַרקסיזם — קאָלעקטיווע באַלעבאַטישקייט, זעלבסט־רעגירונג, דעמאָקראַטיע און אַ קליינער אונטערשיד אין שכירות.

דער אונטערשיד אין שכירות, אין סאָוויעטנפאַרבאַנד איז אַ סקאַנדאַליעז־גרויסער. פרייהייט פון וואָרט, דאָס שאַפן פון אָרגאַניזאַציעס, שטרייקן און אַנדערע עלעמענטן פון דעמאָקראַטיע, זענען כמעט ווי ניטאָ.

די אַרבעטער און האָרעפּאַשניקעס האָבן זייער קנאַפּ, אָדער איבערהויפּט ניט וואָס צו זאָגן וועגן נאַציאָנאַלע, לאָקאַלע אָדערווירטשאַפטלעכע באַשטימונגען און ווי אַזוי זיי דורכצופירן.

פרידמאַן זעט שטיק־אַרבעט און אַנדערע ביוראָקראַטישע פירונגען, ווי קאַפּיטאַליסטישע מעטאָדן, וועלכע שטערן די סאָציאַלע און עקאָנאָמישע אַנטוויקלונג פון לאַנד.

„ווייל די ביוראָקראַטיע דעצידירט וועגן אַלע אַספּעקטן פון פּראָדוקציע און פאַרנאַנדערטיילונג, מיינט עס אין דער

פאַרבייגייענדיק

עס איז שוין אַ שרייבערישע שוואַכקייט אַזאַ, צו אינטערעסירן זיך מיט ליטעראַרישע געשעענישן אין דער וועלט.

ווערן מיר געוווּיער פון „סאָוויעטיש היימלאַנד" נר. 12, פון יאָר 1977, אַז: „אין מעשעך פון פיר וואָכן האָבן פאַרבראַכט אין ראַטנפאַרבאַנד, אַלס געסט פון שרייבערפאַרבאַנד פון פסטר — שאָלעם און מערי פעקטאָר".

אונדז, אין מעלבורן איז ניט באַקאַנט די ליטעראַרישע אויפטוען פון מר. פעקטאָר פאַר דער יידישער ליטעראַטור. מעגלעך, אַז פאַר דער רוסישער האָט ער יאָ פאַרדינסטן (און אפשר איז טאַקע זיין הויפט־פאַרדינסט — וואָס ער שרייבט ניט?) ווי די מעשה זאָל ניט זיין, האָט ער פאַרשטייט זיך, געהאַלטן פאַר נויטיק צו געבן אַן אינטערוויו פאַר „סאָוויעטיש היימלאַנד".

מענטשן זענען תמיד טשעקאַווע צו הערן, וואָס מען דערציילט וועגן זייער שטאָט, און מיר — מעלבורנער יידן — זענען ניט קיין אויסנאַם. מר. פעקטאָר האָט געהאַט צו זאָגן, אַז:

„די פּראָגרעסיווע יידישע געזעלשאַפט פון אויסטראַליע שטייט ניט אין אַ זייט פון די פּראָבלעמען, וועלכע באַאומרואיקן היינט די גאַנצע וועלט. און מען דאַרף זאָגן, אַז אין אָט דער אַרבעט, באַזונדערס אינעם קאַמף פאַר שאָלעם און סאָציאַלן פּראָגרעס, העלפט אונדז מיט דער זשורנאַל „סאָוויעטיש היימלאַנד". איך בין איבערצייגט, אַז ווען עס זאָלן זיך אונדז איינגעבן צו דערשלאָגן זיך, אַז מערערע אויסטראַליער יידן זאָלן לייענען און פאַרשפרייטן דעם זשורנאַל וואָלט די צאָל פריינד פון ראַטנפאַרבאַנד ביי אונדז אין לאַנד געשטיגן".

מר. פעקטאָר דערוואַרט ניט, אַז די אויסטראַליע זאָלן לייענען דעם „סאָוויעטיש היימלאַנד" — פשוט דערפאַר — ווייל ביז היינט לייענען נאָך אַלץ די אויסטראַליער ענגליש. מיינט עס — די פריינד פון ראַטנפאַרבאַנד, זוכט מר. פעקטאָר צווישן יידן.

איז כדאי אריינצוקוקן אין זשורנאַל און געפינען די „יידנפריינדלעכע" אַרגומענטן, מיט וועלכע מען וויל אונדז געווינען פאַר פריינד. וווייט דאַרף מען ניט גיין זוכן. אין זעלבן נומער איז דאָ אויספירלעכע אַרבעט פון סאָוויעטישן שרייבער וולאַדימיר ביעלאַיעוו. אַן אַרבעט וואָס דאַרף אונדז יידן זיין נאָענט, ווייטאָגלעך נאָענט. ביעלאַיעוו איז אין יאָר 1944 אָנגעקומען אין דער שטאָט לעמבערג (לוואָוו) וואָס איז נאָר וואָס באַפרייט געוואָרן פון די נאַציס, און ער זעט און באַשרייבט דעם שוידערלעכן חורבן פון יידישן לוואָוו. ער שוינט ניט די אוקראַינישע באַנדיטן „באַנדעראָווצעס" און אַנדערע באַנדעס, וועלכע האָבן מיטגעאַרבעט מיט די דייטשן. דער אַרטיקל איז גוט דאָקומענטירט מיט פאָטאָסטאַטן, דאַטעס, נעמען. ער וואָלט געקאָנט זיין אַ ווירדיקער ביישטייער צו דער חורבן־טעמאַטיק — ווען עס וואָלט זיך ניט אריינגעמישט די סאָוויעטישעווירקלעכקייט.

שוין פון קאָפּ אליין: „דער מיטראָפּאָליט אנדריי שעפּטיצקי און ראָוו דאוויד קאהאנע" קען מען זיך אָנשטויסן, אַז דער חורבן איז דאָ אַ ביי־זאַך. אַז וויכטיק זענען: דער מיטראָפּאָליט און דער רב. דער מיטראָפּאָליט שעפּטיצקי האָט אויסבאַהאַלטן דעם רב דוד כהנא, וואָס איז אַנטלאָפן פון לעמבערגער געטאָ. וועלכע אויסרעכענונגען גראַף שעפּטיצקי האָט דערביי ניט געהאַט (און ביעלאַיעווס אַרגומענטן לייגן זיך אויפן שכל) בלייבט אָבער דער פאַקט, אַז דער רב כהנא איז געבליבן לעבן.

איז וואָס פאַר אַ שייכות האָט כהנאס ווייטערדיק לעבן צום גאַנצן ענין?

„אין 1952 איז דאוויד קאהאנע געווען דער הויפט־ראָוו אין די מיליטערישע לופט־קרעפטן פון ייסראַעל. ער האָט געגעבן זיין בראָכע, „צוגעגרייט גייסטיק" די פּילאָטן, וועלכע האָבן אין יוני 1967 געצונדן מיט נאַפּאַלם די פרידלעכע אַראַבישע דערפער און שטעט".

לאָמיר ברענגען נאָך איין ציטאַט ווי אַן אילוסטראַציע, ווי אַזוי מען קאָן אַן ערנסטער און וואָגיקער אַרבעט פאַרוואַנדלען אין אַן אינסטרומענט פון גרויל־פּראָפּאַגאַנדע:

„דער פאַשיסטישער פאַרברעכער, דער מערדער פון הונדערטער יידן פּיטער ניקאָלאַס מענטען (ניט לאַנג צוריק האָט מען אים געמישפּעט אין אַמסטערדאַם) האָט געהאַלטן ביי זיך אַלס עקספּערט פאַר קונסט־פראַגן דעם ציוניסט יוזעף שטיגלעץ. דעמאָלט האָט שטיגלעץ געוווינט אין קראָקע, איצט לעבט ער אין ייסראַעל".

עס וואָלט געווען נאַיוו צו פרעגן ביעלאַיעוון, אויב ער האַלט ציוניזם פאַר אַ ריכטונג אין קונסט, און במילא קומט אויס, אַז אַ ציוניסט איז שוין אויך אַן עקספּערט אין קונסט־פראַגן. צווישן אַנדערן פירט ביעלאַיעוו אריין אַזאַ באַמערקונג:

„פאַר דער סאָציאַלער רעוואָלוציע האָבן געציטערט סיי יעכעזקעל לעווין, סיי אַנדריי שעפּטיצקי. (יחזקאל לעווין, זון פון לעמבערגער הויפט־רב איז אויך געראַטעוועט געוואָרן דורך שעפּטיצקין). כאָטש לעווין און שעפּטיצקי האָבן געהערט צו פאַרשידענע רעליגיעס, האָט זיי אָבער פאַראייניקט דער געמיינזאַמער האַס צום קאָמוניזם, דער זעלבער צעיושעטער האַס, וואָס אויך היינט פאַראייניקט ער פאַר דער גאַנצער וועלט אין די אויגן די אוקראַינישע נאַציאָנאַליסטן מיט די ציוניסטן".

פון דער חורבן־געשיכטע קענען מיר דעם פאַקט, ווי אַזוי די נאַציס האָבן אויסגעפּרעסט פוטער־מאַנטלען, גאָלד און אַנדערע ווערט־זאַכן דורך ארויפלייגן אַ קאָנטריבוציע אויף די געטאָס. די קאָנטריבוציע פלעגט צענויפנעמען דער „יודנראַט" און עס איבערגעבן די דייטשן.

לויט ביעלאַיעוון זענען די מיטגלידער פון „יודנראַט":

„די מיטהעלפער פון מערדער זענען פאַראַנטוואָרטלעך פאַר אויסראָטן די יידן ניט ווייניקער, איידער די מערדער גופא" און דאָ קומט אַ רשימה פון רבנים און דיינים פון לעמבערגער געטאָ. זיי הייסט עס, זענען עס געווען די דייטשע מיטהעלפער...

אויף איין פאַקט מוז מען זיך אָפּשטעלן — אַ פאַקט פון וועלכן טויזנטער עדות לעבן נאָך היינט.

י. פינער האָט אַן אויג פאַר אָבסערוואַציעס פון אויסערלעכע און אינערלעכע לאַנדשאַפטן, און ער באַווייזט דורך אַ וואָרט און בילד פון מענטשלעכע פנימער מיט זייערע שיינקייטן און מענטשלעכע שוואַכקייטן. דער מחבר האָט פאַרפיקסירט די פּאַניק־שטימונגען ביי די פראַנצויזישע יידן גלייך אין די ערשטע אמתע מלחמה־טעג פון יוני 1940.

אָט טאַקע אין דער פרייער זאָנע פירט דער מחבר אריבער רעשטלעך פון די „צוויי משפחות" און שילדערט דורך זיי די לעבנס־באַדינגונגען און בבלל דעם פאַרבלוטיקטן קנופּ פון יענער צייט, וואָס פאַרבינדט שטאַרק ר' פּנחס שטיינס משפּחה מיט יאָסל גראָסמאַנס. וואָס דער מחבר באַמיט זיך אויסצוטיילן באַזונדער און ארויסהייבן, איז די גייסטיקע טראַנספאָרמאַציע, וואָס עס מאַכט דורך יאָסל גראָסמאַנס איידעם, דער אסימילירטער פּראָפעסאָר האַנס בוימאַן.

י. פינער באַשרייבט בהדרגהדיק זיין וועג צו יידישקייט און ווי אַזוי דער היטלעריזם האָט אין די מלחמה־יאָרן געמאַכט דעם געוועזענעם פּראָפעסאָר פון אור־גערמאַנישער געשיכטע און מיטאָלאָגיע כמעט פאַר אַן „אָסט־יודע". עס איז זיכער דער פרומער ווונטש פון מחבר, אַז דער טאָגבוך, וואָס זיין צוגעטראַכטער העלד האָט געשריבן זאָל באַווירקן „אויך אַנדערע געוועזענע יידישע פּראָפעסאָרן פון דייטשלאַנד (זיי) זאָלן זיך אַראָפּנעמען אַ מוסר־השכל פון זיין לעבנסגאַנג" (ז' 341).

דער פראַנצויזישער אַנטיסעמיטיזם אפילו ווען ער איז מער פאַרגיפטעט געוואָרן דורכן נאַציש־ראַסיסטישן סם, האָט דאָך ניט געהאַט אַזאַ אויסברייטונג, ווי מיר האָבן עס קענען געלערנט אין מזרח־אייראָפּע. דער פּראָצענט פון די חסידי אומות העולם אין פראַנקרייך איז געווען אומפאַרגלייכלעך גרעסער ווי אין פוילן, ליטע. דאָס זענען אומבאַשטרייטבאַרע פאַקטן. עדות זענען די אָפּגעראַטעוועטע קינדער דורך דעם פראַנצויזישן פּאָרל, די לערערין מאַדאַם לעלאָנג און איר מאַן — דער לערער לעלאָנג.

דער מחבר שילדערט צוערשט די טראַגישע אָבלאַווע איבער יידישער קינדער אין פּאַריז, וואָס ווערן אַוועקגעפירט צו דעם גרויסן ספּאָרט־פּלאַץ (וועלעדראָם).

דער מחבר האָט געוואָלט, אַז דער ייד דניאל גראָסמאַן זאָל אַ פראַנצויזישן יתום אַדאָפּטירן אין זיין משפּחה בכדי צו באַלאַנסירן די מעשים טובים, זיי זאָלן זיין קעגנזייטיקע, צווישן יידן און נישט־יידן. און פּונקט ווי אין פיל אַנדערע פאַלן האָט ער אויך דאָ באַוויזן באַגלייבלעך צו מאַכן די הומאַניטאַרע האַנדלונג, וואָס וואַקסט נאַטירלעך אריין אין דער נאַראַציע. עס איז דאָ אַן עכטע געשיכטלעכע אויטענטישקייט אין די באַשרייבונגען פון די לאַגערן און פון דעם טרויעריק־באַרימטן נאַצישן סאַטראַפּ און געסטאַפּאָפירער באַרביע, וועגן וועלכן דער מחבר האָט אין אין קאָנדענסירטע פּראָפיל־שטריכן געצייכנט זיין מערדערישן פּרצוף בעת די פּייניקונגען פון דעם איידעלן האַנס (איצט שוין: יוחנן, וואָס געהערט צו די אינטערעסאַנטסטע און סימפּאַטישסטע געשטאַלטן פון ווערק.

בכלל געגומען זעט מען נישט ביי פינערן קיין אומסימפּאַטישע געשטאַלטן. זיכער האָט ער זיי געטראָפן אין לעבן, אויך צווישן יידן.

דורך אָט דעם דאַניעל האָט דער מחבר געשילדערט דעם באַדייטנדיקן יידישן אָנטייל אין דער פראַנצויזישער רעזיסטאַנץ־באַוועגונג. אַזוי אויך זיין כלה־פרוי (שושנה) וואָס האָט אין דער מאָרדיקער צייט זיך פאַרנומען מיט ראַטעווען קינדער פון מערדערס הענט.

איך וויל דאָ פאַרצייכענען נאָך אַ שטריך: מיר איז אויסגעקומען צו לייענען ביידע בענד איינעם נאָכן אַנדערן און ביים לייענען זיך פיל מאָל אָפּגעשטעלט אויף דעם אונטערשייד פון ערשטן ביזן צווייטן טייל. טאַקע אין צווייטן האָבן איך געפונען פיל וויניקער בלויזן, ווי אין ערשטן, במילא געקענט אָפּשאַצן די פאַרבעסערונג און די ליטעראַרישע אַנטוויקלונג פונעם מחבר דורך דעם דיסטאַנץ פון די פינף יאָר. דער דיאַלאָג און די נאַראַציע; די געצייכנטע שטריכן און די געשילדערטע געשעענישן, די פּראָבלעמאַטיק — אַלץ צוזאַמען איז איינגעדעמפּט אין אַ געהעריקער פּערספּעקטיוו.

דער צווייטער טייל ענדיקט זיך מיט דער באַפרייאונג פון פּאַריז, ווען די לעבן־געבליבענע יידן קומען צוריק פון זייערע אויסבאַהאַלטענע גריבער און לעכער־באַהעלטעניש, ווילן צוריק אריין אין זייערע אַלטע דירות, וואָס זענען שוין באַזעצט פון פרעמדע איינוווינער וואָס ווילן ניט אָפּגעבן צוריק די אַלטע באַלעבאַטים זייער האָב און גוטס.

פאַר פינערן איז דאָ אַ ניי ברייט פעלד ממשיך צו זיין מיט אַ דריטן באַנד פון די „צוויי משפּחות" אינעם פראַנקרייך פון נאָכן חורבן, ווען עס איז צוגעקומען אַזאַ גרויסער שטראָם פון דעם נישט־דערברענטן יידישן ־שארית הפליטה, ווען פּאַריז האָט עטלעכע יאָר נאָכן קריג געזשומעט און געפּיבערט מיט יידישע אַקטיוויטעטן און מיט אַ יידיש לעבן, וואָס האָט געהאַט אַ טיפן אָפּקלאַנג.

מיר קענען, גלויב איך, דערוואַרטן פון י. פינערן אַ דריטן באַנד, וואָס זאָל זיין אַ ווירדיקער המשך — אין אַלע דימענסיעס — פון דעם צוויי בענדיקן ראָמאַן.

י. קאַהאַן

יידישע ראַדיאָ־אוידיציעס 3EA כוואַליע 1120

יעדן פרייטיק 4.30 — 4 „נייעס פון דאָ און דאָרט", אינטערוויוען, פּערל פון דער יידישער ליטעראַטור, מוזיק. אָנגעפירט פון פּיניע רינגעלבלום

4.45—4.30 -- מאָדערנער ישראל־פּראָגראַם;

5.00—4.45 — „קאַלײדעסקאָפּ אין ענגליש.

זונטיק 10.30 — 10: ווונטש און פּאָפּולערע קאָנצערטן, „לאָמיר זיך דורכשמועסן" מיט הרב חיים גוטניק, אַרטיקע קולטור־נייעס אָנגעפירט פון יאַשאַ שער;

11.00 — 10.30: ענגליש־העברעישער פּראָגראַם פון פאַרשידנאַרטיקן אינהאַלט.

צו די מער געלונגענע כאַראַקטעריזאַציעס דאַרף אַרויסגעהויבן ווערן דער טיפּ פון עמכהדיקן יאָסל גראָסמאַן (וועגן יוכבדן שוין דערמאָנט). זיין פּאָרטרעט איז פּלאַסטיש איבערצייגנדיק דורך אַלע סיטואַציעס און רעאַגירונגען.

פאַראַן אין ווערק אַ ריי הויפּט־פיגורן, וועלכע איך האָב שוין דערמאָנט און פיל נעבן־פיגורן (לדוגמאָ: זשינעט, דער סטודענט ביבי, די רומענישע פרוי בילדמאַן — צו דערמאָנען נאָך עטלעכע פון אַ רייכער גאַלעריע) אַרום די אַלע אינסטיטוציעס, וועלכע דער מחבר האָט אַרויסגעהויבן און — בפרט די אַלע פּערסאָנאַזשן פון די צוויי משפּחות מיט זייערע צוגעקומענע שניר און איידעמס.

לפי דעתי וואָלט פאַר פאַר דער קאָנצענטרירונג פון ווערק בעסער געווען, ווען דער מחבר וואָלט נישט אַרומגענומען אַזאַ גרויסער צאָל נעבן־פיגורן פון די פאַרשידענע קאַטעגאָריעס.

אָבער דער ערשטער באַנד מיט אַלע געשילדערטע צרות און איבערלעבונגען געהערן צו אַ צייט, ווען די וועלט איז געווען וועלט און יונגע מענטשן האָבן זיך אַזוי אידיליש און ראָמאַנטיש געקענט ליבן ביי אַלע כמאַרעס, וואָס האָבן זיך פאַרצויגן איבער דער וועלט און באַזונדער איבערן יידישן הימל.

✶

דער צווייטער באַנד איז שוין געמאָלענער לייוונט פונעם יידישן חורבן אויף דער פראַנצויזישער ערד, אויך כראָנאָלאָגיש געשילדערט לויט אַלע עטאַפּן פון דעם פאַרלויף פון די געשעענישן אין נאַציש־אָקופּירטן און אין דער פרייער זאָנע.

דער מחבר דערפילט דאָ די ראָל פון אַ כראָניקער, וואָס טוט פאַרנאָטירן, ווי אַ היסטאָריקער און בעלעטריסט.

מען דאַרף אָפּשאַצן וואָס פאַר אַ שווערע עובדאָ עס איז געווען פאַרן מחבר צו קענען שילדערן — און ס'איז גוט געשילדערט — מיט אַזאַ אויטענטישער בעלעטריסטישער וואָרהאַפטיקייט אָט די שוידערלעכע צייט, וועלכער ער האָט באַוויזן צו געבן אַ קינסטלערישן תיקון.

אַ שאָד נאָר וואָס דער מחבר האָט זיינע צוויי הויפּטהעלדן (דניאל און שושנה), וועמענס צאַרטע לירישע ליבע עפנט די טאָולען פון צווייטן באַנד, ווערן זיי עפּעס אין דער שפּעטערדיקער אַקציע בעלעטריסטיש כמעט ווי פאַרשווונדן (דניאלס בריוו צו שושנהן דערפירן מער מלחמה־כראָניק. נאָר אין געציילטע פאַלן דערהויבן זיי זיך צו אַ בעלעטריסטיש־קינסטלערישער הויך, ווי ביים שילדערן אַזאַ פּלאַסטיש בילד פון די צוויי פאַרוווּנדעטע פערד. דאָס בילד געהערט צו די הויך־לירישע דימענסיעס, וואָס מען געפינט אין אַ ריי זייטלעך).

דערקעגן וואַקסט שטאַרק אויס די מאַמע־געשטאַלט פון יוכבדן, וועלכע רופט זיך איבער אין אַ ריי ערטער מיט די קלאַסישע געמעלן פון דער יידישער מאַמע אין אונדזער ליטעראַטור.

אַ בלויז אין דעם בוך איז דער מאָלאָטאָוו־ריבענטראָפּפאַקט, וואָס ווערט נישט דורכן מחבר ווי געהעריק באַהאַנדלט. י. פינער, וואָס ווייזט אַרויס אין דעם ווערק אַזאַ אַריינדרינגונג אונטער דער הויט פון זיינע פּערסאָנאַזשן, האָט דאָך זיכער געדאַרפט אַריינדרינגען און בעלעטריזירן די ספקות, די אינערלעכע ראַנגלענישן און די גייסטיקע ריסן ביי די העלדן, וואָס זענען נאָך געווען בכוח זעלבסטשטענדיק צו טראַכטן. זענען אין פּאַריז נישט געווען אַזעלכע צווישן די יידישע קאָמוניסטן? אויף זייט 90 שרייבט דער מחבר וועגן פּאַקט מיט עטלעכע פּובליציסטישע ווערטער. ער דערמאָנט דעם פּאַקט אויך בעת אַ וויכוח מיט די יידישע פאַבריקאַנטלעך וועגן דעם פּראָבלעם פון יידישער אַרבעט פאַר דייטשן, ווען דער פאַבריקאַנטל באַגרינדעט זיין אַרבעט פאַר דייטשן צוליב קענען מפרנס זיין זיין ווייב און קינד בעת „דיין מאָלאָטאָוו אָבער האָט זיך פאַרבונדן מיט היטלערן אוןביידע צוזאַמען האָבן געמאַכט אַ געשעפט...״

וואָס עס פעלט אָבער איז אַן אינערלעכער חשבון־הנפש, וואָס עס האָבן זיכער דורכגעמאַכט נישט ווייניק פּרומגלויביקע יידישע קאָמוניסטן און דאָס קומט נישט צום אויסדרוק אין בוך.

דניאלס טאָגבוך (און בריוו) וועגן דעם פּעריאָד פון דער א״ג קאָמישער מלחמה ברענגען אַרויס דעם דאַמאָלטסטיקן אויסערלעכן מצב אויפן פראַנצויזישן פראָנט, וואָס האָט אָנגעהאַלטן פון סעפּטעמבער 1939 ביזן 10טן מאַי 1940. כאָטש ער, דאַניעל שרייבט, אַז „קיין מאָל דערציילט מען נישט אַלץ וועגן זיך... תמיד בלייבט עפּעס וואָס אַזוינס, וואָס לאָזט זיך נישט דערציילן״ (ז' 102) דערציילט ער גענוג וועגן זיך און אַרום אים, וואָס גיט אַ בילד וועגן דער ספּעציפישער „נישט־שלום און נישט־מלחמה־צושטאַנד״ פון דער מאָביליזירטער פראַנצויזישער אַרמיי, וואָס געפינט זיך נישט אויפן פראָנט און ווערט דעריבער שוין באַצייכנט (אין פראַנצויזיש) „דראָל דע גער״ (אַ שפּאַסיק אויסטערלישע מלחמה).

אָבער היטלער האָט אין זיין באַשטימטער שעה די מלחמה געבראַכט קיין פראַנקרייך און עס האָט זיך פאַר די פראַנצויזישע יידן אָנגעהויבן די טראַגישע תקופה, אָנגעלאָדן מיט די שוידערלעכסטע געשעענישן (אויף אַ געוויסער שטעלע מעדיטירט דער מחבר וועגן דעם אונטערשייד, וואָס עס איז דאָ אין דעם טערמין געשעענישן אין פרידלעכע צייטן און בעתן קריג).

די גרוילעכע איבערלעבונגען מיט דער בהלה אין פּאַריז, דאָס בילד פון אַנטלויפן פון דער שטאָט און וואָס עס טוט זיך אָפּ דאַן אויף די וועגן, איז דורך די יחידישע שילדערונגען געוואָרפן געוואָרן אַ שיין־וואַרפער אויף די צענדליקער און הונדערטער טויזנטער מענטשן אין יענע בהלה טעג.

אין דניאלס בריוו וועגן דונקערקער ים־ברעג, גיט דער מחבר אַ פּלאַסטישע שילדערונג פון דער מפּלה אויפן פראָנט און פון דער ענגלישער רעטונגס־אַקציע. אין קורצע ווערטער איז דאָ די כראָניק פון די געשעענישן באַגלייט — ווי דער מחבר איז זיך נוהג אין באַשרייבן פיל אַנדערע פלעצער — מיט געשיכטלעכע מאָמענטן און דאַטעס.

יצחק קאַהאַן

„צוויי משפּחות"

י. פינער „צוויי משפּחות", ערשטער באַנד, 1971; צווייטער — 1976, פאַרלאַג י. ל. פּרץ, תּל־אָביב, תשל"ו

דער פּראָזאַיקער י. פינער האָט אונטער דעם נאָמען, במשך פון די לעצטע יאָרן, פאַרעפנטלעכט צוויי בענד אין וועלכע ער האָט געשטאַלטיקט אַ שטיק יידיש לעבן (און אומקום) אין פראַנקרייך.

אין ערשטן באַנד וואָס איז דערשינען אין 1971, האָט י. פינער זיך פאַרמאָסטן צו געבן אַ בילד (דורך די צוויי משפּחות — שטיין און גראָסמאַן) — פון דער יידישער אימיגראַציע קיין פּאַריז צווישןביידע וועלט־מלחמות.

אויף אַ ברייטן לייוונט צייכנט דער מחבר עטלעכע דורות יידן אין פּאַריז, וואָס האָבן אויסגעוואַנדערט פון מזרח־אייראָפּע קיין פראַנקרייך און די אַלע חבלי לידה, וואָס זיי מאַכן דורך אויף דער נייער ערד, ווו עס באַווייזן ערשט צו קענען שלאָגן טיפע וואָרצלען אינעם באָדן נאָר דער יונגער אויסשפּראָץ און נאָכוווקס פונעם אימיגראַנטישן דור.

דער מחבר פאָלגט נאָך בהדרגהדיק זיינע פּערסאָנאַזשן, וואָס געהערן שטייגעריש, קולטורעל און אין שטאַנד — צו באַזונדערע וועלטן. זיי באַגעגענען זיך אויפן באָדן פונעם נייעם לאַנד מיט זייערע איבערלעבענישן, עליות און ירידות, וועלכע דער מחבר באַמיט זיך צו געבן אַן אינדיווידועלן קאָלאָריט.

מיט אַ כיוון, מסתמא, האָט דער מחבר אויסגעטיילט דעם יחוס־שטאַנד וואָס שטייט בראש פון דער משפּחה שטיין מיט אַלע אירע אָפּצווייגונגען. פון אַ ר' פּנחס פון איין זייט און יאָסל מיט יוכבד בראש פון דער משפּחה גראָסמאַן, וואָס איז זייער ווייט פון אַ יחוס־שטאַנד — פון דער צווייטער. ערשט אין פּאַריז ווערן די גורלס פון די צוויי משפּחות צונויפגעפלאָכטן אין די פּרטימדיקע שילדערונגען, וועלכע דער מחבר האָט באַוויזן צו פאַרוועבן אין דער קאַנווע פון די משפּחה־אַלבומען.

דער כאַראַקטער פון אַ מענטש מאַכט דורך זיינע פּאַר־מאַציע־יאָרן פון דער פּריסטער קינדהייט ביז זיין דער־וואַקסנקייט. און פּונקט ווי ביי אַ בנין זעט מען ערשט זיין שטאַרקייט און שוואַכקייט, ווען מען נעמט צו די רושטאָוואַניעס וואָס האָבן אים אונטערגעהאַלטן, אַזוי אויך ביים מענטש. דעריבער, ווען אַ מחבר ווייזט זיינע געשטאַלטן אין אַן עלטער, ווען זיי האָבן שוין הינטער זיך די פאָרמאַטיווע יאָרן, האָט ער אַ שווערערע אויפגאַבע צו קענען געשטאַלטיקן שלמותדיק זייערע כאַראַקטערן, ווי ביי קינדער און יוגנט.

י. פינער איז גוט באַקאַנט מיט ר' פּנחסעס וועלט און איר שטייגער. ער ווייסט ווו עס געפינט זיך אַ פּסוק און אַ דבר־תורה, וועלכן ער שטעלט אריין אין פּאַסיקע ערטער און ביי שילדערן די התנהגותן פון זיין געשטאַלט טוט ער אַ פלעכט אריין אפילו וועגן דער מחלוקה צווישן די קאָצקער און איזשביצער חסידים, טאַקע אַ מעשה אין אַ מעשה, וואָס דאַרף כאַראַקטעריזירן דעם העלד, אָבער פאַקטיש קענטיקט זיך מער אין דעם דער דערציילערי־שער נוסח פון מחבר.

י. פינער האָט זיך פאַרמאָסטן צו געבן (אין דעם ערשטן באַנד) אַ רייכע און ברייט צעצווייגטע גאַלעריע פּאַרשוינען פון דעם אימיגראַנטישן שטראָם, וואָס איז פאַרטראָגן גע־וואָרן קיין פראַנקרייך, נאַטירלעך יידן, וואָס זענען גע־ווינלעך געווען אים אייגן און נאָענט, ס'רוב פון אַ באַ־שטימטער סביבה, ארום דער „קולטור־ליגע", „פריינד פון בירא־בידזשאַן", „פריינד פון ראַטן־פאַרבאַנד", „פאָלקס־אוניווערסיטעט". אַ שאָד וואָס עס פעלן געשטאַלטן פון אַנדערע סביבות, וועלטלעכע, יידיש־סאָציאַליסטישע און פאַרוואָס אויך נישט רעליגיעזע יידן פון ר' פּנחסעס וועלט? דאָס באַמערק איך נאָר אגב אורחא.

וואָס עס פעלט מיר אין דעם בוך, מער עיקרדיקס, איז די פּאַרשוינען זאָלן רעדן מיט זייער אייגן לשון און נישט מיטן מחברס. די אויסנאַמען זענען פאַרשטייט זיך ר' פּנחס, האַנס בוימאַן, יוכבד, יאָסל און אייניקע אַנדערע. אָבער ס'רוב פון די פּערסאָנאַזשן פעלט די שפּראַך־ניואַנסן, וואָס גיבן אריין אַזאַ עכטקייט אין די כאַראַקטעריזאַציעס, וועלכע דער מחבר האָט געזוכט ארומצונעמען מיט אַ שיין פון אַ באַגלויבטער רעאַליטעט.

צו די מעלות פון בוך געהערט דער פיינער, קלאָרער סטיל, וואָס אָטעמט אין געוויסע שטעלן מיט אַ דיסקרעטן לייכטן הומאָר און דינער איראָניע אין די זוכענישן אויפ־צופלאָנטערן די פאַרוויקלטע קנוילן פון אייניקע לעבנס־סיטואַציעס ביי אַ ריי טיפּן (לדוגמא ביי דער „קלאַסן־באַ־וווסטזיניקער" בת־שבע).

צו די מעלות געהער אויך די געלונגענע פּאַרפלעכ־טונג פון די אויסערלעכע געשעענישן, וואָס זענען פאַר־צייכנט כראָנאָלאָגיש, מיט די לעבנס־פּאַסירונגען און מיט דער אינערלעכער וועלט פון די פּערסאָנאַזשן. די וויכ־טיקסטע געשעענישן זענען דאַן געווען דער אַטענטאַט פון שוואַרצבאַרדן אויף פּעטליורען; שפּעטער — פון הערשל גרינשפּאַן אויף דעם דייטשן דיפּלאָמאַט (אין פּאַריז) און פאַרשטענדלעך דער בירגער־קריג אין שפּאַניע. דער אַנ־טייל און די אויסווירקונג אויף דער יידישער ראַדיקאַלער יוגנט איז געשילדערט דורכן מחבר אין עכטע לעבעדיקע פאַרבן סיי אין די כאַראַקטעריזאַציעס ווי אין דער אַט־מאָספער ביי דער יידישער לינקער יוגנט אין פּאַריז.

אינפאָרמאַטיוו זענען געשילדערט און געמאָלן די קוואַרטאַלן אין פּאַריז, ווו יידן האָבן געלעבט: בעלוויל, דאָס „פּלעצל". מאָנמאַנטער, מאָנפּאַרנאַס און די „אינער־לעכע" יידישע אימיגראַציע פון איין קוואַרטאַל צו אַ צווייטן, אַ דערשיינונג, וואָס קומט כסדר פאָר אין דער נייער וועלט, ווו יידן לעבן היינט, צי דאָס איז ניו־יאָרק אָדער מעלבורן. אָט דער פּראָצעס גייט אומעטום פּאַראַלעל מיט דעם עקאָנאָמישן מצב פון איין זייט (פּראָספּעריטי) און מיט דער שטופּע פון אריינוואַקסן און נאַטוראַליזירן זיך פּסי־כיש, בעיקר פון די יונגערע יידישע דורות אין דער נייער רעאַליטעט.

דאָך האָט זיך געלאָזט מערקן אַ געוויסער איינפלוס פון דעם, וואָס גריווין האָט געלייענט וועגן דער סטודענט־שאַפט, וועלכע ער האָט ליב געהאַט צו באַצייכענען: יונגע אינטעלעקטואַלן.

פּאַרדראָסן האָט אים, וואָס די יונגע חברה האָט אַזאַ מין טעאָריע, אַז מענטשן ווערן אַלט און אידייען ווערן אַלט. דעריבער קאָנען אַלטע לייט ניט האָבן קיין נייע אידייען, ווייל די אידייען פון אַלטע לייט זענען פּונקט אַזוי אַלט און אָפּגעלעבט, ווי זיי אַליין זענען. און נאָך עפּעס: וואָס הייסט עס: געטרוי ניט קיין מענטש וואָס איז שוין איבער די דרייסיק?

גריווינס מוח, וואָס האָט געאַרבעט ווי אַ קאָמפּיוטער, לויט די פּראָגראַמירטע באַגריפן פון זיין יוגנט, האָט צוריקגעוואָרפן די נייע באַהויפּטונג. איבערצושטעלן אים האָט אָבער גריווין ניט געקאָנט. האָט ער זיך דעריבער געוועהרט קעגן דעם אַנאַליז מיטן אימפּעט פון אַלע זיינע דיספּוטאַנטישע פעאיקייטן.

זיין עלטער איז ניט געווען צו פאַרלייקענען, כאָטש ער האָט זיך צו איר קיינמאָל נישט מודה געווען. אָבער אידייען? ער איז שוין גרייט אַרויסציען זיין „בלופּרינט״ און באַווייזן די צוציקעס, אַז כאָטש זיי האָבן געדיכטע, לאַנגע בערד, און כאָטש זיי לעבן אין די ווילבאַוועסטע זעכציקער יאָרן — אַז נאָך העט, העט אין די צוואַנציקער יאָרן, וואָס ביי זיי קומען די יאָרן אויס ווי זיי וואָלטן געווען טיפער מיטלאַלטער — אַז שוין דאַן האָט מען וועגן דעם פּלאַנירט און זיי האָבן קיין אַמעריקעס נישט אַנטדעקט. נאָר וואָס־זשע דען? אין יענער צייט איז מען דערגאַנגען צו דער אידיי, ווי קאָלומבוס צו אַמעריקע — מיט זעגל־שיפן. היינט פּרובירן זיי צו איר צוקומען מיטן קירצערן וועג — ווי מיט אַ ראַקעטע צו דער לבנה.

און דאָ דאַרף מען לאָזן פאַלן אַ וואָרט וועגן גריווינס אָפּשטאַם, אויב עמעצער איז גרייט צו זוכן זיינע שפּורן:

ביי גריווינען הייסן יונגע מענטשן, נאָך אַלץ: יוגענד. ווייל יונגע מענטשן אין גריווינס דור האָט מען גערופן יוגענד. אַ יונגער מענטש, וואָס האָט זיך אָנגעהערט ווו ניט איז פּאָליטיש, האָט געדאַרפט האָבן אַ צוגעטראַכטן נאָמען, ווי דאָס איז געווען די מאָדע פון דעם עלטער אין גריווינס צייט. גריווין האָט איינגעהאַלטן ביז היינט, אַט דעם אַנטי־ברית נאָמען זיינעם, מיט וועלכן ער האָט זיך געלאָזט דערקענען צווישן פריינד. און ווען אַ קינד איז געבוירן געוואָרן ביי די מענטשן פון דער צייט — די מענטשן מיט צוגעטראַכטע נעמען — איז געווען פאַר־שטענדלעך פון דער איינגעשטעלטער עטיק, מען זאָל עס אָנרופן מיטן נאָמען פון אַ באַליבטן פירער, אַ סימן — אַז מען איז אויף אייביק פאַרכנסט צו דער באַוועגונג.

אָט ווי אַ מאַטראַז, וואָס לאָזט זיך אויסטאַטוּאירן אויפן אָרעם דעם צייכן פון זיין באַרוף — אַן אַנקער און איבער אים דעם נאָמען פון זייער ערשטער געליבטער, וועלכער ער וויל ניט פאַרגעסן — אַזוי האָט גריווין אָנגערופן זיין טאָכטער מיטן נאָמען פון דער זאַמאַשטשער יידישער מיידל, וואָס איז אויסגעוואַקסן צו אַ פּאָליטישער לעגענדע — ראָזע.

★

אַלף גריווינס לעבן איז באַלאַנסירט מיט זאַטער רואי־קייט. אַ צוויי־דריי מאָל אין וואָך טרעפט ער זיך מיט באַקאַנטע אין קאַפע. ער האָט דאָרטן זיין טישל. די פאַר־קויפערין קען שוין זיין שוואַכקייט און גרייט אים צו די קאַווע, ווי ער האָט ליב און דאָס שטיקל עפּל־קוכן, וואָס מוז דווקא זיין אַ מיטל־שטיקל. ביי זיין טישל זענען תמיד דאָ מענטשן וואָס הערן זיך צו צו זיינע קאָמענטאַרן וועגן פּאָליטיק. זיי האַלטן, אַז דער פּאָליטישער אָדער שלאָגט נאָך אין אים מיט יוגנטלעכן ברען. אויך דאָס טוט אים הנאה.

אין אָט דער זאַטער רואיקייט האָט זיך אריינגעריסן דאָס ביכל. דאָס פאַרשאַלטענע ביכל — רופט עס גריווין, וואָס האָט אַוועקגענומען זיין רו. ער האָט עס שוין ניט איינמאָל געוואָלט אַרויסוואַרפן, און פטור. נאָר די געדאַנ־קען האָבן זיך סיי ווי באַזעצט אין זיין מוח, און רופן אים.

„ — אַ מענטש קען באַקעמפן פּאָליטישע ווידער־אַנאַנדן. ער קאָן זיי אויסטייטשן און צופּאַסן צו זיין גע־דאַנקענגאַנג, זיי זאָלן אים אַנטשפּרעכן. אַ מענטש קאָן אָבער נישט באַקעמפן דעם ווידעראַנאַנד פון צייט. ער איז איינגעשמידט אין זיין צייט, ווי אין אַ שטייג, כאָטש ער פילט עס ניט. געוויס: מיט אַלע זיינע חושים לעבט ער אין דער צייט — אין וועלכער ער לעבט. זיינע פּרנסות, זיינע פאַרלאַנגען, זיינע פאַרמעסטן און דערגרייכונגען — דאָס אַלץ פּאַסט זיך גענוי אריין אין זיין צייט. זיין גייס־טיקע וועלט איז אָבער פאַרבליבן אין דעם דור — אין וועלכן ער איז רייף געוואָרן. ער טראַכט מיט יענע קאַטע־גאָריעס. זעט מיט יענע אויגן. די אויסווירקונג פון דער צייט איז שטאַרקער ווי זיין ווילן — איר קאָן ער נישט בייקומען״.

גריווין האָט אויפגעהערט צו קומען אין קאַפע. אויפ־געהערט צו באַוווּנדערן זיין בילדער־קאָלעקציע. אויפגע־הערט אפילו הערן מוזיק.

ווי אַ בייזע פליג האָט געזשומעט אין זיין אויער אַ באַגריף, וואָס האָט צוגערויבט זיין רו:

— בין איך דער מענטש פון אנומלט?

רינגען — LINK

מיר האָבן באַקומען דעם דריטן נומער פון דעם זשור־נאַל, אַרויסגעגעבן דורכן יוגנט־בונד „צוקונפט״.

דער זשורנאַל איז געווידמעט 80 יאָר „בונד״ און 50 יאָר „סקיף״. ער דערשיינט אין יידיש און ענגליש.

דער לעצטער נומער באַשטייט פון פּאָליטישע אָפּשאַ־צונגען, וועגן אויסטראַלישע און וועלט־פּראָבלעמען.

אַ גרויסן אָרט פאַרנעמען יוגנט־פראַגן.

עס איז גראַפיש שיין אַרויסגעגעבן. ווי רעדאַקטאָרן זענען אָנגעגעבן: מייקל זילבערמאַן; שמואל סלוצקי; הענרי נוסבוים; נאַטאַן פינסקער, הענרי מאַנקוס.

אַ צווייטן חבר. ער איז נאָך ביי זיין לעבן געווען אַ לעגענדע. די בלעטער דערציילן וועגן דעם מזבח אויף וועלכן דער מענטש האָט זיך פרייוויליק געבראַכט פאַר אַ קרבן צוליבן וויל פון אַרבעטער־קלאַס.

אַ דריילינג זענען זיי געווען: אשכנזי, ריבקין און גריווין. און קוקנדיק אַזוי, דוכט זיך אים — אַז אויך איצט וואָלטן זיי געדאַרפט שטיין צוזאַמען—צווישן אשכנזיס בי־כער און ריבקינס — דאָס ווערק פון אַלף גריוון — אַ פיין געבונדענער באַנד מיט גאָלד־געפּרעסטע בוכשטאַבן אויפן רוקן.

און דאָך האָט אים געצויגן צו אַן אַנדער בוך. ער איז תמיד צוגעקומען צום זעלבן אָרט, ווו דאָס צעטעלע איז געווען פאַרלייגט מיט זיינע באַמערקונגען. דער אַפּזאַץ וואָס ער האָט געפונען, האָט אים באַזמרואיקט און דענערווירט:

„— מענטשן לאָזן וואַרשיינלעך איבער שפּורן אין דור, אין וועלכן זיי לעבן — אַזוי אויך לאָזט יעדער דור איבער זיינע שפּורן אין מענטשן. לויט די שפּורן קאָן מען געוויינטלעך באַשטימען דאָס אָרט פון דעם דור אין דער צייט־רעכענונג.

די אינטעליגענץ פון מענטש אין דער וויטער אור־צייט האָט מען באַשטימט לויט די געפונענע כלים אָדער געצייגן — אַזוי געפינט מען היינט די שפּורן אין אַ וואָרט, אַ באַגריף. אפילו לויט די מידות וואָס די מענטשן פון געוויסע קרייזן אין דעם דור האָבן באַנוצט, כדי זיך צו לאָזן דערקענען צו איינאַנדער; אפילו ווען דער מענטש איז שוין אריינגעוואַקסן העט, העט אין אַנדערע דורות — גייט אים אָבער נאָך ווי אַ שאָטן דער דור, אין וועלכן ער אליין איז אויפגעוואַקסן...״

גריווין האָט זיך באַטראַכט ווי א מענטש פון דער עפּאָכע, אין וועלכער ער לעבט. דאָך איז אים אויסגעקומען פאַרדעכטיקט, ווי אַזוי אָט די צייט ווערט געשילדערט. איז עס טאַקע די עפּאָכע אין וועלכער ער לעבט?

„— עס איז די עפּאָכע פון יונגע מענטשן וואָס דרייען אויס דעם פּעלץ אויף דער לינקער זייט אין זייער איבער־צייגונג, אַז ביז איצט איז עס גאָר קיינעם ניט איינגעפאַלן צו טאָן. עס דוכט זיך זיי, אַז וואָס זיי האָבן דערהערט — איז דאָס כישוף־וואָרט נאָך וועלכן די מענטשהייט האָט געבענקט, נאָר אין איר צוריקגעשטאַנענקייט האָט זי עס ניט געקאָנט באַנעמען.

וועלכע פּאָזיטיווע אידייען קאָנען האָבן די בחורים אין לויזע, צעצויגענע סוועטערס מיט ניט געצוואַגענע האָר און מיט בערד ווי פון פאַרצייטיקע קריגער; די מיידלעך — אין ענגע „דזשינס״ און דינע, כמעט דורכזיכטיקע „באָדי־שערטס״ ווו די ברייטע בריסט־וואָרצלען זעען זיך שאַרף אָן, אַ דעמאָנסטראַטיווער באַוויז — אַז זיי טראָגן נישט קיין ביוסטן־האַלטערס״.

צום וויפלטן מאָל לייענט שוין גריווין די באַמער־קונגען? זיי פּרובירן צו פאַרטרייבן פון גריווינס געדאַנק דעם גלויבן, וועלכן ער האָט אינוועסטירט אין דער יוגנט; די האָפענונג — אַז זיי וועלן אונדזער טרוקענער מאַטער־יאַליסטישער וועלט געבן אַ נייעם אינהאַלט. אויפהויבן איר אַ שטאָפּל העכער — געבן איר עקזיסטענץ אַ זין. גריווין אַליין האָט ניט באַנומען — אַז ער טראַכט מיט די מחשבות פון זיין דור.

צו זיינע צווייאוןצוואַנציק יאָר האָט גריווין שוין אויך געהאַט גרייט זיין אייגענעם „בלופּרינט״ פאַר דער פירונג פון דער וועלט, לויט וועלכן דער מענטש וועט געניסן פון צוגעזאָגטן מן — און הגם גריווין האָט שוין דאַן געוווּסט, אַז דער מן האָט פאַר יעדן געהאַט אַן אַנדערן טעם — דעריבער האָבן עקאָנאָמישע סטאַנדאַרטן (אונ־טערגעשטראָכן מיט אַ רויטן בליישטיפט) געדאַרפט זיין דער מאַטעמאַטיש־באַרעכנטער יסוד, אויף וועלכן די גע־זעלשאַפט וועט זיך אַנטוויקלען.

אין זיינע פילאָזאָפישע באַגריפן האָבן אָפּט זיך געביטן די שיטות. מען מוז אָבער מודה זיין — ניט צוליב דעם, ווייל גריווין האָט באַמערקט בלויזן, אָדער עס האָבן זיך ביי אים באוויזן סימנים פון נישט שטאַנדהאַפטיקייט. פאַר־קערט: גריווין האָט געהאַלטן פון זיין „בלופּרינט״ אַ וועלט. ער איז גרייט געווען צו גיין אויף באַריקאַדן פאַר אים. אַזוי זיכער איז ער געווען אין דער פּרעציזיקייט פון די אָנגעצייכנטע ליניעס, באַרעכנטע פאָרמולן אויפצו־ציען די נייע געזעלשאַפט, ווי מען ציט ארויף שטאָקן אויף א בנין.

נאָר וואָדען?

שולדיק זענען געווען די אינזשיניערן, וועלכע האָבן ניט געקאָנט דורכקומען צווישן זיך וועגן געוויסע טעאָ־רעטישע באַהויפּטונגען. געווען צווישן זיי נאָוואַטאָרישע און אויך קאָנסערוואַטיווע אינזשיניערן. די ענדערונגען וועלכע גריווין האָט איינגעפּירט זענען געווען דערפאַר, וואָס ער האָט אין דעם דיספּוט געגעבן געערעכט אַמאָל איין גרופּע, אַמאָל אַ צווייטער.

צוליב די אַלע סיבות איז אויסגעקומען, אַז אין גרי־ווינס „בלופּרינט״ האָבן זיך באַוויזן איבערגעקרייצטע לי־ניעס. עס האָט אָנגעהויבן אויסזען ווי אַ לאַבאַרינט, אין וועלכן מען קאָן ניט געפינען קיין אריינגאַנג און קיין ארויסגאַנג. ער האָט זיך דערפילט ווי אַ שילדקרעט וואָס גראָבט טונעלן אין דער פינצטער, אין פאַרשידענע ריכ־טונגען. דער אינסטינקט פון שילדקרעט איז צו גראָבן אין דער ערד. איז אַ פון פאַרויס באַשטימטע פונקציע. — אָט צוליב דעם איז ער אייגנטלעך באַשאַפן געוואָרן. נו — און גריווין?

וואַרשיינלעך איז זיין מוח אזוי קאָנסטרואירט, אַז ער מוז זיך תמיד גראָבן אין פּראָבלעמען אָן צו פּרווון דערגיין די לאָגיק פון די אינזשעניערישע ווידעראַנאַנדן.

סיי ווי: דאָס געפיל, אַז די אינטעלעקטואַלן האָבן ווידער פאַרקניפּט דעם פאַדעם, וואָס האָט זיך ביי אים ערגעץ ווו איבערגעריסן — האָבן ביי אים ארויסגערופן ווידערקלאַנגען פון יענע יאָרן, ווען ער אליין האָט געהערט צו דער יוגענד. האָט געפּרווט אַ טרייסל טאָן מיט דער וועלט פון קליינבירגער. ווייל וויסן דאַרף מען: אין גרי־ווינס דור באַצייכנט צו ווערן ווי אַ קליינבירגער, איז געווען נאָך ערגער ווי מען וואָלט עמעצן פאַרגעוואָרפן, אַז זיין מאַמע וויס איבערהויפּט ניט, ווער זיין טאַטע איז געווען.

מ. אייזענבוד

דער מענטש פון אַנומלט...

דערציילונג

דער „מענזיס דרייוו" האָט נאָכגעפּאָלגט דעם אָקעאַן מיט זיינע קאַפּריזנע ברעגן. כאָטש דער „דרייוו" איז געוועזן איינער פון די וויכטיקסטע אַרטעריעס פאַרן אויטאָפאַרקער, האָט ער דאָך זיך געמוזט אויסבייגן אַזוי, ווי דער אָקעאַן האָט געצייכנט זיינע ברעגן. אַזוי האָבן אויך די פּאַלמעס, וואָס האָבן זיך צעוואַקסן ביים ראַנד פון וועג געמוזט נאָכפּאָלגן דעם „מענזיס דרייוו".

אַלץ וואָס די פאַרבייפאָרער, וואָס טרייבן די שנעללויפנדיקע אויטאָס האָבן צייט אויפצוכאַפּן מיטן בליק — זענען הויכע, קאַרבירטע, נאַקעטע שטאַמען.

דורך די פענצטער פון גאָרן, ווו עס וווינט אַלף גריוויין, זעען אָבער די גרינע פּאַלמע־שפּיצן אויס ווי גרינע קוסטעס, וועמענס בלעטער עס גלוסט זיך אָפּט מאָל אַ צופּ טאָן. פון דער גאָרן זעען די פאַרביילויפנדיקע אויטאָס אויס ווי פלינקע זשוקעס, וואָס גליען אין דער נאַכט מיט רויטע אויגן.

דאָס אָפּשלאָגן זיך פון די כוואַליעס אין דער בעטאָנענער וואַנט, וואָס באַשיצט דעם „מענזיס דרייוו"; דאָס גערויש פון די צווייגן אין ווינט; דער נאָכאַנאַנדיקער ריטם פון דער פּולסירנדיקער באַוועגונג — דאָס אַלץ פאַרהאַלט זיך אין דרויסן, פאַרן פענצטער.

אויפן גאָרן ווו עס וווינט גריוויין (אַלף גריוויין — איז אויסגעקריצט מיט געקינצלטע בוכשטאַבן אויפן מעשענעם בלעטל ביים נומער פון שטאָק און ביים עלעקטרישן גלאָק). ווערן אפילו מענטשלעכע טריט איינגעזאַפּט אין דעם וייכן, האָריקן טעפּיך. דאָ ווערן אפילו די קלאַנגען רעגולירט לויט גריווינס שטימונג, ווען זיי קומען ארויס פון עלעקטרישן שפּילקעסטל מיט די צענדליקער קנעפּלעך און רעגולאַטאָרן. דאָס האַרמאָניזירט מיט די בילדער אויף די ווענט. די בילדער אליין, קאָן מען זאָגן, זענען די עדות פון גריווינס אינטעלעקט.

פּיקאַסאָ, מאַטיס, רענאָיר. עס לאָזט זיך מערקן, אַז די פראַנצויזישע מאָלעריי האָט אַן אָפּקלאַנג אין זיין געמיט. זיי רירן אָן ערגעץ ווו אַן עראָטישע סטרונע, וואָס רופט ארויס פאַרגאַנגענע איבערלעבונגען. זיי לאָזן זיך געדאַנקלעך ביי אים רעסטאַווירן ביזן קלענסטן פּרט... דערביי רופן זיי אויך ארויס א מידן שמייכל, אין וועלכן ער איז פאַרבאָרגן די דערינערונג פון גענוס, וואָס נאָר ער — גריווין ווייסט דעם באַשייד דערפון:

אַזוי זענען אויך די קליינע, פון האָלץ־געשניצטע סטאַטועטקעס, געמאַכט פון פּילבאַרע פינגער פון „נייטיווס", וועלכע באַווינען די אינדזלען, צעוואָרפענע איבערן אינדישן אָקעאַן. דאָס זענען צאַרטע פרויען־פיגורן, וועלכע באַמיען זיך מיט דינע ציטערדיקע פינגער צו פאַרשטעלן זייער נאַקעטקייט. די מיידלשע גלידער, געשניצטע מיט קינסטלערישער געוואַגטקייט — לאָזן זיך ניט סתם אָנקוקן גלייכגילטיק. פון זיך אליין ציען זיך די הענט צו די פיגורן — בלויז כדי זיך צו איבערצייגן, אז זיי זענען טאַקע ניט מער ווי האָלץ, ניט מער ווי דער טרוים פון אַ קינסטלער. און אפשר זענען פאָרט דאָ אַזעלכע באַרוישנדע פרויען־גלידער ביי די פרימיטיווע מיידלעך פון די טראָפּישע אינדזלען? מען פילט:: דאָס איז ניט מער די עראָטיק פון דער יוגנט וואָס טראָגט אין זיך ווולקאַנישע לאַווע — עס איז עראָטיקאַ־נאָסטאַלגיע, אויסגעדריקט דורך קונסט. און אפשר האָבן די שטייגנדע, אָנגעוואַקסענע געפילן פון קינסטלער געפונען זייער אויסדרוק אין די בילדער, אין די שניצערייען? אים דאַכט זיך אפילו, אַז די געשטאַלטן זענען אויסגעוואַקסן אין באַוווסטזיין פון קינסטלער — אַן אויסגעטרוימטע געליבטע, וועלכע בלייבט אייביק יונג; און כדי ניט צו פארלירן איר אָנבליק, האָבן די קינסטלער איר אָנגעקליידט אין שטיין־פאָרם, פאַראייביקט אויפן לייוונט אָדער דורך געניטע פינגער געגעבן איר די דימענסיעס, וואָס דורך זיי וועט זי תמיד בלייבן יונג, ווען די ציטערדיקע פינגער פון קינסטלער וועלן מער ניט קאָנען אויפלעבן אויפן לייוונט זיינע יוגנטלעכע טרוימען.

אַז זיין בליק נעמט וואַנדערן פון איין געמעל צום צווייטן, פון ברוין־לאַקירטער צו אַ מאַט־מאַרמאָרנער פיגור, קומט אים אויס — אַז יעדער קינסטלער איז אַנדערט אָנגערעגט געוואָרן; אַז די דאָזיקע אַנדערשקייט האָט ער געוואָלט אויף אייביק פאַרהאַלטן, איינגלידערן אין בילד זיין אינטימען סוד — צו וועלכן נאָר ער אליין האָט דעם שיפער...

אַזעלכע שטימונגען באַפאַלן גריווינען אין מאָמענטן פון אומעט, ווען ער דערפילט זיך מיטאַמאָל אַרויסגעשטויסן פונעם שטראָם פון די געשעענישן; ווען ער ווערט מיד פון לייענען די ביכער פון זיין פריינד, אָט דעם הויכן, דאַרן בחור מיט די גאָלדענע פענסנע, מיט וועלכן ער איז צוזאַמען געזעסן אין די קאָמיטעטן; דיסקוטירט אויף קרייזלעך. יאָ — אַצינד איז זיין פריינד אַ סאָלידער פּראָפעסאָר, וואָס שרייבט אין אַ פרעמדן לשון ביכער, וועגן זיינע דערפאַרונגען און קענטשאַפט פון פּאָליטיק.

גריווין האָט אַלע ביכער פון פּראָפעסאָר אשכנזי, און ווען ער לייענט זיי, הויבט ער פון זיך אליין אָפּפרעגן געוויסע געדאַנקען. ער דערפילט דעם כוח פון יענע דיספּוטן אין די שלאָפלאָזע נעכט... די ביכער רופן ביי אים ארויס א מין געפיל, אז ער האָט עפּעס פאַרלוירן; אַז ער איז אויסנגעבליבן. דעמאָלט באַפאַלט אים אַ בייזקייט:

— געוויס האָב איך מער געלט פון אים, אַ שענערע ווינונג — אָבער ער האָט עפּעס אויפגעטאָן. זיינע אידעאַלן זענען נישט געגאַנגען לאיבוד. עס איז אַ גייסטיקע ירושה פאר דורות, און איך דאָ צאַפּל זיך ווי אַ פישל אויף אַ ווענדקע — אויף אַ קליינבירגערלעכער ווענדקע, געכאַפּט אויף א גאָלדן האַטשיקל... געוואָרן אַן אָנגעזענער מענטש ביי די גויים — פּראָפעסאָר אשכנזי.

נעבן די ביכער שטייט א יידיש ביכל פון זיינס

— — „בלייבט אין דרויסן". און די וועלט האָט אַ גע־רוימען דרויסן, ווו אַלע די סימבאָלן קענען געפינען פאַר זיך אַן אָרט ווי זייער גורל וואָלט זיך אָפּגעשפּילט אין חלל.

„דער קעניג און דער פייגלשרעקער" פאַרלויפט זיך אויך אין דרויסן: „פּלוצעם האָט זיך דער קעניג געפונען אויף א ליידיק פעלד". און ער קען זיך ניט בייטן אַפילו מיטן גורל פון פייגלשרעקער. דער וועג צום פּאַלאַץ איז שוין ניט פון מושל זיין, נאָר „משלים זיין", זוכן אַ קאָמ־פּראָמיס. אפשר איז „דרויסן" דער שאַנס פאַרלאָרן צו גיין מיט ווירדע, אַז קיין פרעמד אויג זאָל עס ניט באַמערקן.

זיין מעשה איז ווי אַ מושלע, וואָס אין איר זשומעט אַ ים מיט ציטערדיקער בענקשאַפט. די קוים 2־בלעטער־דיקע מיניאַטור „פּאַנאַגאַליאַ" איז בלויז איין מוסטער און אין אַ געוויסן זין דערמאָנט עס אָן ראַבינדראַנאַט טאַגאָרע: בלומען, ריחות, געמיט. אפשר דערפאַר איז „מיין באַ־גערטע, די אינדישע פּרינצעסין"... די און „אַלטמאָדיש", „די לעצטע נאַכט", „ס'האָט מיך אַ זשאַבע פאַרשאָלטן", וואָלט מיך ניט געוווּנדערט צו זען זיי אין לידער. און אַוודאי וועט ניט איין לייענער זיך ברעכן דעם קאָפּ זיי צו דעשיפרירן. אַזוי האָט צבי אייזנמאַן ליב זיך א שפּיל טאָן מיט פלאַטער־פליטערלעך אין זיין ליטעראַרישער וויטרינע. אָבער איבער אַלץ איז דער מענטש און זיין גורל.

פון אַן איינציקן עפּיזאָד קען ער אויספלעכטן אַ פאַר־כאַפּנדיקע דערציילונג. זי וועט האָבן האַנדלונג, אָבער ניט קיין סענסאַציע. זיך אַנהייבן אין אַ מיט און פאַר־ענדיקן אין מיטן און ס'וועט נאָך איבערבלייבן עפּעס אַ גוט „שטיקל" צום לייענען... דאָס רוב קומט עס פאַר אין דערמאָנונגען און טראַכטענישן נעכטן און היינט, וואָס איז דער עסענץ פון געמיט און שטימונגען. די נעכטן־היינט־קייטלונג איז די זכרונות־וועלט פון די חורבן־יאָרן מיט דער היינטיקער ישראל־וואָר. צבי אַ. ווייס די קונץ ווי אָנצוצינדן אַ פונק אין זכרון און אויפצוליכטיקן אַ שטיק לעבן, געשעענישן, מענטשן. זיי זענען ליכט־שאָטן־וואָר־חלום־מעשהלעך, ווי אָפּגעבראָכענע שטיינ־שטיקער פון האַרטן לעבן. זיי זענען ניט טרויעריק און ניט דערפרייענדיק, נאָר אומעטיק־נאָכטראַכטעריש, מיט פונקען פון גלויבן און האָפענונג. זיי פאַרמאָגן אַלע ביטער־קייטן און זיסקייטן פון לעבן. דער קלימאַט איז גורלדיק, טראַגיש אָבער אויך טרייסטנדיק און די מענטשן האַנדלען, פּסיכאָלאָגיש, ווי מענטשן אין זייער לאַגע און באַדינגונ־גען דאַרפן האַנדלען. ער ברענגט אַרויס פון זיי דעם תוך, דעם קערנדיקן אינהאַלט („די פרוי פונעם העלד", „דער טייטלבוים", „דער ניט אַוועקגעשיקטער בריוו" א"א), מעג זייער מאַטעריאַל און זשאַנער זיין אַ פאַרשידנאַרטיקער. אַלץ איינס איז עס דאָס לעבן פון אַ גרויסער יידישער וועלט אין אומקום און אויפקום. אין דער וועלט זענען חורבן און תקומה צוזאַמענגעשמאָלצן אין די הערצער פון די עלנטע מענטשן — און אין זייער נעכט־היינט־סינטעז האָט צבי אייזנמאַן אַריינגעבלאָזן קינסטלערישן אָטעם.

י. מ. לעווין

זקנה בענקשאַפט

כ'האָב זיי געזען אין פרימאָרגן
נאַרוואָס אַרויס פון אַלטנהויז.
זיי האָבן זיך געשאַרט
מיט געזונקענע קעפּ
טראָט ביי טראָט
פון שאָטנס צו זון,
צו מענטשן, צו ליכט —
אַ פּיצל אייגן אָרט
אין דער וועלט
פאַר זיך נאָך געזוכט.

פאַר די מיד־מאַטע אויגן,
צו שאַרף די זון איז געווען,
פאַר בענקנדיקע הערצער,
צו קאַלט זענען מענטשן געווען,
האָבן געבויגענע קעפּ
זיך טיפער געבויגן,
און מיט אומעטיק געמיט,
צו אייגענע שאָטנס געצויגן
מיט מידע טריט.

פאַרנאַכט האָב איך זיי ווידער דערזען.
אויף אַ גאָרטן באַנק —
אַ שורה ציטערדיקע קעפּ, פאַרריסענע
צום הימלס שקיעה־רויט, —
ווי פייגל פאַרנאַכטיקע
מיט שנאָבלען ביטער פאַרביסענע,
וואָלטן פאַרדימיונטע, אויף אַן אַלטן פלויט,
אין טאָגס לעצטן דאַנק,
פאַרנומען דעם אומעטיקן עכאָ
פון פאַרגאַנגענעם
יוגנט־געזאַנג.

זיין שפּראַך

פאַרגאַנגען זיין לעבן. אים זעגנט זיין שפּראַך.
אוים מיט זיין ווייסן. זיין שטוב מיטן דאַך, —
אוים מיט זיין לעבן, ער דאַרף נישט קיין זאַך, —
עס בלייבט אָבער ווייטער לעבן זיין שפּראַך, —
אין האַרץ פון זיין פאָלק געפינט זי אַ היים, —
זיי בענטשן צוזאַמען זיין בערגעלע ליים...

מאיר זייבל

ד. וואָלפע / יאָהאַנעסבורג

סינטעז פון נעכטן־הײַנט

צבי אײַזנמאַן: צווישן גרענעצן — דערציילונגען און בילדער. הוצאת הקיבוץ המאוחד. תשל״ד. 154 זייטן.

צבי אײַזנמאַן געהערט צו דער ליטעראַרישער גרופּע יונג־ישראל. זײַן ערשט בוך דערציילונגען, די באַן, איז דערשינען אין 1956. זינט דעמאָלט, מיט הפסקות פון 9 יאָר, האָט ער אַרויסגעגעבן נאָך צוויי ביכער: מזלות — 1965, און 1974 — צווישן גרענעצן. קומט צוריק אין זכרון זײַן ערשט בוך און די שטילקייט וואָס האָט געפּלאַטערט איבער די קורצע מעשׂהלעך. זײַן „באַן״, וואָס האָט אײַנגעגנטלעך געדאַרפט זײַן דער סימבאָל פון אַ משוגענער תקופה אין „פּוילן, רוסלאַנד, ישראל״, האָט גאָר אײַנגעהאַלטן דעם אָטעם און שטיל געשילדערט מענטשן און שטיקער לעבן מיט כמעט אידילישער רו. כ׳וואָלט געזאָגט, אַז ער האָט נייטראַליזירט דעם גערויש פון יענער צערודערטער עפּאָכע, אַרויסגעלאָזן די ווילדע פּאַרע פון לאָקאָמאָטיוו־קעסל און אָנשטאָט דעם גרילציקן פֿײַף האָט אַ זשום געטאָן מיט אַלטער בענקשאַפט און חלום. זײַנע פּאַסאַזשירן אין באַן זענען געווען אַנדערש, ווי אַ סתירה צום געשריי פון דער גאַס וואָס האָט זיך געוואָלט זען אין דראַמאַטישן שפּיגל פון בלוט און פײַער — און אַזוי אַנדערש איז אויך געווען זייער מחבר.

די אַנדערשקייט האָט אַוועקגעשטעלט צבי אײַזנמאַנען ווי אַ באַזונדערן דערציילער. זײַן לידאַרטיקע דערציילונג לייענט זיך ווי געזאַנג, און איר גרעסטע מעלה איז איר קינסטלערישער צימצום, דער מיעוט המחזיק את המרובה. מ׳וואָלט אוודאי די דערציילונגען געקענט אויסציען און כסדר איבערקייען, ווי קײַגומע, אָבער אײַזנמאַן האָט דעם ראַפינירטן הוש ווו צו שטעלן דעם סוף־פּסוק. ער זוכט נישט קיין קינסטלעכע קלימאַקסן און נישט זעלטן האַקט ער איבער אין סאַמע מיטן און דער לייענער קען עס שוין פאַרענדיקן אין זײַן פאַנטאַזיע.

אין עטלעכע שורות איז שוין פאַראַן די נאַטור, שטימונג און דער גורל איז שוין במילא מיט דעם פאַרבונדן. און ווי ווייניק די שורות, זענען עס נאָך ווייניקער די מענטשן. ער לאָזט זיך נישט פאַרכאַפּן פון ברייטן לייוונט, אָבער יעדער בילד איז א שטיק צאַפּלדיק לעבן, געפּרעסט און קאָנדענסירט ווי א קערן. דער לייענער דאַרף נאָר טועם זײַן די יאָדער און הנאה האָבן. ס׳איז לײַכט אַרויסצוּוויקלען דעם טיפערן תוכן פון צווישן די שורות.

איך האָב נישט געהאַט דאָס מזל צו זען די „מזלות״־דערציילונגען, אָבער פון סאַמע ערשטן בילד פון זײַן נײַ בוך (קויב דריי זייטן), דערפילן מיר די קלוגע ליניעס פון מיניאַטורנע געצייכנטן „אויסגעדאַכטן מאַריאָנעטן־טעאַטערל״ און „דאָס פּופּציק יעריקע ייִנגעלע״, דער סצעניַשער רעקוויזיט־אַלטניי, די אַטריבוטן און סימבאָלן שוין באַקאַנט — קעניג, פּרינצעסין א״אַ, — אָבער עס פאַרמאָגט אַ פריש פילאָסאָפישן משל־נמשל, דעם אייביקן אוניווערסאַלן מוסר־השכל, די מאָראַל פון אַלגעמיין־מענטשלעכע ווערטן. און די שפּראַך איז רײַך, בילדעריש־פאַרביק און דערבײַ שפּאָרעוודיק, ווי דאָס וואָרט וואָלט אים תמיד געקומען צו דער האַנט.

די כאַראַקטעריסטישע „ביאָגראַפיע־עפּיזאָדן״ פון „ביף״, וואָס דאַרף אין צופעליקע בילדלעך צייכענען די קינסטלערישע פיזיאָנאָמיע פון מאַרסעל מאַרסאָ, איז אַ מוסטער פון קיצור. און אין דעם קיצור דערזעען מיר בולטער און פאַרטיפטער די געשטאַלט פון גראַנדיעזן קלאַון. די מאָדערנע געזעלשאַפט אַקצעפּטירט אים ניט, און ער, דער דרויסנדיקער, וואָס „שטאַמט פון ביימער״

אידיאָט האָסטו געזאָגט, מען ווייסט שוין, וואָס דאָס באַדײַט, דו מיינסט אונדזער צאַר באַטושקאַ, קום מיט מיר...״

אַ כאַראַקטעריסטישער עפּיזאָד: נאָך דער מענדעלע־אַקאַדעמיע איז צום שרײַבער פון די שורות צוגעקומען אַ דאַמע פון יענער זײַט „יאַרראַ״, וועלכע וויזט זיך אין „קדימה״ איינמאָל אין אַ יובל און אויסדריקנדיק איר עמפּערונג צו די „שטערערס״, געזאָגט געוויינלעך אין ענגליש: „איך בין צופרידן, וואָס איך בין געבוירן אין אַן ענגליש־רעדנדיק לאַנד און נישט אין מזרח־אייראָפּע, ווו ס׳איז נישטאָ קיין שום טאָלעראַנץ״. מיט אַ שמייכל האָב איך בלויז געענטפערט אויף דער דאָזיקער טענה: „וואָס ווייסן די דאָזיקע „ליידיס״ פון יענער זײַט „סמבטיון״ וועגן ייִדישן מאַסן־לעבן אין א פּוילן, רומעניע, רוסלאַנד, זיי ווייסן מער וועגן די בושמענער און האָטענטאָטן אין אַפריקע, איידער וועגן דער מאָדערנער ייִדישער מאַסן־קולטור, וואָס איז פאַר זיי תרגום־לשון, אָבער דערפאַר קאָן מען פאַרמאָגן א פול מויל מיט טאָלעראַנץ...״

אויף וועמען מען קען זיך יאָ וווּנדערן איז אויפן דיכטער מלך ראַוויטש (ער האָט דעמאָלט געוווינט אין מעלבורן), ווײַל זײַענדיק אַ מיטגליד אין „קדימה״־קאָמיטעט איז זײַן פליכט געווען צו באַאײַנפלוסן די איבעריקע וועגן דער צוועקלאָזיקייט פון דער העברעישער רעדע בכלל. אַלס איינער פון די זײַלן פון דער ייִדישער ליטעראַטור און מאַסן־קולטור, וועלכע האָט אַזוי פיל אויסצושטיין פון קעמפערישן העברעיזם, האָט איר, חבר ראַוויטש, געדאַרפט דערמאָנען, אז העברעיש האָט קיין פּלאַץ נישט אין אויסטראַליע. קוקנדיק אין פּנים דער אַלץ וואַקסנדיקער אַסימילאַציע איז אַ פאַרברעכן אויך דאָ צו קומען מיט דעם דואַליזם: ייִדיש און העברעיש, און אויב מ׳גייט רעדן אויף אַ מענדעלע־אָוונט העברעיש, הייסט שפּילן אויף די ציוניסטיש־העבראַיסטישע סטרונעס. זאָל מען דערפאַר נישט פאַרלאַנגען פון ערלעכע ייִדישיסטן קיין איבעריקע טאָלעראַנץ.

ס. בורשטין

גלענצנדיקע רעדעס, וועגן מענדעלע מוכר ספרים וועט ער נישט געדענקן. דאַקעגן וועט ער מיט אַלע איינצלהייטן דערציילן, אַז מען האָט געטופּעט מיט די פּיס, מענטשן האָבן דעמאָנסטראַטיוו פאַרלאָזן דעם זאַל, מען האָט געשריען, געליאַרעמט, מען האָט באַליידיקט, פּעטש זענען שיער נישט געפאַלן.

וואָס איז פאָרגעקומען?

די „קדימה", וועלכע האָט דעם מענדעלע־יובילעאום אָרגאַניזירט, האָט צוגעגרייט אויסער יידישע און ענגלישע רעדעס אויך אַ רעדע אין דער העברעישער שפּראַך. די צוועקמעסיקייט פון דעם איז נישט פאַרשטענדלעך, סיידן צוליב העברעאיסטישע דעמאָנסטראַציעס. אויב מען האָט געוואָלט מיט דעם באַווייזן די פאַרדינסטן פון מענדעלען פאַר דער העברעישער ליטעראַטור, איז נישט נויטיק דווקא צו רעדן העברעיש, פּונקט ווי מ׳קען באַווייזן די פאַרדינסטן פון שעקספּירן פאַר דער ענגלישער ליטעראַטור און דערציילן דאָס אין יידיש. צווייטנס קען דער העברעישער רעדנער ה׳ סטאַר, אַ גאַנץ גוטן יידיש און דער עולם איז געווען אין זיין גרעסטער מערהייט אַ יידישיסטישער, וועלכער האָט נישט פאַרשטאַנען קיין איין וואָרט העברעיש. דאָס איז נישט צו פאַרגלייכן מיט דער ענגלישער רעדע, וועלכע איז דווקא יאָ געווען אויפן פּלאַץ, ווייל די היגעווירקלעכקייט איז אַזעלכע, אַז דער נייער דור, וועלכער איז געווען היפּשלעך פאַרטראָטן אויף דער אַקאַדעמיע, פאַרשטייט שוואַך אָדער אינגאַנצן נישט קיין יידיש און צו זיי איז נויטיק צו רעדן אויף ענגליש. אָבער רעדן העברעיש פאַר אַזאַ עולם, פאַר פּשוטע קאַרלטאָנער יידן, הייסט רעדן צו דער וואַנט. דער גרויסער עולם איז געקומען אין „קדימה"־זאַל נישט צו באַקוקן זיינע שיינע ווענט, אָדער הערן דעמאָנסטראַטיווע העברעישע רעדעס, נאָר פייערן דעם הונדערטיאָריקן געבורטסטאָג פון פּיאַנער און שעפער פון דער מאָדערנער יידישער ליטעראַטור, מענדעלע מוכר ספרים.

ווי געזאָגט, האָט די „קדימה" דעם אָוונט איינגעאָרדנט און זי איז פאַר דעם פאַראַנטוואָרטלעך.

אָבער דער עולם קען זיך נישט אויף קיין שום דיפּלאָמאַטיע און רעאַגירט אַזוי ווי ער פילט. עס איז נאָך ווייניק צו זאָגן — נישט דערצויגנקייט, נישטאָ קיין טאָלעראַנץ. די מאַסע איז אומברחמנותדיק און קען זיך נישט אויף קיין שום סענטימענטן. נישט איין קינסטלער פון יידישן טעאַטער האָט זיך מער גערעכנט מיט דער מיינונג פון דער גאַלעריע, מיטן עמך, מיט טופּן מיט די פּיס אָדער האַרטן בראַוואָ־פּאַטשן, איידער פון די ווייכער פעטשעלעך און ליבע־שמייכעלעך פון די ערשטע רייען.

אָבער דאָס פּובליקום לאָזט זיך נישט נאַרן, ווען דער העברעישער רעדנער האָט אָנגעהויבן רעדן, האָט מען באַלד געפילט אַ דענערווירונג אין זאַל — שטולן האָבן אָנגעהויבן סקריפּען. דאָס איז שטענדיק דער ערשטער סיגנאַל אין אַזעלכע סיטואַציעס. שפּעטער האָבן זיך פון אַלע זייטן אויפגעשטעלט צענדליקער מענטשן און ארויסשפּאַצירט, טראַכטנדיק דערביי: „אַז הייס איז, און פאַרשטיין, פאַרשטיי איך קיין וואָרט, וואָס זאָל איך נאָך זיצן?..." די מער געדולדיקע, הגם אויך זיי האָבן גאָרנישט נישט פאַרשטאַנען, אָבער כדי נישט צו שטערן די פייערלעכקייט, זענען געבליבן, האָפנדיק, אַז דער רעדנער וועט דאָס מאַכן זייער בקיצור. זעענדיק, אַז דאָס נעמט קיין סוף נישט, האָט זיך אָנגעהויבן א שטילער טופּן מיט די פּיס, וואָס איז געקומען פון אַלע עקן זאַל, אַ קאַפּאָליער אָנצוהערן, אַז ס׳איז שוין צייט צו פאַרענדיקן. אָבער דער רעדנער רעדט ווייטער. האָט מען אָנגעהויבן זאָגן שאַ, שאַ „שטיל", ווי מען זינגט אין דעם לידל „שאַ, שאַ, דער קייזער שלאָפט".

זאָגן, אַז דאָס איז נישט טאָלעראַנץ, איז פּונקט ווי שרייען — כאַפּט דעם גנב. אויב איינער האָט געקאָנט צונעמען אַזויפיל צייט ביי א פּובליקום פון דריי הונדערט מענטשן אויסשליסלעך צוליב זיין פאַרגעניגן, ווייל ער האָט געוואָלט רעדן העברעיש, האָט דער עולם געהאַט פולשטענדיק רעכט צו פּראָטעסטירן.

דער שרייבער פון די שורות, הגם ער האָט געהאַלטן פאַר רעכט דעם שוין גאָרנישט שטומען פּראָטעסט פונעם פּובליקום, האָט זיך אַליין אין דער קעגן־דעמאָנסטראַציע נישט באַטייליקט, נאָר דאַקעגן, רואיק געוואַרט ביז דער רעדנער וועט פאַרענדיקן, אויסשליסלעך דערפאַר, כדי נישט צו שטערן די פייערלעכקייט, נאָך דער רעדע האָט ער זיך אויפגעשטעלט און זיך געווענדעט צום פאָרזיצער מיט דער פאָלגנדיקער ביטע: „אַזוי ווי צווישן עולם זענען פאַראַן פיל מענטשן, וועלכע האָבן די העברעישע רעדע וועגן מענדעלען נישט פאַרשטאַנען, אפשר איז מעגלעך, אַז מען זאָל די רעדע איבערזעצן". נו, נו, מער האָט אים נישט געפעלט. ווי אַ באַנדע הישעריקן האָבן זיך די פאַרביסענע העברעאיסטן אויף אים געוואָרפן גרייט אים צו לינטשן און דערביי באַנוצט אַזעלכע באַליידיקנדיקע אויסדרוקן, אַז אפילו אַ צאַרישער קאָזאַק וואָלט זיך געשעמט אין אַזאַ מאָמענט אזעלכע ווערטער צו באַנוצן, אָבער איך בין נישט געוואָרן איבערראַשט פון זיי, בפרט, אַז זיי האָבן געקראָגן מוט פון פאָרזיצער אליין, וועלכער האָט דער ערשטער געגעבן דעם סיגנאַל און טאָן:

„זעצט אייך אַוועק, מען פרעגט נישט ביי אייך קיין דעות, וועמען עס געפעלט נישט, קען אַוועקגיין!" אָט אַזאַ „דזשענטלמעניש" ענטפער פאַר אַן אומשולדיקער ביטע, פאַרשטאַרקנדיק נאָך מער דעם טומל. מען מוז באַוואונדערן די דרייסטקייט פונעם פאָרזיצער,

איצט אָנערקענט שוין ה׳ שער, אַז ער האָט נישט גוט געהאַנדלט, ווייל ער האָט פּשוט נישט געהערט צוליבן גרויסן טומל, וואָס איך האָב געזאָגט. איר פאַרשטייט! מען גיט זיך אפילו נישט די מי אויסצוהערן אַ קליינע ביטע פון פּובליקום, נאָר מען ענטפערט: „וועמען עס געפעלט נישט, קען אַוועקגיין".

עס דערמאָנט זיך מיר די געשיכטע פון יענעם קליינשטעטלדיקן גאָראָדאָוואָי, ווען ער האָט געהערט אַ געשפּרעך צווישן צוויי אַרבעטער, ווי איינער זאָגט דאָס וואָרט אידיאָט, איז ער צוגעשפּרונגען צו אים: „וואָס

סענדער בורשטין

פון מיינע זכרונות

אין די קאָמפּאַקטע יידישע ישובים האָט זיך ראַשיק אַנטוויקלט די יידישע קולטור, אין אַלע אירע אויסשפּראָ־צונגען. צוזאַמען מיט דעם האָט זיך אויך פאַרשאַרפט דער שפּראַכן־קאַמף צווישן יידיש און העברעיש.

טייל מאָל איז דער קאַמף געווען די צעשייד־ליניע צווישן פּאָליטישע גרופּירונגען, ווייל דער שפּראַכן־קאַמף איז אויך געווען אַ פאַרמעסט פאַר פּאָליטישע צילן.

ווייט פון אָט די שפּעריישע צענטערס, האָט דאָס יידישע קולטור־לעבן אין מעלבורן זיך באַוועגט מיט לאַנג־זאַמע טריט, אָן זיך צו שטעלן גרויסע אויפגאַבן און אָן דער פּערספּעקטיוו פאַר העכערע צילן.

מיר האָבן זיך גענערט פון דעם קולטור־באַגאַזש, וואָס יעדער פון אונדז האָט מעטגעבראַכט און איז בכוח געווען צו טיילן עס מיט אַנדערע.

דאָס קולטור־לעבן איז געווען נישט מער ווי אַן עכאָ פון דעם, וואָס עס קומט פאָר אויף יענעם זייט אָקעאַן.

עס האָט אָבער אויך פּאַסירט, אַז אָן קיין שום ספּע־ציעלער כוונה, אָדער צוגרייטונג — גאַנץ צופעליק האָט דער עכאָ אין אונדזער וועלטל אָנגענומען די געשטאַלט פון אַ שטורעם, וואָס האָט זיך אויסגעלאָזן צו זיין א שטור־רעם — אין אַ גלאָז וואַסער.

★

ווי דאָס רוב געזעלשאַפטלעכע ווידעראַנאַנדן, האָט זיך אויך דער פאַל אָנגעהויבן אין „קדימה", און זיך שפּעטער איבערגעטראָגן אויף די שפּאַלטן פון דער יידישער וואָכן־צייטונג: „די אויסטראַלישע יידישע נייעס", ווו דער ענין איז ברייט דיסקוטירט געוואָרן.

4 „די אויסטראַלישע יידישע נייעס" Friday, March 27th., 1936.

ס. בורשטיין

וועגן א אינצידענט, וואס איז באַלערענד

איך בין שוין צוגעווינט צום אינהאַלט פון די סקאַרבאָווע באַריכטן פון די פאַרשידענע מעלבורנער געזעלשאַפטן, וואָס דרוקן זיך וואָך־וועכליך אין דער יידישער צייטונג. שטענדיק וועט איר געפינען דאָס זעלבע, אַז אַלץ איז אַדורך מיטן בעסטען און גרעסטן ערפאָלג. קיין שום וואָרט פון קריטיק, אַז עפּעס האָט נישט געקלאַפּט, אַז עס עפּעס האָט אונטערגעהונקען, וועט איר אין די אָפּי־ציעלע באַריכטן קיינמאָל נישט געפינען. און דאָס איז נישט קיין וונדע... דער פאַר־אינטע... ...זער

אַנטוואָרטליך. און דאָס איז דער ערשטער פאַל, זייט איך קען די קדימה פאַר די לעצטע זיבן יאָר, אַז זי זאָל פייערן אַ יובילײ, אָדער טרויערן אַ יאָרצייט פון אַ יידישן שרייבער מיט העברעאישע רעדעס. אפשר איז דאָס אַ נייע אָריענטאַציע ... אָבער דער עולם ... דיפּלאָמאַטיע ... עס איז נאָך ... צויגנקייט, ניי... סע איז אומבר... ...

ווייל אויב מען וואָלט טאַקע גענומע... זיינע ווערטער, וואָלט ער דאָך געב... לײדיקע שטולן, ווייל די גאַנצע „קדי... איין גרויסע נישט צופרידנקייט. די... פון פּרעזעס קען מען נאָר פאַרגלײ... אויפפירונג פון אַ פּריץ ביי זיך... וואָרק, אָדער ווי אַן אמתער בעל ט... מענדעלעס צייטן. סאיז נאָך ווייניק צ... „טשין" פּרעזידענט, מען דאַרף פאַר... געהעריקע מאָס טאַקט צו קענען ב... אַזאַ פאַרזאַמלונג און קיינעם נישט... לײדיקן, אפילו אַ קעגנער, בפרט... איז נישט געקומען שטערן די פיי... נאָר אײ... ...

איך בין שוין צוגעווינט צום אינהאַלט פון די סקאַר־באָווע באַריכטן פון די פאַרשידענע מעלבורנער געזעל־שאַפטן, וואָס דרוקן זיך וואָך־וועכנטלעך אין דער יידישער צייטונג. שטענדיק וועט איר געפינען דאָס זעלבע, אַז אַלץ איז אַדורך מיטן בעסטן און גרעסטן דערפאָלג. קיין שום וואָרט פון קריטיק, אַז עפּעס האָט נישט געקלאַפּט, אַז עפּעס האָט אונטערגעהונקען, וועט איר אין די אָפּיציעלע באַריכטן קיינמאָל נישט געפינען. און דאָס איז נישט קיין וווּנדער, ווייל דער פאַראינטערעסירטער צד וואָס גיט די דאָזיקע באַריכטן צום דרוקן, וועט דאָך אליין נישט שרייבן וועגן זיך שלעכטס... ווי לאַנג די זאַך איז נוגע די אייגענע מיטגלידער פון דער געגעבענער געזעלשאַפט, זאָל זיי דאָס באַרימען זיך ווייל באַקומען, אָבער יעדע זאַך האָט אַ גרענעץ. עס געשעען פאַלן, וואָס אַ געוויסע טעטיקייט פון אַן אָרגאַניזאַציע גייט אַרויס אויסער אירע ראַמען און עס ווערט מער אַ געזעלשאַפטלעכער ענין. דעמאָלט דאַרף מען טראָגן די פאַראַנטוואָרטלעכקייט שוין נישט בלויז פאַר די אייגענע מיטגלידער, נאָר פאַר דער ברייטער עפנטלעכקייט. ס'איז אַ פאַרברעכן צוליב סאָציאַלער היגיענע אויב מען וויל געוויסע דעפעקטן פאַרדעקן מיט מליצה־ווערטער.

זאָלן מיר רעדן קאָנקרעטער. איך מיין דאָ דעם אינ־צידענט בעת דער העברעישער רעדע אויף דעם „מענ־דעלע"־אָוונט אין „קדימה". אין באַריכט, וואָס איז געווען געדרוקט אין פאַרגאַנגענעם נומער וועט איר וועגן דעם קיין וואָרט נישט געפינען. און ס'איז פאַרדריסלעך, אויב מען האָט געקאָנט אַזויפיל טינט פאַרגיסן און פאַפּיר אויס־נוצן צוליב אַ פּשוטן מאַסקן־באַל, האָט מען נאָך געמעגט ווידמען אייניקע זאַצן דאָס פאַרגעקומענע. ווען מען וועט פרעגן איינעם אין פינף און צוואַנציק יאָר אַרום, וועלכער האָט געהאַט בייגעוווינט די מענדעלע־אַקאַדעמיע אין „קדימה", וואָס געדענקט ער וועגן יענער היסטאָרישער דאַטע, בין איך זיכער, אַז קיין איין זאַץ פון די אַלע

יאָרן פון פחדים,
פון נישט געלאָשענע חשדים,
מעלות,
מינכען וואָס שרייט צו גאָט,
יום־כיפור פאַרשוועכטער
זשומען אין געפליסטער רויען:
— היט דאָס וואָפן —
קיינמאָל מער דעם שונא טרויען,
קיינמאָל מער אויף שלום האָפן.

איך האָב געזען אים קומען,
כ׳האָב געזען פנימער פון דערוואַקסענע
מיט חידוש צעשמייכלטע,
וואָס האָבן דעם נס נישט באַנומען.
כ׳האָב געזען קינדערלעך מיט בעקעלעך פאַרייטלטע
פאַכען מיט ישראל פענדלעך —
איך האָב געזען אין די גלויביקע אייגעלעך
פרייד און געלעכטער
ווי פינקלדיקע שטערנלעך.

זיי געדולדיק און קלוג, מיין ברודער.
פרוּוו דעם עבר צו פאַרגעסן,
אָן אים צו פאַרגעסן.
בכדי צו לעבן — דאַרף מען גלויבן
און פון אַ חלום שאַפן די וואָר.
לעבן איז גלויבן —
ברעך די ווענט די הויכע
ווי טויזנט יאָר.
בכדי צו לעבן — מוז מען גלויבן,
טראַכטן, ווירקן, וועקן
און קיינמאָל מער,
קיינמאָל מער קוקן אויף צוריק אין שרעק.

פרעגטס, מיין ברודער, וועלכער וועג צו דער צוקונפט,
פירט ?
זי געפינט זיך אין אונדזער ווילן,
זי איז אין דיר
און אין מיר.

נעכטן האָבן מיר פאַר שלום געטאָן תפילה —
און דאָס געבעט
איז פאַרמינערט געוואָרן צוליבן קאַרגן בטחון, —
ווייט אין אָרט, ווייט אין צייט,
אויף קומענדע דורות אפילו
פון ממשות אויסגעטאָן.

אַלץ איז געשען ווי געשען ס׳איז שוין פריער —
אין לייק־סוקסעס,
אין תל־אביב מוזעאום,
ביים לייבן־טויער;
און איצט, דער טרוים דער גרעסטער פון אַלע פריער׳ס
איז שוין פאַרשריבן אין די געשיכטע־אננאַלן;
ער בלויט אין טויזנט צייטונגס־ביולעטינען,
אין טויזנטער טעלעוויזיע־קאַנאַלן,
און זשורנאַליסטן אַנאַליזן —
אַ פאַרכאַפנדיקער באַגינען.

ס׳איז געשען ווי אַ מאָל שוין פריער.
פאַרוואָס הויבסטו נישט דעם בעכער, מיין פריינד ?
פאַרוואָס וויינסטו,
פאַרוואָס דווקא היינט
ווען געקומען איז די צייט פאַר פרייד ?

געטונקלט האָט דער הימל אין טיפן, טיפן בלוי
און דאַן,
כמעט צו פאַמעלעך צייטלעך צו דערכאַפן
האָבן געביטן זיך די קאָלירן.
ליכט האָט געגומען העלן אינעם גרוי,
און מען האָט געקענט שוין שפירן
פון דער זון דאָס קומען,
כאָטש זי איז נאָך נישט געהאַט אָנגעקומען.
און ווען נאַכט וואָלן זענען אַנטרונען
און טאָג־ליכט האָט אַ פלייץ געטאָן מיט בליענדיקער
פּראַכט,
האָסטו ווי נישט איז באַנומען:
פאַרגאַנגען איז סוף־כל־סוף די נאַכט.
וואָס וועט דער מאָרגן ברענגען ?
מיר קענען אַנען נאָר,
יאָ, און ווידער האָפן.
אַנדערש קענען מיר נישט. מיר ברויכן
ווידער די לענדן אונטערגאַרטלען
פאַר טירחהדיקע יאָרן
מיט שוויס פולע און מיט ביטערע האָרעוואַניע;
מיט דורכפאַלן, דערפאָלגן
און אויך פאַרדרוסן,
מיט מחשבות ווייטיקדיקע
אין הסכם מיט מוטיקע באַשלוסן.

עס קומט אַ טאָג אַ פאַרכמאַרעטער
מיט שטורעמס, מיט צווייפלען און יסורים,
אָבער דער טאָג איז אונדזערער —
דער טאָג פון לעבן,
דער טאָג פון שלום.

נאָוועמבער 1977
Australia Israel Review

יידיש: י. מ. לעווין

ניי־געריקע קוקן אויף דעם נישט־פאַרענדיקטן וואָלקנ־קראַצער און ציען מיט די אַקסל. דער מאַנסטער־בנין, קוקט אריבער צום פּלאַץ ווו עס שטייט דער „פּאַלאַץ קולטורי", דער בנין וואָס איז אויפגעבויט געוואָרן דורך מאָסקווע — א מתנה צום פוילישן פאָלק.

און ווען דער נייער וואָלקנקראַצער וועט פאַרטיק ווערן, וועט ער מיט זיין הויך פאַרשאָטענען דעם „פּאַלאַץ קולטורי".

און וואָס טראַכטן יידן וועגן אָט דער געביידע? און דווקא א ייד, אַ געוועזענער פּאַרטיי־חבר, און היכער מיליטערמאַן האָט אומצווייידייטיק אויסגעדריקט זיין עמ־פּערונג ווען ער האָט מיר געזאָגט: דאָס בויען דעם וואָלקנקראַצער דאָ, ווו עס איז אַמאָל געשטאַנען די טלאָ־מאַצקע סינאַגאָגע, איז נישט בלויז פּאַראַדאָקסיק און באַ־ליידיקנדיק צום אָנדענק פון די אומגעקומענע יידן... עס איז אַ חילול הקודש!...

✶

לאָמיר פאַרענדיקן אונדזערע רעפלעקסן אויף אַן אַנדערע נאָטע: דאָס איז אַן איבנאויפיקער בליק אויף די אַמאָליקע יידישן גאַסן אין וואַרשע, וואָס אַ וואַרשעווער געבוירענער ייד וועט זיי נישט דערקענען.

די שטאָט איז צוריק אויפגעבויט געוואָרן גלייך נאָך דער מלחמה אין גרויס איילעניש און אייפעריקן טעמפּאָ. אזוי זענען כאַאָטיש אויפגעבויט געוואָרן די הייזער, היכע וווינונגס־בלאָקן, אָן טויערן־אַריינגאַנג אין פראָנט. פיל גאַסן זענען נישט גלייכמאָסיק פּלאַנירט אָדער סימעט־ריש געשטעלט, ממש צעוואָרפן, און צווישן איין הויז און דעם אַנדערן האָט איר סקווערן. איר גייט איבער די שפּורן פון דעם, וואָס מ'קאָן אָנרופן דאָס אַמאָליקע יידישע וואַרשע. און ס'האַרץ ווערט אייך פאַרקלעמט.

אָט האָט איר טוואַרדע, דזשיקע, סמאָטשע, גענשע, נאַלעווקי, גזשיבאָווסקע, פּלאַץ גזשיבאָווסקי, נאָוואָליפּיע און די שכנותדיקע גאַסן.

דאָס איז געווען דאָס האַרץ, דער פּולס פון יידישן וואַר־שע, וואָס האָט געלעבט און געאָטעמט מיט כולו יידיש־קייט. איבער דריי הונדערט־טויזנט יידן האָבן דאָ אַמאָל געוווינט. דאָס איז געווען דער לעבנס־נערוו פון פוילישן יידנטום.

נישטאָ מער קיין סימן וועגן זיי, וועגן דעם אַמאָל. די נעמען פון די גאַסן זענען פאַרבליב.ן בלויז די נעמען פון די גאַסן, אָבער דאָס זענען אַנדערע גאַסן, אַנדערע מויערן, אַנדערע איינוווינער...

אויף די חורבות פון אַמאָליקן יידישן וואַרשע האָט מען אויפגעשטעלט נייע גאַסן מיט ריזיק־באַגלאָזטע הייזער־בלאָקן.

און אין געמיט פלאַטערט אַ שוואַרצער שאָטן. עס עק־בערט די קשיא: צי האָט דער גרויסער פוילישער שריי־בער און וויזיאָנער פון אַן אומאָפּהענגיק פוילן, סטעפאַן זשעראָמסקי, אין זיין בוך „ערב־פרילינג" אזוי געזען אין זיין וויזיע אַ ניי פוילן מיט גלעזערנע הייזער?!

צי האָט ער, אין יענע ווייטע יאָרן אין געראַנגל פון פוילנס ווידערגעבורט אזוי געזען וועט וואַרשע אויסזען?! וואַרשעווער גאַסן געבויט אויף די חורבות און קברים פון אַמאָליקן יידישן לעבן?

וואַרשע, ווו יעדער שטיין אויף די אַמאָליקע אַלטע גאַסן, רופט זיך איבער מיט אונדזער נעכטן, מיט די קלאַנ־גען פון אונדזער נעכטן. און אַ פאַרפרוירענער, טרויעריי־קער עכאָ ענטפערט אייך:

נישטאָ מער קיין יידן! זיי זענען פאַרשוווּנדן מיטן נעכטן!

ג. שאַיאַק

יהודה סבוראי

נאָכן טראַנס

די דאָזיקע שורות — שרייבט **יהודה סבוראי** אין זיין פאָרוואָרט צו דער פּאָעמע — זענען געוויד־מעט די צוויי מענטשן, וועלכע איך שעם זיך ניט צו באַטראַכטן ווי גרויסע, מוטיקע מלוכה־מענער, אין אַ צייט פון קליינלעכער וועלט־פּאָליטיק.

זיי זענען גרויס דערפאַר, ווייל זיי האָבן געפונען די פּאָליטישע פאָרם אויסצודריקן דאָס, וואָס ניין־און־ניינציק פּראָצענט ישראלים און עגיפּטער פילן און ווינטשן זיך:

לעבן צוזאַמען אין שלום. צו לעבן צוזאַמען. צו לעבן.

דו פרעגסט מיך, ברודער, ווו איז צום מאָרגן דער וועג,
די פון רייסיקע באַמבעס רייסיקער קוויטש
און טויבער געבראַזג פון טאַנקען־געיעג, —
זענען שוין זכרונות פון פאַרגאַנגענע טעג ?

דו פרעגטס מיך :
— וועט דויערן דער חלום ?
אָדער מיר וועלן זיך ווידער אויפוועקן
און דערזען :
ווי שוים איז צערונען דער טרוים,
צעריסן מיט פּיין און טרערן
ווי טויטלעכע שרעקן.

טראַכט וועגן זיי,
די אין שוץ־טראַנשייען,
ווען אומגעריכטער פייערקוואַל
האָט זיי פאַרכאַפּט ביים קאַנאַל
באַרוועסע,
שמייכלנדיקע, גליקלעכע —
מיט צופיל שטאָלץ, מיט האָפענונג און מוט,
מיט צופיל טויט און אַ ים פון בלוט.

דערפאַרונגען,
זיס־ביטערער טעם פון אַנטוישונגען,
יאוש פון געדעכטן,

ג. שאַיאַק ביים וואַרשעווער געטאָ־דענקמאָל

און דער עיקר, אָט די אַראַבער, זענען אָנגעשטעלטע פון נאַפט־קאָנצערנס, אָדער האַנדלס־פּלאַצווּקעס, דורך וועלכע עס קומען אריין אין לאַנד ציטרוס־פּרוכטן.

ווי געזאָגט, דערקענט מען נישט קיין ייד אויף די וואַרשעווער גאַסן, א ביסל אַנדערש איז עס שוין אין לאָדזש, ווּ מיר האָבן זייער קורץ געווײלט. דאָ דער־קענט מען שוין אַ דורכגייער לויט זיין לשון, לויט זיינע הוויות און זיין נאַטירלעכן גאַנג.

דער ייד אין וואַרשע אָדער אין דער גרויסער פּראָווינץ, ווּ אים קומט אויס צו לעבן האָט אַדאָפּטירט דעם קאָלאָ־ריט פון זיין סביבה. ער קליידט זיך ווי זיין שכן, רעדט ווי זיין שכן, איז זיך נוהג ווי זיין שכן, און אזוי איז זיין גאַנצער לעבנשטייגער. דער ייד איז איינער פון דער אַלגע־מיינער מאַסע. ער איז אריינגעוואָקסן אין דער נייער סביבה, אזוי אויך זיינע קינדער...

און דאָ לאָזט זיך לייכט פאַראַפראַזירן משה מענדעל־סאָנס זאָג: „זיי א ייד אין דער היים, און אַ מענטש אין גאַס". לגבי דעם פּוילישן ייד קאָן מען גריילעך בלויז זאָגן: ער איז נישט קיין ייד אין שטוב, ווי בכלל יידן, וואָס לעבן אין מזרח־אייראָפּע, זענען אָפּגעריסן פון זייער שטאַם. אָפּגעריסן פון דער יידישער קולטור און פון לעבע־דיקן קוואַל פון יידישקייט. דער לעבנס־אינסטינקט זאָגט זיי אונטער, אַז די אַנוסימדיקייט וועט זיי אפשר העלפן אויסדויערן און לעבן בלייבן...

אָבער ביי איינצלנע, מיט וועלכע איך קומט אין פּער־זענלעכן קאָנטאַקט, ביי די יעניקע, ביי וועמען עס טליעט נאָך טיף אין האַרצן דאָס פּינטעלע ייד, זיי ווייזן ארויס גרויס אינטערעס צום יידישן לעבן אין דער דרויסנדיקער וועלט. און נישט וויניקער לגבי מדינת־ישראל. א גרוי־סער טייל פון זיי האָט זיך אויסגעלערנט די ענגלישע שפּראַך, און דאָס העלפט זיי צו קאָנען נאָכפאָלגן די נייעס פון ב.ב.סי. פון לאָנדאָן און שעפּן זייערע ידיעות וועגן די געשעענישן אין ישראל און אין דער פרייער וועלט. און ווען די נייעס פון ישראל זענען גינסטיקע, זענען זייערע הערצער אָנגעפילט מיט לייטזעליקייט און זיי ווייזן אָפן ארויס זייער צופרידנקייט.

✶

נאָך איין טראַמוויי־סטאָפּ פון פּלאַץ דזשערזשינסקעגאָ, אויף רעכטס, לענגאויס דער מאַרשאַלקאָווסקאַ, געפינט זיך דער סאַסקע גאָרטן, דער גאָרטן, וואָס איז אין די סאַנאַציע־יאָרן געווען די סצענע פון טרויעריקע אַנטי־יידישע העצעס.

אין זכרון שווימען אויף יענע בלוטיקע פּאַסירונגען, ווען יידן איז פאַרבאָטן געווען דאָרט זומער אַריינצוגיין זיך אָפּרוען און כאַפּן א ביסל פרישע לופט.

שפּאַצירנדיקע מיט יידישע פּנימער זענען דעמאָלט בלוטיק צעשלאָגן געוואָרן פאַרן וואַגן אריינגיין אין גאָרטן. ביים טויער זענען געשטאַנען די „פּריוויליקע שומרים" — די סטודענטן פון „בראַטניאַ פּאָמאָץ", און אַנדערע כולי־גאַנעס און זיי געהאָלפן שלאָגן די יידן. און די וויגעשרייען פון צעשפּאָלטענע יידישע קעפּ האָבן מוראדיק אָפּגעקלונגען איבערן גאַנצן לאַנד און אין אויסלאַנד.

היינט, שטייט דער גאָרטן א ניי־איבערגעפלאַנצטער. דער גאָרטן האָט נישט קיין פּאַרקן, פאַרצוימונגען און ממילא נישט קיין טויערן און קיין וועכטער.

שטייט איצט דער סאַסקע גאָרטן אין זיין פולן זומער־דיקן פּראַכט באַגאָסן מיט זונענשיין, ס'הערט זיך דאָ דאָס פרייע צווישטשען פון פייגל, אָבער וויניק דער אָפּקלאַנג פון מענטשלעכן לשון.

דער גרעסטער טייל בענק שטייט ליידיק אזוי ווי פאַר־יתומט... נישטאָ קיין שפּאַצירנדיקע, נישטאָ די אויסגע־מוטשעטע יידישע פּנימער, וואָס פלעגן אַהערקומען פון די ענגע וואַרשעווער וווינונגען שעפּן א ביסל פרישע לופט.

נישטאָ קיין פּאַרקן ארום סאַסקע גאָרטן... נישטאָ קיין שומרים אין נישט קיין יידן!

און לאָמיר אויף אַ רגע צוריקשפּאַנען צום פּלאַץ דזשערזשינסקעגאָ און פאַרקירעווען עטוואָס אויף רעכטס.

דאָ געפינט זיך די שיינע געביידע פון „יידישן היס־טאָרישן אינסטיטוט", אין פראָנט געהעריקע מעשענע טאָוולען אויך מיט יידישע אותיות.

אָבער נעבן דער געביידע, ווערט שוין קנאַפּע 15 יאָר געבויט אַ מאָנסטער־וואָלקנקראַצער, וואָס זיין קאָנסטרוק־ציע איז שוין דורכגעגאַנגען פיל גיגולים.

די אָריגינעלע פּלאַנירער פון דעם וואָלקנקראַצער האָבן נאָכנישט באַשלאָסן צו וואָס אייגנטלעך וועט די מאָנסטער־געביידע דינען, נייגעריקע פרוּוון טרעפן, אַז דאָס וועט זיין אַ צווייטער האַנדלס־צענטער פאַר אינטער־נאַציאָנאַלן האַנדל, אַ מין שוי־פענצטער צו דער וועלט, וואָס וועט טורעמען איבער דער שטאָט.

אויף דעם זעלבן פּלאַץ איז אַמאָל געשטאַנען די באַ־רימטע טלאָמאַצקע סינאַגאָגע.

כ׳האָב באַלייגט מיין אַנקלאַגע אין אַ ספּעציעלן אָפּטייל אויפן ערָאדראָם, וואָס פאַרנעמט זיך מיט אָפּזוכן פאַרלוירענעם באַגאַזש. כ׳האָב אַ באַאַמטן, וואָס האָט אגב גערעדט אַ פּערפעקטן ענגליש, געגעבן דעם פּראָטאָקאָל, וואָס מ׳האָט צונויפגעשטעלט אין סאָפיא, און צוגעגעבן אייניקע פּרטים צו אידענטיפיצירן מיין באַגאַזש, אַנווייזנדיק, אַז ער איז אויפגעלאָדן געוואָרן אין לוד, אין ישראל.

ער האָט תיכף זיך גענומען עפּעס טאָן דעריין. גערופן אַ צווייטן באַאַמטן, אין ראַנג פון אַ קאַפּיטאַן, אים פאַרדנט גלייך אָנקלינגען קיין אַטען און אליין, האָט ער אַרויסגעשיקט אַ טעלעקס קיין בולגאַריע. ער האָט גענומען מיין טעלעפאָן, ווו כ׳האָב געזאָלט איינשטיין בעת מיין אויפהאַלט אין וואַרשע. און צומאָרגנס צו מיין איבעראַשונג, האָט מען מיר אָנגעקלונגען און אינפאָרמירט, אַז דער באַגאַזש געפינט זיך שוין אויפן וועג קיין וואַרשע. און אָונט־צייט קאָן מען אים אָפּנעמען אויפן ערָאדראָם. מען דאַרף צוגעבן, אז דער באַגאַזש איז אָנגעקומען אומבאַשעדיקט.

כ׳בין אויך זייער העפלעך אויפגענומען געוואָרן אין וואַרשע ווי אין דער פּראָווינץ. כ׳האָב זיך פריי אומעטום באַוועגט. און ווען נויטיק, אגבדיק באַמערקט, אַז כ׳קום אין לאַנד, נאָך אַן אָפּוועזנהייט פון קנאַפּע 40 יאָר, און האָב אויפן וועג אהער, געוויילט א צייט אין מדינת־ישראל. די רעאַקציע ביי פּאָליאַקן איז געווען אַ געמיש פון נישטפאַרגינערישקייט, באַוווּנדערונג און אפשר א ביסל קנאה. און מ׳האָט זיך באַמיט צו מיר צו זיין נאָך העפלעכער.

מיין אַנטוישונג איז דערפאַר געקומען בעת מיין וואַנדערן איבער די וואַרשעווער גאַסן. דאָס זעלבע פון אַ גאָר אַנדערן קוקווינקל אין די קליינע שטעטלעך, ווו מיר איז אויסגעקומען קורץ צו וויילן.

איר זוכט מיט די אויגן יידן, אָבער איר זעט זיי נישט, אָדער איר דערקענט לחלוטין נישט, אַז דאָס זענען יידן. אזוי, ווי ס׳וואָלטן בכלל נישט געווען קיין יידן אין הייניטיקן פּוילן.

איר דערקענט זיי נישט אין שטוב, ממילא נישט אין גאַס, סיי לויט זייער הולך, זייער אויסזען און בכלל לויט זייער באַנעמונג. עס זענען פאַרווישט געוואָרן די טיפּישע יידישע כאַראַקטער־שטריכן און הוויות...

מיר, אין אויסלאַנד מאַכן קאַלקולאַציעס, שטעלן צענויף סטאַטיסטישע ציפערן, וועגן די צאָל יידן, וואָס געפינען זיך איצט אין פּוילן.

כ׳מיין, אַז די אַלע ציפערן שטימען נישט מיט דערווירקלעכקייט. צ. ב. וואַרשע האָט היינט אַ באַפעלקערונג פון 1.300.000 איינוווינער. אָבער קיינער פון די פאַראַנטוואָרטלעכע יידישע טוער, אָדער אין יידישן היסטאָרישן אינסטיטוט, אָדער יידישע צייטונג, האָט געקאָנט אָנגעבן די גענויע צאָל יידן, וואָס ווינען אין וואַרשע און בכלל אין לאַנד.

און דאָס צוליב פיל טעמים. יידן זענען נישט רעגיסטרירט ווי יידן, און אויב איינער טראָגט שוין אַ דייטשקלינגענדיקן פאַמיליע־נאָמען, איז זיין ערשטער נאָמען אַ טיפּיש פּוילישער.

אָט, די דאָזיקע אנוסים, לאָזן זיך בכלל נישט דערקענען אָדער ווילן נישט, אַז עמיץ זאָל וויסן וועגן זייער אמתן אָפּשטאַם.

די ווירקלעכקייט שווימט דערפאַר ארויס ביי צופעליקע אומשטענדן, ווען זיי קאָנען דאָס נישט פאַרלייקענען, און דאָס, ווען ס׳קומט צו אַ פּערזענלעכער קאָנפראָנטאַציע.

די ברייטע טראָטואַרן זענען געדיכט מיט שפּאַצירנדיקע. איר זעט עלעגאַנט־געקליידעטע מענטשן, עלעגאַנטע פריזיר־אַנשטאַלטן פאַר פרויען און מענער, גרויסאַרטיקדעקאָרירטע שוי־פענצטער, בוכהאַנדלונגען, איבערפולט מיט קונים. אויסערלעך איז אַלץ גלאַנץ און עלעגאַנט. אָבער הינטער דעם פאַסאַד פון עלעגאַנץ, זענען פאַרטייעט גזרות־המלכות, וואָס אַ טוריסט וועט נישט באַמערקן, אויסער, ער וועט מאַכן אַ פּרווו עס אויסצוגעפינען.

איר זיצט אין טראַמוויי אָדער אויטאָבוס און אקעגן אייך האָט איר א שכן אָדער שכנטע. איר זוכט אין זייערע געזיכט־שטריכן עפּעס וואָס זאָל אָנדייטן אויף זייער יידישן אָפּשטאַם. אָבער איר קאָנט א טעות האָבן, ווי זיכער איר זאָלט נישט זיין, אַז דער שכן איז פון יידישן אָפּשטאַם. איר קומט אין די טרויעריקע בלאָנדזשענדיקע אויגן, וואָס דריקן אויס בענקשאַפט, עסן זיך איין אויף אַן אויגנבליק אין אייער פּנים, און זוכן עפּעס ארום זיך, אָבער באַלד דרייט מען אויס דעם בליק; מען וויל זיך אויסבאַהאַלטן.

✶

אין געזעמל פון די פאַרבייגער איבער די גאַסן, זעט איר צווישן די עלעגאַנט־געקליידעטע, און מאַסן יוגנטלעכע, אויך מיליטערלייט, דאָס זענען דער רוב הויכע אָפיצירן. און צווישן די דורכגייער וואַרפן זיך אין די אויגן גלחים און קלויסטער־מאָנאַשקעס אין זייער טראַדיציאָנעלער הלבשה. מיט זייער הלבשה האָט זיך גאָרנישט געענדערט. אַלץ איז אזוי ווי נעכטן...

אייך קומען אַקעגן גרופּעס טוריסטן. זייער באַנעמונג איז אויסערלעכע זאָרגלאָזיקייט. איר דערקענט זיי פון ווי ווייט לויט זייער קליידונג און פרייען באַנעמען זיך. איר הערט רעדן רוסיש, טשעכיש, נאָרוועגיש, האָלענדיש און פראַנצויזיש. אָבער אַממייסטן וואַרפן זיך אין די אויגן די טונקלהויטיקע אַראַבער, זיי קומען פון פאַרשידענע לענדער אין מיטעלן מזרח אָדער צפון־אַפריקע. איר דערקענט זיי לויט זייער הולך, איר הערט זייער גאָרגלדיקן לשון, וואָס קלינגט הויך און פריי איבער די וואַרשעווער גאַסן. איר טרעפט זיי אין די עלעגאַנטע האָטעלן ווו זיי שטייען איין, אין די פלי־געזעלשאַפטן, אין די גרויסע האַנדלס־הייזער, ווו זיי קויפן איין אָן א שיעור סחורות. זיי רעדן הויך און פאַרשיידט, און פיל פון זיי מאַכן זייערע איינקויפן מיט די הענט־צייכנס... זשעסטיקולירן.

שווער צו זאָגן, וואָס פּאָליאַקן טראַכטן וועגן די געסט. זיי זענען געסט און מ׳דאַרף זיך העפלעך באַציען צו זיי, ווייל זיי ברענגען אריין א סך האַרטע וואַלוטע.

אונדזערע יידישע קולטור־אוצרות אין בײדע שפּראַכן — יידיש און ענגליש, און אַזוי אַרום וועט זיך פאַרשטאַרקן דער אינטערעס און דער פאַרלאַנג ביי יונגע יידן זיך צו אידענטיפיצירן מיט די קולטור־אוצרות פון זייערע זיידעס און עלטער־זיידעס.

די „קדימה"־טוער מוזן אָנהויבן צו טראַכטן און מאַכן די געהעריקע אויספירן, אַז יידיש לעבן אין אויסטראַליע — (מעלבורן אריינגערעכט) — איז צוויי־שפּראַכיק און דער דאָזיקער חצי־יידיש און חצי־ענגליש אין אונדזערע אַלע קולטור־אַקטיוויטעטן, קען און וועט ברענגען די געהעריקע גאַנצקייט און המשכדיקייט פאַר אונדזער יידישן פאָלקס־קיום.

די דאָזיקע אויפגאַבן, וואָס איך לייג פאַר זענען נישט קיין אוטאָפּיע. איך שאַץ אָפּ די שוועריקייטן פון וועלן אריינציען אונדזערע אויפגעוואַכטע און פאַראינטערעסירטע יוגנט־טוער אין די אַקטיוויטעטן פון „קדימה", פּונקט אַזוי ווי איך שאַץ נישט אונטער די אַפּאַטיע פון אונדזערע יוגנט־טוער צו יעטוועדער יידיש געזעלשאַפטלעכער אַרבעט. אָבער דער יוצא מן הכלל דאַרף זיין:

אַז פּונקט אַזוי ווי נעגאַציע פון דער יידישער שפּראַך, דאָס אָפּפרעמדן זיך פון אונדזער אַלטער און רייכער יידישער קולטור האָט דערפירט — סיי אין אַנדערע יידישע ישובים און סיי אינעם היגן יידישן ישוב — צו נאַציאָנאַלע אַסימילאַציע, אַזוי אויך דאַרפן מיר געדענקן, אַז אונדזער נעגאַציע צו דער לאַנד־שפּראַך אין אונדזערע קולטור־אַקטיוויטעטן, אונדזער איינשטעלונג „רק יידיש" קען ברענגען נעגאַציע צו דעם לשון הקודשים יידיש און במילא וועט אויך די באַהעפטונג און באַקענונג מיט דער יידישער קולטור געמינערט ווערן.

די „קדימה"־וואַלן אין דעם יאָר 1978 דאַרפן זיין אין הסכם מיט דערווירקלעכקייט און נישט אין קאָנפליקט מיט איר. וואָס שטאַרקער מיר וועלן אַקטיוויזירן אין אונדזער קולטור־אַרבעט יינגערע כוחות אין יידיש און אין ענגליש, אַלץ רייכער און פילפאַרביקער וועט זיין אונדזער קולטור־טעטיקייט און אַלץ גרעסער וועט זיך שטאַרקן דער ווידערשטאַנד קעגן דער נייער וואַקסנדיקער אוניווערסאַלער אַסימילאַציע, וואָס קען נישט בלויז פאַרכאַפּן אונדזער קאָלעקטיווע יידיש היים — נאָר אויך אונדזערע אינדיווידועלע יידישע משפחה הײמען.

י. אַרבאַך

ג. שאַיאַק

אַ שפּאַציר איבער וואַרשעווער גאַסן

(רעפּלעקסן)

קיין וואַרשע בין איך אָנגעקומען איבער אַטען און סאָפיאַ (בולגאַריע), ווייל קיין דירעקטע פלי־פאַרבינדונג מיט תל־אביב איז נישט פאַראַן. און דער ערשטער איינדרוק ביים אָנקומען אויפן וואַרשעווער עראָדראָם איז אַ געפיל פון אַנטשפּאַנונג, נאָך די רעפּרימירנדיקע און פריקרע איינדרוקן פון בולגאַריע.

דער עראָדראָם געפינט זיך אין אָקענטשע. און די יעניקע, וואָס קענען די אָרטשאַפט פון פאַר דער מלחמה וועלן די געגנט נישט דערקענען. ס'איז דאָ פאָרגעקומען אַ גרויסע טראַנספאָרמאַציע, וואָס פּאַסט זיך אריין אין דעם פאַסאַד פון אַלגעמיינעם בילד ביים אָנקומען אין דער פּוילישער הויפּט־שטאָט. אין דער געגנט זענען אויסגעשטעלט שיינע וווין־בלאָקן, און דער שאָסיי, אַ באַבוימערטער פון בײדע זייטן איז גלאַטיק געפלאַסטערט, אַרום גערטנער און אַ שלווהדיקע רואיקייט הענגט אין דער לופטן.

אַזאַ פּאַסטאָראַל בילד באַגריסט די טויזנטער טוריסטן, דאָס רוב פּאַליאַקן וואָס קומען פון אויסלאַנד אויף באַזוך אין זייער היימלאַנד.

די טוריסטיק קיין פּוילן איז גאָר אַ גרויסע. דאָס זעט זיך גלייך אויפן עראָדראָם. איר הערט דאָ פיל פרעמדע לשונות: סלאַווישע, דייטשע און צומייסטנס ענגליש. איר דערקענט זיי לויט זייער הילוך און אויפגעהייטערטקייט, די ענגליש־רעדנדיקע פּאָליאַקן, וואָס קומען פון אמעריקע און אַנדערע לענדער, זיי קומען שטילן זייער בענקשאַפט צום היימלאַנד און זיך ווידער באַהעפטן מיט זייערע קרובים.

זייערע פּנימער זענען צעשטראַלטע. זיי זענען אויפגעהייטערט און זייערע פּנימער דריקן אויס שפּאַנונג, ס'איז אַ געפיל פון דערוואַרטונג זיך ווידער צו טרעפן מיט זייערע נאָענטע משפחות.

אַ ייד אָבער, וואָס קומט דאָ אַהער פון ווייטע מקומות, אַ ייד פון אונדזער שניט, אַ פּויליש־געבוירענער, איז באַהערשט מיט אַן אַנדער געפיל.

ס'איז אַ געפיל פון איינזאַמקייט, אַ געפיל פון צער און דערדריקונג, וואָס לאָזט זיך נישט דערגרונטעווען... ס'איז אַ געפיל פון לויטער פאַריתומטקייט!...

ער ווייסט, אַז וועט דאָ נישט געפינען קיין קרובים, קיין נאָענטע פריינד אָדער שפּורן פון זיין אַמאָליקע היים, וואָס איז פאַרווישט געוואָרן אין גרויסן שטורעם... פאַרווישט און אויסגעוואָרצלט געוואָרן אין די פייער פון גרויסן חורבן...

די פּוילישע צאָל־באַאַמטע זענען דווקא העפלעך. דאָס איז א סגולה פאַר אַ גרויסע טוריסטיק. איר ווערט דורך קיינעם נישט באַלעסטיקט און מ'באַמיט זיך אייך העלפן, ווי ווייט מעגלעך מיט אייערע פּערזענלעכע פּראָבלעמען.

אין דעם האָב איך זיך איבערצייגט מיט אַ ספּעציפישער געשעעניש. כ'האָב פאַרלוירן מיין באַגאַזש אויפן וועג צווישן תל־אביב — אַטען־סאָפיאַ און וואַרשע.

אָפּגערופן אויף דער מיטל־קלאַס אינדוסטרי און האַנדל — ווו דער יידישער סעקטאָר איז שטאַרק פאַרטראָטן.

עס איז פאַרויסצוזען — לויט פעסטשטעלונגען פון באַקאַנטע עקאָנאָמיסטן -- אַז אין יאָר 1978, וועלן די די דאָזיקע פּאַראַיאָריקע טרייסלונגען ברענגען גרעסערע אומזיכערקייט, און אומצוטרוי... די לעצטע סטאַטיסטישע באַריכטן גיבן איבער, אַז איבער 445.300 אַרבעטס־מענטשן — פרויען און מענער — האָבן נישט קיין באַשעפטיקונג. אַ סך אַרבעטסלאָזע האָבן שוין פאַרלוירן זייערע האָפנונגען צו קריגן וועלכע נישט איז אַרבעט און זיך שוין צוגעוווינט צו דערהאַלטן זייער מאָגער, אָרימאַנסקע לעבן מיט דער „דאָלע"... דער יקרות אויף מיטלען פון ערשטן געברויך וואַקסט נאָך אַלץ און די צאָל פאַרברעכנס פאַרגרעסערן זיך. דאָס ברענגט אויך אריין א כאַאָס אין אַלגעמיינעם עקאָנאָמישן לעבן.

צי קען און וועט די פרייזער־רעגירונג — מיט איר גרויסער פאַרלאַמענטאַרישער מערהייט — עפּעס אויפטאָן בכדי די לאַגע צו פאַרבעסערן? צי וועט די ליבעראַלע רעגירונג מיט איר „נייעם" שפּאָרזאַמקייט־פּראָגראַם עפּעס קענען העלפן דער איצטיקער שלעכטער עקאָנאָמישער לאַגע? צי וועט פּרעמיער־מיניסטער פרייזער מיט זיינע בעלי־יועצים דורך די פאַרשיידענע סטימול־מיטלען אין דער אויסטראַלישער עקאָנאָמיע קענען פאַרגרעסערן דעם וווקס פון דער נאַציאָנאַלער פּראָדוקציע, וואָס פאַרקלענערט זיך פון טאָג צו טאָג? און די הויפּט־פראַגע: צי וועט די איצטיקע רעגירונג קענען פאַרקלענערן די וואַקסנדיקע אַרבעטסלאָזיקייט, וואָס איז געוואָרן איינע פון די הויפּט־מכות אויף דער אויסטראַלישער עקאָנאָמיע?

שווער צו ענטפערן אויף די אַלע אַקטועלע, אָנגעווייטיקטע פּראָבלעמען. איינס וואָס מען קען יאָ פעסטשטעלן איז: אויב די רעגירונגס־קרייזן וועלן ערנסט און אויפריכטיק אָננעמען דראַסטישע מיטלען בכדי צו געבן געוויסע געזונטע איינשפּריצונגען דער איצטיקער אָפּגעשוואַכטער אויסטראַלישער עקאָנאָמיע, איז גאַנץ מעגלעך, אַז די „רעסעסיע" פון 1977 וועט מן הסתמה זיך נישט פאַרגרעסערן, אָבער מען מען קען זיין הונדערט פּראָצענט זיכער, אַז דאָס יאָר 1978 וועט נישט ברענגען פאַר דער אויסטראַלישער עקאָנאָמיע קיין „פּראָספּעריטי". דאָס וועט זיך ווייטער אָפּרופן נישט גינסטיק פאַר דעם מיטל־קלאַס סעקטאָר, זיין אינדוסטרי און דעם האַנדל.

„קדימה" פאַר די וואַלן

בדך כלל, וואָלט זיך דאָ אריינגעפּאַסט דאָס יידישע פאָלקס־וואָרט „פאָלג מיך אַ שפּרונג..." פון די אַלגעמיינע פאַרלאַמענט־וואַלן אין אויסטראַליע ביז... „קדימה"־וואַלן... אָבער ביידע פּראָבלעמען זענען אַ טייל פון אונדזער לעבן, און ביידע זענען וויכטיק לויט זייער פאַרנעם.

עס איז כאַראַקטעריסטיש: אויב די אויסטראַלישע עקאָנאָמיע האָט אין יאָר 1977 אַדורכגעמאַכט אַ „רעסעסיע", האָט „קדימה" אין מעלבורן דעם זעלבן יאָר אדורכגעמאַכט אַ יאָר פון „פּראָספּעריטי", אַ יאָר פון קולטור־טעטיקייט אויף די געביטן ווו די „קדימה" פירט אירע אַקטיוויטעטן: טעאַטער, קולטור־לעקציעס, אָפענע פאָרומס, וואָרט־קאָנצערטן, קונסט־ און ביכער־אויסשטעלונגען, קינסטלערישע און ליטעראַרישע יובל־פייערונגען, יידישע און העברעישע פילמען.

אינעם יאָר 1977 האָט די „קדימה" געגעבן דעם יידישן ישוב קולטור אין דער פולער מאָס — און בכדי דער דאָזיקער קולטור־שוווּנג זאָל נישט געמינערט ווערן, דאַרפן מיר צוגיין צו די „קדימה"־וואַלן, אין יאָר 1978 מיט גרויס אחריות און זיך טיפער אריינטראַכטן וועגן דער ראָל פון „קדימה" נישט בלויז אין יאָר 1978 נאָר אויך אויף ווייטער.

שוין אין די לעצטע יאָרן, און ספּעציעל אין יאָר 1977 האָט זיך באַמערקט אין א סך יידישע ישובים, אין מדינת־ישראל און אויך אין אונדזער היגן יידישן ישוב אַ געוויסער אינטערעס צו יידיש און יידישער קולטור. ביי אונדז אין מעלבורן האָט זיך דאָס שטאַרק ארויסגעוויזן מיט גרעסערע פאַראינטערעסירונגען צו די קולטור־געזעלשאַפטלעכע אונטערנעמונגען און קולטור־אַקטיוויטעטן פון „קדימה". די קולטור־טוער אין „קדימה" האָבן די דאָזיקע פאַראינטערעסירונג צו יידיש און יידישער קולטור מצד דעם יונגן דור און אויך דעם מיטליאָריקן דור, וועלכער האָט זיך געהאַט דערווייטערט פון יידישע קולטור־אַקטיוויטעטן — אויפגענומען מיט גרויס צופרידנקייט און זיך באַמיט אויסצוברייטערן די קולטור־טעטיקייט פון „קדימה" אויף מער געביטן בכדי דער זאַפּט פון יידיש און יידישער קולטור זאָל נישט אויסרינען פון היגן ישוב.

איז טאַקע געווען זייער פּאָזיטיוו — פאַר די אַקטיוויטעטן פון „קדימה" אין די לעצטע יאָרן און ספּעציעל אין דעם יאָר 1977 — דער אויפגעוואַכטער אינטערעס. צום יאָר 1978 דאַרפן זיך די קולטור־טוער פון „קדימה" אריינטראַכטן: וואָס ווייטער? וואָס וועט דער דאָזיקער „אינטערעס צו יידיש" ברענגען פאַר דעם יונגן דור, וואָס דאַרף איבערנעמען אונדזערע אַקטיוויטעטן אויף אַלע פאָלקס־געביטן? די קולטור־טוער פון „קדימה" דאַרפן זיך אריינטראַכטן צי איז דער דאָזיקער „אינטערעס" בלויז אַן איבערגאַנגס־פּראָצעס, ווי אַ מיטל פון „בעלאָנגינג" פון נאַציאָנאַלער אידענטיפיקאַציע? די קולטור־טוער פון „קדימה" דאַרפן זיך פאַרטראַכטן, אַז פונקט אַזוי ווי מען קען נישט צופרידשטעלן דעם יונגן און מיטליאָריקן דור מיט „בר־מצוה" יידישקייט און „איזראעל" יידישקייט, אַזוי קען מען אויך נישט באַפרידיקן דעם זעלבן דור מיט „יידישיסטישער" יידישקייט, אין דער פאָרם פון באַהעפטונג און באַקענונג מיט דער יידישער שפּראַך און יידישער קולטור.

עס איז דעריבער דער חוב פון די קולטור־טוער אין דער „קדימה" אָנצוהויבן אין יאָר 1978 אריינצוציען אין אירע רייען נייע טוער, יונגע פלאַנצער און זייער, היטער און פאַרשפּרייטער, וועלכע זאָלן קענען איבערגעבן

שפּילרוים פון זיכערקייט זייער אַ שמאָלער". „אַמעריקע קאָן זיך דערלויבן אויף עקספּערימענטן, ווייל אויב מיר וועלן מאַכן א טעות איז די גרעסטע שטראָף וואָס מיר וועלן באַצאָלן — פאַרדאָפּלען אונדזערע אָנשטרענגונגען". דער געוועזענער שטאַטס־סעקרעטאַר — דער ייִד קיסינדזשער וואָרנט „ישראל קאָן זיך נישט דערלויבן אויף עקספּערימענטן", ווייל:

''Israeli leaders get only one guess if they are wrong, it may involve the survival of their people''.

די דראַמאַטישע אָפּשאַצונג פון ד"ר קיסינדזשער איז אויך א באַשטעטיקונג, אז דער „סטייט דעפּאַרטמענט" און פּרעז. קאַרטער גיבן זיך אָפּ אַ חשבון, אז זייער מעגלעכקייט צו ווירקן און פּרעסן ישראל פאַר קאָנצעסיעס, וואָס קענען באַדראָען איר עקזיסטענץ, איז זייער באַגרענעצט.

וואָס איז דער סך הכל, די אונטערשטע שורה פון דעם אַנאַליז פון די פּאָליטישע פאַרהעלטנישן אינעם מזרח? סטאַטוס קוואָ? מלחמה? שלום?

דער סטאַטוס קוואָ האָט זיך פאַרענדיקט דעם 19טן נאָוועמבער 1977 ווען סאַדאַט האָט באַטראָטן דעם באָדן פון ישראל אויפן לודער פּלי־פּלאַץ, און איז באַגריסט געוואָרן פון די ישראל מנהיגים לויט אַלע פּראָטאָקאָל־מנהגים.

סאַדאַט איז געקומען קיין ישראל, ווייל ער איז דער רעאַליסטישער פון די אַלע אַראַבישע מנהיגים. די טרויעריקע עקאָנאָמישע לאַגע אין מצרים איז האָפענונגסלאָז, ספּעציעל אונטער דעם שווערן דרוק פון מיליטערישע קאָסטן. פּאַקטיש האָט סאַדאַט שוין נאָך דער יום כפּור־מלחמה דערקלערט, אַז מצרים האָט געקעמפט מלחמות, וואָס זענען נישט קיין מצרישע מלחמות און אין קאָנסעקווענץ איז די מצרישע עקאָנאָמיע רואינירט.

גערעכט איז געווען טעאָ זאָממער, ווען ער האָט פאַרגלייכט פּרעז. סאַדאַטס שריט מיט דער ווענדונג פון געוו. דייטשן קאַנצלער ווילי בראַנדט אין זיין „אָסט־פּאָליטיק". אָבער די איצטיקע שוועריקייטן און שטרויכלונגען אין די שלום־פאַרהאַנדלונגען באַשטייען אין דעם וואָס פּרעז. סאַדאַט אין „ווילי בראַנדט'ס מאַנטל" קאָקעטירט נאָך אַלץ מיט דעם „נאַסער מאַנטל", ער וויל דיקטירן די שלום־באַדינגונגען אין נאָמען פון דער „אַראַבישער וועלט". — דער רעאַליסטישער סאַדאַט, וועט זיך אָבער איבערצייגן, אַז אמעריקע איז נישט בכוח אים צו שענקן דעם נאַסער־מאַנטל. ער וועט זיך איבערצייגן, אַז ס'איז אין זיין מצרישן אינטערעס צו שליסן א שלום מיט ישראל, ספּעציעל ווען „די אַנדערע" די פּ.ל.אָ., סיריע, ליביע און אַלזשיר האָבן אים סיי ווי אריינגעלייגט אין חרם און דערקלאַרירן עפנטלעך, אַז ער האָט נישט קיין מאַנדאַט צו פאַרהאַנדלען אין זייער נאָמען: ער ווייסט, אַז די צייט אַרבעט נישט פאַר אים. די נייע אויל־קוואַלן, וואָס זענען אויפגעדעקט געוואָרן אין סיני (ביים גאָלף), וועלן שטאַרקן ישראל (היינטצוטאָג גייט 50% פון דער אַמעריקאַנער שטיצע צו דעקן די קאָסטן פון אימפּאָרטירטן אויל). די עגיפּטישע באַפעלקערונג לעכצט נאָך שלום. סאַדאַט ווייסט, אַז דאָס וואָס איז אין די מצרישע אינטערעסן קאָן ער צוריקבאַקומען פון ישראל אָן אַ שאָס פּולווער.

דערפאַר איז דער שלום צווישן מצרים און ישראל אומפאַרמיידלעך, און אָן מצרים אין דעם קאָנפראָנטאַציע־פראָנט איז שלום אין דער גאַנצער געגנט אומפאַרמיידלעך.

מ. פערשטענדיק

י. אַרבאַך

צייט נאָטיצן

(פון ציקל „אויסטראַליאַנאַ")

„פנימער פרעמד און באַגריסונגען שטאַר —
שמועסן וועגן פערד־געיעגן און אַ טעלעוויזיע־סטאַר —
אַרבעטסלאָזיקייט, פּאָליטיק און עקאָנאָמיע,
איין גרויסער ווירוואַר..."

די פּאָר פּערזן דריקן אויס אין קורצן אַן אָפּשאַצונג וועגן דער אַלגעמיינער לאַגע אין אונדזער לאַנד, נאָך די לעצטע פּאַרלאַמענט־וואַלן.

עס איז באמת נישט געווען פאַרשטענדלעך דער גרויסער דורכפאַל פון דעם געוועזענעם לייבאָר־פּירער גאָף וויטלאַם און דער לייבאָר־פּאַרטיי; בפרט בעת די לעצטע פּאַרלאַמענט־וואַלן אין דעצעמבער 1978, האָט די לייבאָר־רעגירונג — 1973־1975 און סיי שפּעטער אין דער אָפּאָזיציע שטענדיק באַטאָנט, אַז זיי ווילן און וועלן אריינפירן אין לאַנד גרויסע סאָציאַלע און עקאָנאָמישע רעפאָרמען, וואָס דאַרף ארויספירן דעם אויסטראַלישן קאָנטינענט פון דעם ענגליש־קאָנסערוואַטיון־טראַדיציאָנעלן דרך — אין אירע פּאָליטישע און עקאָנאָמישע אַנטוויקלונגען — אויף בעסערע און מאָדערנערע, אויף נייע וועגן.

אמת, די דאָזיקע מאָדערנע, נייע פּראָגראַמען, האָבן אין אַ געוויסער מאָס ביי דעם רוב פון אויסטראַלישן פאָלק פון אַלע שיכטן ארויסגערופן אַן אומצופרידנקייט. דאָס האָט זיך באַשטעטיקט אין די פּאַרלאַמענט־וואַלן נאָך דער „דעמיסיע" פון דער לייבאָר־רעגירונג אין 1975 און גאָר שטאַרק איז די דאָזיקע אומצופרידנקייט ארויסגעקומען אין די לעצטע פּאַרלאַמענט־וואַלן — דעצעמבער 1977. צי האָבן די דאָזיקע סימפּטאָמען פון אומצופרידנקייט לגבי נייע פּראָגרעסיווע, פּאָליטישע און עקאָנאָמישע וועגן פון דעם אויסטראַלישן פאָלקס־מענטש, אַ באַדייטונג פאַר דער צוקונפט פון אונדזער מדינה — ווער ווייס? איינס קען מען אָבער יאָ פעסטשטעלן, אַז אויסטראַליעס פּאָליטישע און עקאָנאָמישע לאַגע אויפן אינטערנאַציאָנאַלן פאָרום, שפּילט אַ גאַנץ קליינע ראָלע און וואַרשיינלעך, וועט אויסטראַליע מוזן געפינען אַן אָנשפּאַר אין אמעריקע, נאָכדעם ווי זי וועט אין דער נאָענטסטער צייט זיין זייער שטאַרק אָפּהענגיק פון אויסלענדישן — לייען: אַראַבישן אויל.

אויב אין די אויבנדערמאָנטע 4 שורות איז געגעבן געוואָרן א קורצער אריינבליק אין דער איצטיקער פּאָליטישער לאַגע פון אויסטראַליע, קען מען דאָס אָבער בשום אופן נישט צופּאַסן צו דער איצטיקער און מאָרגנדיקער עקאָנאָמישער לאַגע פון דער אויסטראַלישער מדינה נאָך דעם גרויסן נצחון פון דער ליבעראַלער רעגירונג מיט דעם פּרעמיער־מיניסטער פרייזער בראש!

די עקאָנאָמישע לאַגע ביי אונדז אין לאַנד האָט אין דעם פאַרגאַנגענעם יאָר 1977, דורכגעמאַכט שטאַרקע טרייסלונגען, ספּעציעל האָבן זיך די דאָזיקע טרייסלונגען

אַ רעאַליסטישער פּאָליטיקער קאָן ער זיך זיכער נישט באַפרייען פון א חשד, אַז אין געוויסע אומשטאַנדן, למשל, אויב און ווען ס׳וועט אויפטויכן אַ מעסיקע און פראָ־מערב אָנפירערשאַפט פון די פּאַלעסטינער — וועט אַמעריקע גרייט זיין פּטור צו ווערן פון אים...

נעמענדיק אין באַטראַכט די אַלע אומשטאַנדן, מוז מען אָביעקטיוו קומען צו דער הנחה, אַז פאַקטיש איז קעניג כוסיין פאַראינטערעסירט אין דעם סטאַטוס קוואָ און זיין קריטיק קעגן דער ישראל־רעגירונג איז בלויז פאַר דער פאַן־אַראַבישער קאָנסומפּציע.

דער דריטער צד אין דעם קאָנפראָנטאַציע־פראָנט קעגן ישראל איז סיריע. פּרעז. אַסאַד פון סיריע געפינט זיך אין אַן אומבאַקוועמער לאַגע. פון איין זייט לעבט ער נאָך אין חלום אויפצובויען א „גרויס סיריע", וואָס זאָל ארומנעמען לבנון, דאָס קעניגרייך פון ירדן און פּאַלעסטינע (צוערשט דאָס פּלאַנירטע פּאַלעסטינער „היימלאַנד" אין גדה און עזה און שפּעטער אויך די גאַנצע טעריטאָריע פון ישראל). צו רעאַליזירן דעם חלום איז אַסאַד, אויפן סמך פון פאַקטן מיטן קעניגרייך פון ירדן געוואָרן דער אַפּטרופּוס פון כוסיין, צו היטן אים קעגן די פּ.ל.אָ. ער האָט אָקופּירט לבנון און איינגעשפּאַנט די פּ.ל.אָ. אין זיין רייטוואָגן נאָך דעם ווי ער האָט זיי מאַסאַקרירט בעתן בירגער־קריג אין לבנון. פון דער אַנדערער זייט, איז די רעאַליטעט: דער גולן אין די הענט פון ישראל אָן האָפנונג צוריקצודעראָבערן די טעריטאָריע מיט כוח, און איינגיין אויף דירעקטע שלום פאַרהאַנדלונגען מיט ישראל וויל ער נישט, ווייל דאָס וואָלט געהייסן מותר זיין אויפן אילוזאָרישן חלום.

פּרעז. סאַדאַטס קומען קיין ירושלים האָט ממש דערשיטערט דעם סירישן מושל. ער האָט מורא, אַז סוף־כל־סוף וועט קומען צו אַ סעפּאַראַטן שלום צווישן מצרים און ישראל און אויב מצרים וועט זיך אויסשליסן פון דעם קאָנפראָנטאַציע־פראָנט וועט סיריע בלייבן „אויפן אייז" אָן שום האָפנונג אָנצוהייבן אַ מלחמה, און אָן שאַנסן צוריקבאַקומען דעם גאַנצן גולן אָן אַ שאַנס פאַר אַ פּאַלעסטינע. אין די דאָזיקע אומשטאַנדן האָט זיך פּרעז. אַסאַד אָנגעשלאָסן אין אַן „אָפּוואַרף"־פראָנט צוזאַמען מיט ליביע, אַלזשיר און דרום־תימן און... פּ.ל.אָ.

אין דעם צוזאַמענהאַנג איז אינטערעסאַנט די שטעלונג פון איראַק. ווען דער ערשטער שפּיצן־צוזאַמענטרעף פון דעם „אָפּוואַרף־פראָנט" איז פאָרגעקומען אין טריפּאָלי, איז אויך איראַק דאָרט געווען. — אָבער איראַק האָט פאָרגעשלאָגן אַן עקסטרעמע אָפּוואַרף שטעלונג און פאַרלאַנגט פון סיריע צו דענונצירן און אָפּוואַרפן די רעזאָלוציעס 242 און 338 פון די פאַראייניקטע פעלקער וואָס אָנערקענען די רעכט פון ישראל צו לעבן בשלום אין גאַראַנטירטע, געזיכערטע גרענעצן. סיריע האָט זיך קעגנגעשטעלט דעם איראַקישן פאַרלאַנג און איראַק דערקלערנדיק, אַז דער „אָפּוואַרף־פראָנט" איז נישט געווען עקסטרעם, האָט פאַרלאָזט די קאָנפערענץ.

דער „גאַרדיען וויקלי" (אַ בשותפותדיקע אויסגאַבע פון ענגלישן „גאַרדיען", „וואַשינגטאָן פּאָסט" און פראַנצויזישן „לע מאָנד") האָט אין דער אויסגאַבע פון 11טן דעצעמבער קאָמענטירט, אַז די איראַקישע שטעלונג באַדייט, אַז איראַק איז אויסן נישט צוצולייגן אַ האַנט כדי ראַטעווען פּרעז. אַסאַד. דער קאָמענטאַטאָר ווייסט אויך צו דערציילן, אַז אפילו די וואָס סימפּאַטיזירן מיט איראַק, האָבן אַ חשד, אַז מצרים און איראַק האָבן אַ געהיימען אָפּמאַך וואָס פאַרפליכטעט איראַק זיך נישט קעגנצושטעלן די מצרישע שלום־פאַרהאַנדלונגען און, אַז דאָס איז געווען דער פּרייז, וואָס איראַק באַצאָלט פאַר דעם אָפּמאַך צווישן איראַן (פּערסיע) און איראַק וואָס האָט פאַרענדיקט דעם קורדישן אויפשטאַנד אין איראַק אין 1975 און וואָס האָט וואַרשיינלעך געראַטעוועט דעם איראַקישן רעזשים פון אַ צוזאַמענברוך. — מעגלעך, אַז ס׳איז פאַראַן אַ קערנדל אמת אין דעם חשד. אָבער מער לאָגיש איז דער חשד, אַז איראַק האָט פּרובירט אויפצוצווינגען אויף סיריע די עקסטרעמע שטעלונג, בכדי זי טאָטאַל צו איזאָלירן פון שלום פאַרהאַנדלונגען און אַריינטרייבן סיריע אין אַ האָפנונגסלאָזער מלחמה קעגן ישראל, גלויבנדיק, אַז אַ סירישע מפּלה וועט צוזאַמענברעכן דעם אַסאַד רעזשים און דערמעגלעכן איראַק צו אַנעקסירן דעם מזרח־טייל פון סיריע.

אַזוי צי אַזוי, מיט אַזעלכע „פריינד" דאַרף סיריע נישט קיין שונאים.

ביים באַהאַנדלען די אויסזיכטן פאַר שלום און די געפאַרן פאַר מלחמה דאַרפן מיר אויך באַטראַכטן די שטעלונגען פון סאָוויעט־רוסלאַנד און אמעריקע, זייערע קעגנזייטיקע באַציאונגען אין וועלט־פּאַרנעם, ווי אויך זייער ספּעציפישע שטעלונג צום מיטעלן מזרח.

די גרונטזעצלעכע באַציאונגען צוו. סאָוו.־רוסלאַנד און אַמעריקע שטיצן זיך אויף דעם פּרינציפּ פון דעטאַנט, אַ לויזער באַגריף פון אַ צושטאַנד, אַ סך וואַרעמער ווי די אַמאָליקע קאַלטע מלחמה, אָבער נאָך ווייט פון פריינדשאַפט. די רוסן טייטשן, אַז דעטאַנט, וואָס דאַרף אויסשליסן קאָנפראָנטאַציע און מלחמה צווישן די צוויי סופּער וועלטמאַכטן — שליסט נישט אויס ריוואַליזאַציע און אַ פאַרזוך אַריינצודרינגען אין אַ וואַקום, אויב דאָס רירט נישט אָן די לעבנסוויכטיקע אינטערעסן פונעם צד שכנגד, ווי למשל מאָזאַמביק, אַנגאָלאַ. דער מיטל־מזרח איז דער לעבנס־וויכטיקסטער געביט פון דער גאַנצע מערב־וועלט. ווען רוסלאַנד האָט זיך געגרייט מיליטעריש דירעקט צו אינטערווענירן אין דער יום כיפּור־מלחמה איז געקומען צו דעם אַטאָמישן אַלאַרם און רוסלאַנד האָט זיך צוריקגעצויגן פון דער קאָנפראָנטאַציע. אין דעם דאָזיקן ענגן לעבנס־וויכטיקן געביט שטיצט רוסלאַנד סיריע מיט וואָפן. פינאַנסירט הויפּטזעכלעך פון ליביע און אַלזשיר. אָבער אין אַלגעמיין האָט רוסלאַנד פאַרלוירן איר איינפלוס און רייסט נישט איין קיין וועלטן צו אַקטיוויזירן געשעענישן אין דער געגנט, ווייל דאָס איז צו געפערלעך.

די אַמעריקאַנער אינטערעסן זענען ראשית צו פאַרמיידן א מלחמה אין מיטעלן מזרח און צו פאַרמיידן א נייעם אויל־עמבאַרגאָ. דער ווייטגיינדיקער ציל איז אויפצושטעלן אַן אייגענע מיליטערישע אָנוועזנהייט אין דעם געביט פאַר סטראַטעגישע צוועקן. אַמעריקע גלויבט, אַז זי וואָלט געקענט פאַרזיכערן די אַלע צילן, ווען ס׳וואָלט געקומען צו אַ שלום צווישן ישראל און אירע אַראַבישע שכנים, וואָס וואָלטן מסכים געווען אויף דער אַמעריקאַנער מיליטערישער אָנוועזנהייט אַלס אַ גאַראַנטיע פאַר ישראלס זיכערקייט פאַרן פּרייז פון די גרעסטע ישראל קאָנצעסיעס.

ישראל קאָן נישט איינגיין אויף די גרעסטע קאָנצעסיעס, ווייל זי מוז אליין בלייבן פעאיק צו פאַרטיידיקן איר לאַנד און איר באַפעלקערונג. אין דעם צוזאַמענהאַנג איז כדאי צו ציטירן פון דער רעדע, וואָס ד״ר קיסינדזשער האָט געהאַלטן אויף דער יערלעכער קאָנפערענץ פונעם יידישן וועלט־קאָנגרעס אין וואַשינגטאָן. ער האָט זיך קאַטעגאָריש ארויסגעזאָגט קעגן אַ פּאַלעסטינער מדינה און געוואָרנט זיך נישט צו פאַרלאָזן אויף פאַרזיכערונגען און גאַראַנטיעס. דאַן האָט ער דערקלערט: „אַמעריקע איז אַ סופּערמאַכט, אָבער פאַר די יידן אין אַלגעמיין און פאַר די ישראלים אויסדריקלעך איז דער

פּרעז. סאַדאַט האָט אין זיין רעדע אין דער כנסת פעסטגעשטעלט זיין פּאָזיציע — די מאַקסימאַלע פאָדערונגען פון דער אַראַבישער וועלט. אויך פּרעמיער־מיניסטער בעגין האָט אין זיין ענטפער, פעסטגעשטעלט אין ברייטע שטריכן די ישראל־פּאָזיציע, לא צו אַ פּאַלעסטינער מדינה; לא צו אַ פולשטענדיקן צוריקקער פון אַלע שטחים; לא צו פונאַנדערטיילן ירושלים. די שטעלונג פון ישראלס פּרעמיער־מיניסטער אין זיין רעדע איז געווען פאָראויסצוזען און נישט פּרעז. סאַדאַט, נישט די וועלט־פּרעסע האָבן קריטיקירט דעם פּרעמיער־מיניסטער פאַר פעסטשטעלן די ישראל פּאָזיציע, ווייל פאַרהאַנדלונגען הייבן זיך אָן מיט פעסטשטעלן די קעגנזייטיקע פּאָזיציעס.

ס'שטעלט זיך אָבער די פראַגע: צי האָט דער ישראל פּרעמיער־מיניסטער טאַקע נישט געמאַכט צו גרויסע קאָנצעסיעס אין איסמאַיליאַ ווען ער האָט דערקלערט צו סאַדאַטן, אַז אין אַלגעמיין טוט ישראל נישט באַשטרייטן; האָט נישט קיין טענה, צו די אינטערנאַציאָנאַלע מצרישע גרענעצן (פאַרשטייט זיך מיט באַוואָרענישן פאַר דעמיליטאַריזאַציע, צייט־פאַקטאָרן פאַרן צוריקקער און די זיכערקייט פאַר די ישובים אין פּיתחת־רפיח א.א.וו.). די מצרישע דעלעגאַטן האָבן אליין מודה געווען, אַז זיי זענען געווען איבערראַשט, וואָס דער ישראל פּרעמיער־מיניסטער האָט געמאַכט אַזאַ גרויסצוגיקע דערקלערונג אָן שום שקלא וטריא. די ישראל־פּרעסע איז נישט געווען קריטיש צו דער עצם דעקלאַראַציע, זי האָט אָבער לאָגיש אַרגומענטירט, אַז אַזאַ גרויסצוגיקע דעקלאַראַציע האָט דער פּרעמיער־מיניסטער באַדאַרפן פאַרבינדן מיט אַ תנאַי — סינע קוואַ נאָן, אַז פּרעז. סאַדאַט זאָל אָנערקענען ישראלס שטעלונג לגבי פּאַלעסטינער מדינה, ירושלים א.א.וו.

ס'איז דעם שרייבער פון די שורות נישט באַקאַנט, אַז פּרעמיער בעגין זאָל האָבן אויפגעקלערט זיין גרויסצוגיקייט און ס'וואונדערן זיך די וואָס ווייסן, אַז מנחם בעגין האָט דאָך געלערנט פון זשאַבאָטינסקין די פּאָליטישע גרונדזעצלעכע אידעע פון שקלא וטריא, וואָס די תנאים האָבן אויסגעדריקט אין דער משנה „שנים אוחזין בטלית"...

פון דער צווייטער זייט ווייסן מיר אָבער, אַז בעגינס שטעלונג איז איינשטימיק באַשלאָסן געוואָרן פונעם גאַנצן קאַבינעט — נאָך אַ לאַנגער דעבאַטע — דערפאַר דאַרפן מיר זוכן רמזים, וואָס וועלן אויפקלערן דעם ענין: בעגין האָט געמאַכט זיין פאָרשלאַג צוריקצוגעבן צו עגיפּטן דעם סיני אָן אַ פאַרבינדונג מיט אַנדערע גרענעץ ענינים, בכדי אויסצושאַלטן מצרים פון דעם קאָנפראָנטאַציע־פראָנט אויב די פאַרהאַנדלונגען וועלן זיך צוזאַמענברעכן.

די לאָגיק פון פּרעמיער בעגינס האַנדלונג איז וואַרשיינלעך געווען אַזאַ: אויב פּרעז. סאַדאַט דענקט מצריש און שטרעבט צו דערגרייכן מצרישע אַספּיראַציעס איז בעגינס פאָרשלאַג אים צוריקצוגעבן די מצרישע טעריטאָריע, די באַזע פאַר אַ סעפּאַראַטן שלום מיט מצרים אפילו ווען פּרעז. סאַדאַט און פּרעמיער־מיניסטער בעגין וועלן באַצייכענען דעם סעפּאַראַטן שלום אַלס דעם ערשטן עטאַפּ פון אַן אַלגעמיינעם שלום מיט אַלע אַנדערע אַראַבישע מדינות, וואָס גרענעצן זיך מיט ישראל. אויב אָבער פּרעז. סאַדאַט דענקט אַראַביש און האָט נישט אויפגעגעבן די אילוזאָרישע ראָלע צו זיין דער פירער פון דער אַראַבישער וועלט (וואָס איז צעריסן און צעברעקלט) — האָט בעגינס פאָרשלאַג אַריינגעוואָרפן אַ טשוואָק אין זיינע אַספּיראַציעס, ווייל מצרים האָט מער נישט קיין אורזאַך צו ריזיקירן אַ מלחמה, ווען זי קאָן איר טעריטאָריע צוריקבאַקומען אָן אַ שאָס פולווער. פּרעז. סאַדאַט, וואָלט געדאַרפט זיין טאָטאַל משוגע צו ריזיקירן א מלחמה פאַר אַ פּאַלעסטינער מדינה, (וואָס ער מיינט אפילו נישט ערנסט) אָדער פאַר דעם סירישן פּרעז. אַסאַד, וואָס איז זיין בלוט־שונא.

אלא, פאַרוואָס איז סאַדאַט אַזוי אין כעס? איז דער ענטפער: בעגינס פאָרשלאַג האָט אים אַריינגעשטופּט אין אַן ענגן ווינקל און צעשמעטערט זיין אילוזיע, אַז פאַרן פרייז פון קומען קיין ירושלים וועט ער באַקומען די מאַקסימאַלע פאָדערונגען פון דער אַראַבישער וועלט; דעם גאַנצן גולן פאַר סיריע; דעם עזה־פּאַס און דעם מערב־טייל פון ירדן, און ירושלים פאַרן קעניג כוסיין (אונטערן מאַנטל פון אַ „פּאַלעסטינער איינהייט") און ער, דער זשעני סאַדאַט וועט ווערן דער אָנפירער פון דער גאַנצער אַראַבישער וועלט, ווייל אפילו אַראַפאַט און דזשאָרדזש כאַבאַש וועלן איינזען, אַז אין דער נייער געשאַפענער לאַגע, וועלן זיי קענען דערטרינקען מדינת ישראל אין אַ ים פון בלוט.

טעאָ זאָממער האָט פּריצייטיק אָנגעטאָן פּרעז. סאַדאַט דעם מאַנטל פון געוו. דייטשן קאַנצלער ווילי בראַנדט, ווייל דערווייל וויל פּרעז. סאַדאַט נישט אָננעמען אפילו דעם ערשטן פּרינציפּ: א הסכם צו שטיצן זיך „אויף דער עקזיסטירנדיקער רעאַלער סיטואַציע". בראַנדט האָט געהאַט דעם מוט צו אָנערקענען, אַז קעניגסבורג איז קאַלינגראַד; אָסט פּרייסן איז אַ רוסישע פּראָווינץ, ברעסלאַו איז וראָצלאַוו, גלייוויץ איז גליוויצע און סטעטין — איז שטשעטשין. סאַדאַט וויל נישט דערלויבן, אַז יידן זאָלן וווינער אין פּיתחת־רפיח -- אַ פּאָר קילאָמעטער זאַמד, ווו זייט די וועלט איז וועלט האָבן אויף די זאַמדן מענטשן פריער נישט געוווינט. דאָס הייסט אָבער נישט, אַז ער וועט נישט ענדערן זיין מיינונג אָדער, אַז די שלום־פאַרהאַנדלונגען זענען טאָטאַל צוזאַמענגעבראָכן.

וואָס זענען די אויסזיכטן?

הינטער די קוליסן פאַרזוכן די אַמעריקאַנער דיפּלאָמאַטן אַריינצוציען דעם קעניג כוסיין אין די פאַרהאַנדלונגען. דער הויפּט־ציל פון דעם שריט איז צו שטיצן פּרעז. סאַדאַט קעגן דעם „אָפּוואַרף־פראָנט". אויך ישראל וואָלט געוואָלט זען דעם קעניג כוסיין אין פּרעז. סאַדאַטס לאַגער. אָבער אָביעקטיוו האָט כוסיין נישט קיין אינטערעס אין אָנשליסן זיך. ער ווייסט און דאַרף אויך וויסן, אַז ער איז דער איינציקער צד, וואָס וועט גאָר נישט געניסן. — ירושלים וועט ער נישט באַקומען און וואָס שייך דער גדה און די פּאַלעסטינער איז כדאי צו דערמאָנען, אַז ווען פּרעז. קאַרטער האָט אין מערץ 1977 אָנגעהויבן רעדן וועגן אַ פּאַלעסטינער „היימלאַנד", איז כוסיין אַ דערשראָקענער אַוועק קיין וואַשינגטאָן, ווייל ער האָט געהאַט אַ חשד, אַז דאָס מיינט מען אים און זיין קעניגרייך, און נישט די גדה און דעם עזה־פּאַס. מ'דאַרף נישט פאַרגעסן, אַז דער „פּאַלעסטינער קאַווענאַנט" זעט פאָר נישט בלויז די פאַרניכטונג פון מדינת ישראל, נאָר אויך „באַפרייען" דאָס קעניגרייך פון ירדן און פאַרניכטן כוסיינס דינאַסטיע. כוסיין געדענקט אויך, אַז ווען אין סעפּטעמבער 1970 האָט די פּ.ל.אָ. מיט דער הילף פון סירישע דיוויזיעס געוואָלט איבערנעמען די ממשלה אין זיין קעניגרייך, האָט אים געראַטעוועט די ישראל־אַרמיי. (אויפן פאַרלאַנג פון אמעריקע האָט די ישראל־ארמיי צוגעשטעלט צו דער סיריש־ירדנישער גרענעץ איניקע דיוויזיעס, וואָס האָבן באַדראָט אָפּצושניידן דאָס סירישע מיליטער אין ירדן. סיריע, דערזעענדיק די געפאַר האָט זיך שנעל צוריקגעצויגן און כוסיין האָט אויסגענוצט די געלעגנהייט צו מאַסאַקרירן די פּ.ל.אָ. איינהייטן — דער שוואַרצער סעפּטעמבער).

כוסיין ווייסט אויך, אַז די מערהייט פון דער באַפעלקערונג אין זיין קעניגרייך זענען פּאַלעסטינער און אַלס

האָבן געדויערט איבער 5 שעה און האָבן געמאַכט אַ שטאַרקן רושם אויף די סענאַטאָרן.

לאָמיר דערביי פאַרצייכענען מיט צופרידנקייט, אַז: אויסטראַליע שטיצט די פרינציפן פון דער אוניווערסאַלער דעקלאַראַציע פון מענטשן רעכט, וועלכע זענען באַשטימט געוואָרן אין אָפמאַך — אונטערגעשריבן אין העלסינקי.

וויעטנאַמער פליטים

די וויעטנאַמער טראַגעדיע האָט אַ סך אַספעקטן, אַ סך שולדיקע און איין קרבן: דאָס וויעטנאַמער פאָלק.

און ווי יעדע מלחמה — איבערהויפּט פון פּאָליטישן כאַראַקטער — וועלכע ברענגט צעשטערונג פון לאַנד און מענטשלעכע לעבנס — האָט אויך די מלחמה אַ טראַגישן ביי־פּראָדוקט: פּאָליטישע פליטים.

אין אַלטע, פאַרזשאַווערטע פישער־שיפלעך אָדער הילצערנע זעגל־שיפן אָנגעפּראָפּט מיט פרויען און קינדער, מאַכן די פליטים דורך דעם סכנות׳דיקן ים־וועג פון וויעטנאַם קיין אויסטראַליע, כדי צו געפינען אַ רואיק ווינקעלע און די מעגלעכקייט אָנצוהויבן אַ פריי לעבן.

איז עס אַ נייעס פאַר אונדז יידן?

זענען מיר דאָך תמיד געווען די ערשטע פליטים פון יעדן קאָנפליקט ווו ער איז נאָר נישט פאָרגעקומען און אָן אונטערשיד וואָס די סיבות פון קאָנפליקט זענען געווען.

פון דער לעצטער וועלט־מלחמה, האָבן מיר יידן אַ טרויעריקע דערפאַרונג מיט פליטים, וועלכע האָבן באַקומען דעם סטאַטוט פון אויסגעוואָרצלטע, פּאָליטיש־פאַרפאָלגטע. דאָס זענען מענטשן פון מזרח־אייראָפּעישער אָפּשטאַמונג צווישן וועלכע די גרעסטע צאָל, קאָן מען זאָגן, זענען געווען מיטאַרבעטער פון די נאַציס. זיי האָבן מורא געהאַט זיך צוריקקערן אין זייערע היימען, ווי זיי וואָלטן געדאַרפט אָפּגעבן אַ חשבון פאַר זייערע מעשים.

מיר לייענען אין דער פרעסע פאַרשידענע באַריכטן וועגן דער סאָציאַלער אָפּשטאַמונג פון די וויעטנאַמער פליטים. דער פאַקט גופא — אַז זיי האָבן איינגעשטעלט זייער לעבן און דאָס לעבן פון זייערע קינדער אויסגעוואָרצלט צו ווערן פון זייערע היימען — באַווייזט, אַז דאָס אַנטלויפן האָט געהאַט באַגרינדעטע סיבות.

דאָס אויסטראַלישע עמיגראַציע־מיניסטעריום דאַרף גענוי אויספאָרשן די פליטים און אויך האָבן די קאָנטראָל פון זייער איינאָרדנען אין לאַנד.

דער הויפּט־מאָטיוו — אין באַצוג צו זיי — דאַרף אָבער זיין הומאַניזם: העלפן קרבנות פון אַ דיקטאַטאָרישן רעזשים.

מ. א.

דר׳ מ. פערשטענדיק

שלום איז אומפאַרמיידלעך

ווען דער פאָרהאַנג האָט זיך אַראָפּגעלאָזט נאָך דעם ערשטן אַקט פון דער דראַמע, איז די וועלט געווען באַצויבערט, די אַפּלאָדיסמענטן האָבן געהילכט פון איין עק וועלט ביז צום צווייטן. פּובליציסטן, קאָמענטאַטאָרן האָבן פאַרפלייצט די וועלט־פרעסע מיט טויזנטער אַרטיקלען און אויף דער יידישער גאַס האָט זיך די שטימונג אויסגעדריקט אין די מיסטישע צוויי ווערטער: משיח׳ס צייטן.

צווישן די טויזנטער אַרטיקלען האָט זיך אויפן ערשטן פלאַץ אויסגעצייכנט די אָפּהאַנדלונג פון טעאָ זאָמער, הויפּט־רעדאַקטאָר פון דער ערנסטער טאָג־צייטונג אין דייטשלאַנד „די צייט״. דער ערנסטער פּובליציסט האָט פאָרגעשלאָגן פּרעזידענט סאַדאַט און פּרעמיער־מיניסטער מנחם בעגין אלס קאַנדידאַטן פאַרן נאָבעל שלום פּרייז. זייער אינטערעסאַנט איז טעאָ זאָממערס באַגרינדונג צו זיין פאָרשלאַג צום „נאָבעל קאָמיטעט״. ער פאַרגלייכט פּרעז. אַנוואַר סאַדאַט צום געוו. דייטשן קאַנצלער ווילי בראַנדט, וועלכער האָט באַקומען דעם נאָבעל שלום פּרייז אין 1971 פאַר זיין שלום מזרח־פּאָליטיק. — אמת: ס׳זענען אין דער געשיכטע נישט פאַראַן צוויי אידענטישע סיטואַציעס, אָבער מ׳קאָן פון זיי לערנען דורך אַנאַלאָגיע פון די הויפּט־פּרינציפּן. דער ערשטער פּרינציפּ איז: דער הסכם צו שטיצן זיך אויף „דער עקזיסטירנדיקער רעאַלער סיטואַציע״. באַזייטיקן די נישט דערגרייכבאַרע אילוזיעס. דייטשלאַנד האָט פאַרלוירן די מלחמה, איצט מוז זי רעספּעקטירן די נייע פּוילישע גרענעץ, וואָס האָט אָפּגעשניטן פון דייטשלאַנד גרויסע שטחים; פאַרגעסן, אַז מזרח־פּרייסן מיט קעניגסבורג איז אַנעקסירט דורך רוסלאַנד א.א.וו.

דער צווייטער פּרינציפּ איז: דער הסכם זיך נישט מער צו באַנוצן מיט מלחמה אַלס אַ פּאָליטישן אינסטרומענט. נישט מער קיין מלחמות, בלוט־פאַרגיסונג און טרערן.

דער דריטער פּרינציפּ: אַלע צדדים מוזן זיך באַגרענעצן און איינהאַלטן זיך פון פרעסן זייערע מאַקסימאַלע פאָדערונגען.

דער פערטער פּרינציפּ: שלום הייסט נישט דעטאַנט אין די באַציאונגען צווישן מלוכות, נאָר אויך די נאָרמאַליזאַציע און די באַציאונגען צווישן מענטש און מענטש, איבער די גרענעצן פון די מלוכות.

טעאָ זאָממער האָט געזען אין פּרעז. סאַדאַט דעם ווילי בראַנדט פון מיטעלן מזרח און אונטערגעשטראָכן, אַז פּרעמיער־מיניסטער מנחם בעגין האָט זיך דערהויבן צו דעם היסטאָרישן נסיון.

דער צווייטער אַקט פון דער דראַמע האָט זיך אָנגעהויבן אין איסמאַיליאַ און פאַרענדיקט אין ירושלים. אָן אַפּלאָדיסמענטן. די שטימונג איז געווען — אַנטוישונג, אויסניכטערונג פון אַ שיינעם חלום.

כדאַי צו דערמאָנען די רעאַקציע פון דער ישראל־פרעסע נאָך דעם ערשטן אַקט און נאָך דעם צווייטן אַקט.

די ישראל־פרעסע איז נישט געווען צופרידן און קריטיקירט דעם פּרעמיער־מיניסטער בכן ער האָט אין זיין ענטפער צו סאַדאַטס רעדע אין דער כנסת נישט געמאַכט קיין קאָנצעסיעס, אָבער ווען דער פּרעמיער־מיניסטער איז צוריקגעקומען פון איסמאַיליאַ האָט די פרעסע אים קריטיקירט בכן ער האָט געמאַכט צו גרויסע קאָנצעסיעס.

אַן אָביעקטיווער אַנאַליז ווייזט אויף, אַז אין ביידע פאַלן איז די קריטיק נישט געווען באַגרינדעט.

מעלבורנער בלעטער

ליטעראַריש־געזעלשאַפטלעכע אויסגאַבע

"KADIMAH", 7 Selwyn Street, Elsternwick, Victoria, 3185, Australia. :אַדרעס פון רעדאַקציע

פעברואַר 1978 נומער 1 (12) מעלבורן, אויסטראַליע

האָט דאָס אייז געריסן?...

אין דער געשיכטע פון מדינת ישראל וועלן די דאַטן: 19טער און 21טער נאָוועמבער 1977 פאַרצייכנט ווערן ווי דראַמאַטישע טעג.

נאָך פיר מלחמות אין משך פון 30 יאָר — האָט ענד־לעך אַ האַנט וואָס באָט אָן שלום — אָנגעקלאַפּט אין דער טיר.

דער באַזוך פון עגיפּטישן פּרעמיער אַנוואַר סאַדאַט אין ירושלים; זיין אויפנאַמע; די רעדע אין כנסת — דאָס האָט אפילו נישט געקאָנט חלומען דער גרעסטער אָפּטימיסט.

דאָס איז אַ באַוויז, אַז אין פּאָליטיק זענען נישטאָ קיין אוממעגלעכקייטן. אין אַ מאָמענט פון גוטן ווילן (אָן אונטערשיד וועלכע זענען די סיבות וואָס ברענגען דערצו) קאָן מען מער אויפטאָן און דערגרייכן, ווי דורך בלוטיקע מלחמות.

אין דעם דאָזיקן ליכט, האָט זיך דער ישראל־פּרעמיער מנחם בעגין אַרויסגעוויזן ווי אַ געטרייער זון פון זיין פּאָלק און ערשטקלאַסיקער מלוכה־מאַן. זיין האַנדלונג האָט געוווּנען צוטרוי און אָנערקענונג אין מדינת־ישראל; ביי די יידן אין דער וועלט — און אין דער וועלט־פּרעסע.

אין דעם קאָמפּליצירטן פּאָליטישן פּלאָנטער פון מיטעלן מזרח פאַרנעמט עגיפּטן דאָס וויכטיקסטע אָרט — שוין צוליב דעם אַליין, וואָס זי איז די גרעסטע מלוכה; פאַרמאָגט די גרעסטע אַרמיי און האָט צו פאַרצייכענען די גרעסטע צאָל קרבנות צווישן די אַראַבישע לענדער, אין זייערע מלחמות קעגן מדינת ישראל.

זינט די יום־טובדיקע נאָוועמבער־טעג זענען שוין פאָר־געקומען אַ ריי קאָנפערענצן — פּאָליטישע; מיליטערישע; זשורנאַליסטן אויסטויש אין אַזאַ אַטמאָספער — פּונקט ווי צווישן די צוויי מדינות וואָלטן איבערהויפּט, קיינמאָל, קיין מלחמות נישט פאָרקומען.

אַרטיקלען, אָפּשאַצונגען; רעפּאָרטאַזשן; נביאות — און וואָס נישט? דאָס אַלץ וואָס איז פאַרעפנטלעכט געוואָרן ביז היינט אין אַלע שפּראַכן פון דער וועלט — קאָן מען צענויפנעמען אין שווערע, טויזנטזייטיקע בענדער.

דאָס איז נאָך איין באַוויז — אַז זינט דער צווייטער וועלט־מלחמה האָט נאָך די וועלט נישט דורכגעלעבט קיין איין רואיק יאָר, אָן דער מורא, אַז ערגעץ ווו אין דער וועלט וועט אויסברעכן אַ שרפה, וואָס וועט אַלעמען און אַלץ פאַרכאַפּן. די מידע מענטשהייט בענקט נאָך שלום.

דעריבער האָט סאַדאַט'ס אויסגעשטרעקטע האַנט — און בעגינס שלום — אַרויסגערופן אַזוי פיל ענטוזיאַזם און האָפענונגען אין דער וועלט.

געוויס זענען אין דער אַראַבישער וועלט דאָ אומצו־פרידענע מיט סאַדאַטס האַנדלונג: דאָס זענען די עלעמענטן וועלכע בויען זייער עקזיסטענץ אויפן שווערד, און דערי־בער האָסן זיי דעם אָקער־אייזן. די פאַרהאַנדלונגען מיט איבעררייסן — די קאָנטראָווערסאַלע קאָמוניקאַטן וואָס באַווייזן זיך פון צייט צו צייט — באַווייזן, אַז דער וועג צו שלום איז נישט קיין לייכטער. מיר גלויבן און האָפן, אַז דער געגאַרטער שלום אין מיטעלן מזרח, וועט סוף־כל־סוף ווערן אַ פאַקט.

מענטשן רעכט אין סאָוועט רוסלאַנד

כמעט אומבאַמערקט איז אין דער יידישער פּרעסע פאַרביי דער פאַקט, אַז די אויסטראַלישע רעגירונג האָט אויסגעטיילט אַ פּאַרלאַמענטאַרישע פאָרש־קאָמיסיע פאַר ענינים פון אויסלענדישער פּאָליטיק און פאַרטיידיקונג.

די קאָמיסיע איז באַשטאַנען פון פּראָמינענטע סענאַ־טאָרן פון ביידע פּאַרטייען: לייבאָר און ליבעראַלן. אין דעם ראַפּאָרט, וועלכער איז מיט חדשים צוריק פאַרעפנטלעכט געוואָרן דורכן סענאַטאָר סער מאַגנוס קאָרמאַק, פאַר־נעמט דער מיטעלער־מזרח און די ראָל פון אויסטראַליע — אַן אָנגעזעענעם אָרט. אין אַלגעמיינע שטריכן איז די באַ־ציאונג צו ישראל אין דעם באַריכט — אַ פּאָזיטיווע.

די זעלבע קאָמיסיע האָט זיך פאַרנומען מיט פאָרשן דעם סטאַטוס פון יידן אין סאָוועט רוסלאַנד. אין גאַנג פון אין אַרבעט האָט זיך אַרויסגעוויזן, אַז זי וועט דאַרפן אויסברייטערן די פאָרש־אַרבעט וועגן מענטש־רעכט אין רוסלאַנד בכלל

די אויספאָרשונג האָט זיך אָנגעהויבן דעם 7טן אָקטאָ־בער 1977 אין קאַמבעראַ און דער ערשטער עדות צו געבן דערקלערונגען איז געווען פּראָפ. אַלעקסאַנדער וואָראָנעל, וועלכער איז אין 1974 (נאָך צוויי יאָר קעמפן דערפאַר) אָנגעקומען פון רוסלאַנד קיין ישראל. זיינע דערקלערונגען

THIS YEAR

AND EVERY YEAR

Look to

JetsetTours

FOR THE LOWEST PRICES TO

ISRAEL

AND AUSTRALIA'S BEST VALUE
IN OVERSEAS PACKAGE HOLIDAYS

JetsetTours

18th FLOOR MLC BUILDING
303 COLLINS STREET, MELBOURNE, 3000.
TELEPHONE: 62 0041

מעלבורנער בלעטער

אינהאלט:

מ. א. — האָט דאָס אייז געריררט?... 1

ד"ר מ. פערשטענדיק — שלום איז אומפאַרמיידלעך 2

י. אַרבאַך — צייט נאָטיצן 5

ג. שאַיאַק — אַ שפּאַציר איבער וואַרשעווער גאַסן 7

יהודה סבוראי — נאָכן טראַנס (ליד) 10

פּענדער בורשטין — פון מיינע זכרונות 12

ר. וואָלפע — סינטעז פון נעכטן-היינט 14

י. מ. לעווין — זקנה בענקשאַפט (ליד) 15

מאיר זייבל — זיין שפּראַך (ליד) 15

מ. אייזענבוד — דער מענטש פון אַנומלט... (דערציילונג) 16

יצחק קאַהאַן — „צוויי משפחות" (קריטישע אָפּשאַצונג) 19

אַנאַטאָלי — פאַרבייגייענדיק 22

סאָלידאַריטעט-מיטינג מיטן סאָוויעטישן יידנטום 24

פּרייז 1 דאָלאַר

אַרויסגעגעבן דורך דער „קדימה" אין מעלבורן, אויסטראַליע

מעלבורן נומער 1 [12] פעברואַר 1978